

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

«

»

Η ισορροπία επίθεσης και άμυνας στον σύγχρονο πόλεμο

μ

Κομοτηνή, 2025

Τριμελής Επιτροπή

Κωνσταντίνος Κολιόπουλος, Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου
Χάρης Παπασωτηρίου, Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου
Κωνσταντίνος Η. Υφαντής, Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

Copyright © Απόστολος Αδαμαντίδης, 2025

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας εξ' ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της διπλωματικής εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ευχαριστώ θερμά τον υπεύθυνο σύμβουλο καθηγητή κ. Κωνσταντίνο Κολιόπουλο, καθώς και τους καθηγητές κ. Χάρη Παπασωτηρίου, κ. Κωνσταντίνο Υφαντή, οι οποίοι μέσα από την διδασκαλία τους στη ΣΕΘΑ και στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα του Πάντειου Πανεπιστημίου, μου πρόσφεραν ανεκτίμητες γνώσεις για την διεθνή πολιτική και τις στρατηγικές σπουδές. Τέλος ευχαριστώ ιδιαίτερα την σύζυγό μου και τα παιδιά μου, για την αμέριστη συμπαράστασή τους κατά την διάρκεια φοίτησής μου στη σχολή.

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

Με ατομική μου ευθύνη και γνωρίζοντας τις κυρώσεις που προβλέπονται από τις διατάξεις της παραγράφου 6 του άρθρου 22 του Ν. 1599/1986, δηλώνω ότι η παρούσα εργασία είναι αποτέλεσμα πρωτότυπης έρευνας και δεν χρησιμοποιεί πνευματική ιδιοκτησία τρίτων χωρίς αναφορές. Αναλαμβάνω όλες τις νομικές και διοικητικές συνέπειες σε περίπτωση που αποδειχθεί ότι η εργασία μου αποτελεί προϊόν λογοκλοπής ή προϊόν τρίτων.

Απόστολος Αδαμαντίδης

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

ΘΕΜΑ «Η ΙΣΟΡΡΟΠΙΑ ΕΠΙΘΕΣΗΣ ΚΑΙ ΑΜΥΝΑΣ ΣΤΟΝ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΠΟΛΕΜΟ»

Η ισορροπία άμυνας και επίθεσης αποτελεί έναν από τους πιο θεμελιώδεις και σύνθετους παράγοντες της στρατηγικής σκέψης και της διεθνούς ασφάλειας. Από την αρχαιότητα έως τον σύγχρονο κόσμο, η δυναμική αυτή σχέση έχει καθορίσει τη φύση του πολέμου, τις στρατιωτικές τακτικές και τη γεωπολιτική ισορροπία δυνάμεων. Στον 21ο αιώνα, η ταχύτατη πρόοδος της τεχνολογίας, η εμφάνιση νέων μορφών πολέμου και οι μεταβαλλόμενες γεωπολιτικές συνθήκες έχουν ανατρέψει τις παραδοσιακές αντιλήψεις για την άμυνα και την επίθεση, δημιουργώντας έναν πολύπλοκο και αβέβαιο κόσμο ασφαλείας.

Αυτή η εργασία εξετάζει αναλυτικά την **ισορροπία άμυνας και επίθεσης** από ιστορική, στρατηγική, τεχνολογική, γεωπολιτική, τακτική, ηθική και νομική διάσταση, διερευνώντας τις επιπτώσεις της στον σύγχρονο και μελλοντικό πόλεμο. Μέσα από την ιστορική αναδρομή, την ανάλυση των θεωριών πολέμου, την εξέταση της τεχνολογικής και γεωπολιτικής διάστασης, καθώς και την αξιολόγηση των σύγχρονων στρατηγικών και τακτικών προσεγγίσεων, αναδεικνύεται η συνεχής αλληλεπίδραση μεταξύ **τεχνολογικών καινοτομιών, στρατηγικών θεωριών και γεωπολιτικών εξελίξεων**.

Η ιστορική εξέλιξη της ισορροπίας άμυνας και επίθεσης από την αρχαιότητα μέχρι και τον Ψυχρό Πόλεμο, αποκαλύπτει τη συνεχή αλληλεπίδραση μεταξύ τεχνολογίας, στρατηγικής και γεωπολιτικής.

Στη σύγχρονη εποχή, η ισορροπία άμυνας και επίθεσης επηρεάζεται καθοριστικά από τις ραγδαίες τεχνολογικές εξελίξεις, όπως η τεχνητή νοημοσύνη (AI), τα αυτόνομα οπτικά συστήματα (AWS), τα drones, ο κυβερνοπόλεμος και τα υπερηχητικά όπλα. Ο πόλεμος στην Ουκρανία ανέδειξε τη σημασία της πληροφοριακής υπεροχής (information superiority) και της χρήσης drones για την ακριβή στόχευση και την υποστήριξη των χερσαίων επιχειρήσεων.

Οι τεχνολογικές καινοτομίες έχουν αλλάξει ριζικά την ισορροπία άμυνας και επίθεσης, καθώς οι αμυντικές γραμμές γίνονται πιο ευάλωτες απέναντι στην ταχύτητα και την ακρίβεια των σύγχρονων όπλων. Η τεχνητή νοημοσύνη και τα αυτόνομα συστήματα ανατρέπουν τις παραδοσιακές στρατηγικές, απαιτώντας συνεχή στρατηγική προσαρμογή και ευελιξία στις αποφάσεις.

Η ιστορική ανασκόπηση καταδεικνύει ότι η ισορροπία άμυνας και επίθεσης είναι δυναμική και εξαρτάται από την ικανότητα των κρατών να προσαρμόζονται στις τεχνολογικές και στρατηγικές αλλαγές. Η επιτυχία στον πόλεμο και η διατήρηση της ειρήνης απαιτούν καινοτομία, προσαρμοστικότητα και στρατηγική διορατικότητα.

Η ολοκληρωμένη ανάλυση της ισορροπίας άμυνας και επίθεσης αποδεικνύει ότι η στρατηγική σκέψη πρέπει να προσαρμόζεται διαρκώς στις τεχνολογικές εξελίξεις και στις γεωπολιτικές αλλαγές. Ο πόλεμος στον 21ο αιώνα απαιτεί τη συγχώνευση των φυσικών και ψηφιακών πεδίων μάχης, την πληροφοριακή υπεροχή και τη συνεχή προσαρμογή στις νέες απειλές.

Η ισορροπία άμυνας και επίθεσης θα συνεχίσει να εξελίσσεται στον αβέβαιο κόσμο του 21ου αιώνα, διαμορφώνοντας την παγκόσμια ασφάλεια και τις διεθνείς σχέσεις. Η ικανότητα των κρατών να καινοτομούν, να προσαρμόζονται και να εξελίσσουν τις στρατηγικές τους θα καθορίσει την ισορροπία ισχύος και την ειρήνη στην εποχή των υβριδικών πολέμων και της τεχνητής νοημοσύνης.

Λέξεις κλειδιά: άμυνα, επίθεση, αυτόνομα όπλα, κυβερνοασφάλεια, πολυχωρικές συγκρούσεις, πληροφοριακός πόλεμος, σμήνωση, ισορροπία ισχύος.

"THE BALANCE BETWEEN OFFENSE AND DEFENSE IN MODERN WARFARE"

Apostolos Adamantidis

Abstract

The balance between defense and offense is one of the most fundamental and complex factors in strategic thinking and international security. From ancient times to the modern world, this dynamic relationship has determined the nature of war, military tactics, and the geopolitical balance of power. In the 21st century, rapid technological advances, the emergence of new forms of warfare, and changing geopolitical conditions have overturned traditional notions of defense and offense, creating a complex and uncertain security environment.

This paper examines in detail the balance between defense and offense from a historical, strategic, technological, geopolitical, tactical, ethical, and legal perspective, exploring its implications for contemporary and future warfare. Through historical review, analysis of theories of war, examination of technological and geopolitical dimensions, and evaluation of contemporary strategic and tactical approaches, the paper highlights the continuous interaction between technological innovations, strategic theories, and geopolitical developments.

The historical evolution of the balance between defense and offense from antiquity to the Cold War reveals the constant interaction between technology, strategy, and geopolitics. In the modern era, the balance between defense and offense is significantly influenced by rapid technological developments, such as artificial intelligence (AI), autonomous weapon systems (AWS), drones, cyber warfare, and hypersonic weapons. The war in Ukraine has highlighted the importance of information superiority and the use of drones for precision targeting and support of ground operations.

Technological innovations have radically changed the balance of defense and offense, as defensive lines become more vulnerable to the speed and accuracy of modern weapons. Artificial intelligence and autonomous systems are overturning traditional strategies, requiring constant strategic adaptation and flexibility in decision-making.

Historical review shows that the balance between defense and offense is dynamic and depends on the ability of states to adapt to technological and strategic changes. Success in war and the maintenance of peace require innovation, adaptability, and strategic foresight. War in the 21st century requires the merging of physical and digital battlefields, information superiority, and constant adaptation to new threats.

The balance between defense and offense will continue to evolve in the uncertain world of the 21st century, shaping global security and international relations. The ability of states to innovate, adapt, and evolve their strategies will determine the balance of power and peace in the era of hybrid warfare and artificial intelligence.

A comprehensive analysis of the balance between defense and offense shows that strategic thinking must constantly adapt to technological developments and geopolitical changes.

Key words: defense, offense, autonomous weapon systems, cyber security, multi domain operations, informatized warfare, swarming, balance of power.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
1. Παρουσίαση - Σκοπός του Θέματος	1
α. Εισαγωγή στις έννοιες της άμυνας, της επίθεσης και της ισορροπίας τους.	2
β. Η σημασία της μελέτης στη σύγχρονη στρατιωτική στρατηγική και τις διεθνείς σχέσεις.	2
γ. Το πλαίσιο της τεχνολογικής προόδου στον πόλεμο.	2
2. Κεντρικό Ερευνητικό Ερώτημα	2
3. Μεθοδολογία Έρευνας	2
4. Προϋποθέσεις - παράγοντες	2
Μέρος Α: Θεωρητικό Πλαίσιο	3
Κεφάλαιο 1: Ορισμοί και Ιστορική Αναδρομή	3
α. Ορισμός της άμυνας, της επίθεσης και της ισορροπίας.	3
β. Ιστορική εξέλιξη αυτών των εννοιών από τους κλασικούς πολέμους έως τη σύγχρονη εποχή.	5
Κεφάλαιο 2: Θεωρίες Πολέμου και Ισορροπίας	11
α. Αναφορά σε στρατηγικές θεωρίες	12
β. Σύγχρονες στρατηγικές προσεγγίσεις στην άμυνα και την επίθεση.	12
Μέρος Β: Σύγχρονες Διαστάσεις της Άμυνας και της Επίθεσης	
Κεφάλαιο 3: Τεχνολογική Διάσταση	14
α. Ανάλυση σύγχρονων τεχνολογιών (π.χ. drones, περιφερόμενα πυρομαχικά).	14
β. Ο ρόλος της τεχνολογίας στη διαμόρφωση της στρατηγικής.	15
Κεφάλαιο 4: Γεωπολιτική και Στρατηγική Διάσταση	19
α. Επιδράσεις της ισορροπίας άμυνας-επίθεσης στις διεθνείς σχέσεις.	20
β. Μελέτη περιπτώσεων από πρόσφατες συγκρούσεις (π.χ. Ουκρανία-Ρωσία, Ισραήλ-Γάζα).	22
Κεφάλαιο 5: Τακτική Διάσταση	23
α. Εξέλιξη των τακτικών στο πεδίο μάχης.	23
β. Ο ρόλος της ισορροπίας σε συμβατικούς και υβριδικούς πολέμους.	25

Μέρος Γ: Προκλήσεις και Προοπτικές	28
Κεφάλαιο 6: Ηθική και Νομική Διάσταση	28
α. Ηθικές προκλήσεις από τη χρήση νέων τεχνολογιών (π.χ. αυτόνομα οπλικά συστήματα).	28
β. Νομικές πτυχές της άμυνας και της επίθεσης (διεθνές δίκαιο, κανόνες εμπλοκής).	29
Κεφάλαιο 7: Η Μελλοντική Ισορροπία Άμυνας και Επίθεσης	30
α. Προβλέψεις για τη στρατιωτική στρατηγική και τις τεχνολογικές εξελίξεις.	30
β. Σενάρια για τον πόλεμο του μέλλοντος.	31
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	32
Ανακεφαλαίωση των κύριων σημείων της έρευνας.	32
Ερμηνεία της ισορροπίας άμυνας και επίθεσης στο σύγχρονο περιβάλλον.	32
Επιπτώσεις για τη στρατηγική σκέψη και τη διεθνή ασφάλεια.	33
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	37
Σύνδεση της μελέτης με τις γενικότερες προκλήσεις του πολέμου στον 21ο αιώνα.	37
Προτροπή για περαιτέρω έρευνα στις στρατηγικές και ηθικές πτυχές της σύγχρονης πολεμικής τέχνης.	38
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	
«Α» Χάρτες	44
«Β» Η σημασία της γεωγραφίας στη στρατηγική	47
«Γ» Στρατηγικό Δόγμα των IDF σύμφωνα με συνέντευξη του Τζέικομπ Νείγκελ	50

Εισαγωγή

Σκοπός του Θέματος

Αδιαμφισβήτητα ο 21^{ος} αιώνας είναι ο συγκλονιστικότερος και τραγικότερος της ανθρώπινης ιστορίας. Πράγματι, ο κόσμος μας δεν γίνεται περισσότερο ειρηνικός. Παντού κυριαρχεί η ανασφάλεια και ο φόβος που προκαλείται από τον αυξανόμενο ανταγωνισμό μεταξύ των μεγάλων δυνάμεων. Η μεταπολεμική τάξη πραγμάτων βρίσκεται σε αποδρομή, αφού η υπεροψία της Δύσης δεν της επέτρεψε να κατανοήσει διαφορετικές στρατηγικές κουλτούρες.¹ Ο σύγχρονος πόλεμος χαρακτηρίζεται από ταχύτατες τεχνολογικές εξελίξεις και συνεχείς μεταβολές στη στρατηγική σκέψη. Οι έννοιες της άμυνας και της επίθεσης παραμένουν στο επίκεντρο της στρατιωτικής θεωρίας, αλλά η ισορροπία μεταξύ τους έχει επηρεαστεί σημαντικά από την εμφάνιση νέων οπλικών συστημάτων και μεθόδων πολέμου. Τα drones, ο κυβερνοπόλεμος, οι υπερηχητικοί πύραυλοι και τα αυτόνομα οπικά συστήματα έχουν τροποποιήσει την παραδοσιακή στρατηγική, δημιουργώντας νέες προκλήσεις για την ασφάλεια και την αποτροπή.

Κεντρικό Ερευνητικό Ερώτημα

Το κεντρικό ερευνητικό ερώτημα που θα απαντηθεί στην παρούσα εργασία είναι το εξής. Πώς επιτυγχάνεται η ισορροπία μεταξύ άμυνας και επίθεσης στον σύγχρονο πόλεμο, ιδίως υπό το πρίσμα των εξελίξεων στα σύγχρονα όπλα και τις στρατηγικές;

Μεθοδολογία Έρευνας

Παρουσίαση της προσέγγισης και των εργαλείων ανάλυσης. Η εργασία εξετάζει τη δυναμική σχέση μεταξύ άμυνας και επίθεσης στον σύγχρονο πόλεμο. Εστιάζει στις στρατηγικές, τακτικές και τεχνολογικές εξελίξεις που διαμορφώνουν την ισορροπία αυτή. Εξετάζει πώς η τεχνολογία, όπως τα αυτόνομα οπικά συστήματα, τα drones και οι υπερηχητικοί πύραυλοι, μεταβάλλουν τις παραδοσιακές έννοιες της άμυνας και της επίθεσης, καθώς και τις επιπτώσεις αυτών των αλλαγών στις στρατηγικές ασφάλειας.

Προϋποθέσεις και Παράγοντες για την Ισορροπία Άμυνας και Επίθεσης στον Σύγχρονο Πόλεμο

Η ανάλυση της ισορροπίας μεταξύ άμυνας και επίθεσης στον σύγχρονο πόλεμο απαιτεί την κατανόηση των προϋποθέσεων και των παραγόντων που επηρεάζουν τη στρατηγική σκέψη και τη διεθνή ασφάλεια. Η ισορροπία αυτή δεν είναι στατική αλλά δυναμική και συνεχώς εξελισσόμενη, επηρεαζόμενη από ένα σύνολο γεωπολιτικών, τεχνολογικών, στρατιωτικών, οικονομικών και κοινωνικών παραμέτρων. Οι προϋποθέσεις και οι παράγοντες που καθορίζουν την ισορροπία άμυνας και επίθεσης και έχουν ληφθεί υπόψη για την σύνταξη της παρούσας εργασίας περιλαμβάνουν τα κάτωθι:

Προϋποθέσεις

α. Η αμυντική προετοιμασία για την επιβίωση και την ελευθερία των κρατών και κατ'επέκταση την ευημερία των πολιτών.

¹ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ ΜΑΝΟΣ (2022). Αποτροπή και Άμυνα. Εκδόσεις Παπαδόπουλος, σελ.12.

β. Η ύπαρξη υψηλής στρατηγικής των κρατών, δηλαδή ανάπτυξη και ενορχήστρωση πόρων ισχύος με σκοπό την αυτοπροστασία σε έναν κόσμο όπου ο πόλεμος είναι πάντα πιθανός.

γ. Η αναρχία του διεθνούς συστήματος και η συνεχόμενη αύξηση της Διεθνούς αστάθειας.

δ. Η συνέχιση των οικονομικών ανταγωνισμών των Μεγάλων Δυνάμεων οι οποίοι θα επηρεάζουν τις πολιτικο-διπλωματικές τους σχέσεις και θα χαράζουν τη στρατηγική τους.

ε. Η συνέχιση ύπαρξης χάσματος μεταξύ ανεπτυγμένων και αναπτυσσόμενων χωρών (Global South).

στ. Η ύπαρξη φτωχών και πλούσιων κρατών γενικότερα.

ζ. Η ύπαρξη του ενδημικού χαρακτήρα του πολέμου στη Διεθνή πολιτική.

η. Η ύπαρξη μη κρατικών Δρώντων οι οποίοι διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στις διεθνείς γεωπολιτικές εξελίξεις.

θ. Η ύπαρξη της αρχής της αυτοβοήθειας των κρατών στη διεθνή πολιτική.

Παράγοντες

α. Η αλματώδης ανάπτυξη της τεχνολογίας και η αφομοίωσή της στις στρατιωτικές εφαρμογές. Η στρατιωτική τεχνολογία επηρεάζει καθοριστικά την ισορροπία άμυνας και επίθεσης, καθορίζοντας την αποτελεσματικότητα των επιθετικών και αμυντικών στρατηγικών. Οι τεχνολογικές προϋποθέσεις περιλαμβάνουν τα Αυτόνομα Οπλικά Συστήματα (AWS) και την Τεχνητή Νοημοσύνη (AI), τα Drones και τη Σμήνωση, τα Υπερηχητικά Όπλα και τα Κατευθυνόμενα Όπλα Ακριβείας (PGMs), τον Κυβερνοπόλεμο και την Πληροφοριακή Υπεροχή, τα Αντιαεροπορικά και Αντιβαλλιστικά Συστήματα, τα Συστήματα Ηλεκτρονικού Πολέμου και τέλος την Κβαντική Τεχνολογία και την Κυβερνοασφάλεια.

β. Η οικονομία ως καθοριστικός παράγοντας διαμόρφωσης σκληρής ισχύος ενός κράτους.

γ. Η πολιτική ως διαμορφωτής ισχύος ενός κράτους.

δ. Η γεωγραφία ενός κράτους.

ε. Η στρατηγική κουλτούρα ενός έθνους.

στ. Η γεωπολιτική αντίληψη. Η γεωπολιτική αντίληψη της απειλής και η στρατηγική κουλτούρα των κρατών επηρεάζουν την επιλογή της άμυνας ή της επίθεσης ως κυρίαρχης στρατηγικής προσέγγισης.

ζ. Η κατανομή της παγκόσμιας ισχύος.

η. Η αντίληψη της απειλής επηρεάζει τη στρατηγική ισορροπία άμυνας και επίθεσης, καθορίζοντας τις στρατιωτικές δαπάνες και τις αμυντικές προετοιμασίες των κρατών.

Μέρος Α: Θεωρητικό Πλαίσιο

Κεφάλαιο 1: Ορισμοί και Ιστορική Αναδρομή

Ο πόλεμος αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της ανθρώπινης ιστορίας και πολιτισμού. Από την αρχαιότητα μέχρι τον σύγχρονο κόσμο, οι έννοιες της άμυνας και της επίθεσης βρίσκονται στο επίκεντρο της στρατηγικής σκέψης και της διεθνούς πολιτικής. Οι δύο αυτές έννοιες δεν είναι μόνο θεμελιώδεις για τη στρατιωτική θεωρία, αλλά διαμορφώνουν και τις γεωπολιτικές ισορροπίες, καθορίζοντας τις σχέσεις μεταξύ των κρατών. Στο κεφάλαιο αυτό, θα εξετάσουμε τον ορισμό των εννοιών της άμυνας, της

επίθεσης και της ισορροπίας τους, καθώς και την ιστορική τους εξέλιξη, εστιάζοντας στις αλλαγές που έφεραν οι τεχνολογικές και στρατηγικές καινοτομίες.

1.1 Ορισμοί και Στρατηγικές Έννοιες

Άμυνα

Η άμυνα αποτελεί τη στρατηγική προστασίας ενός κράτους ή στρατιωτικού σχηματισμού από εξωτερικές επιθέσεις και απειλές. Στόχος της είναι η διατήρηση της εδαφικής ακεραιότητας, της πολιτικής σταθερότητας και της επιβίωσης του κράτους. Η άμυνα περιλαμβάνει ενέργειες που αποσκοπούν στην απόκρουση επιθέσεων, την αποτροπή εισβολών και τη μείωση των απωλειών σε ανθρώπινες ζωές και υποδομές και γενικότερα τη διατήρηση του status quo.

Στη στρατιωτική θεωρία, η άμυνα διακρίνεται πρώτον σε **ενεργητική Άμυνα**, η οποία αποτελεί προληπτική δράση για την εξουδετέρωση της απειλής πριν από την εκδήλωσή της. Περιλαμβάνει αντεπιθέσεις, χρήση πληροφοριών για πρόβλεψη κινήσεων του εχθρού και προληπτικά πλήγματα. Δεύτερον στην **παθητική Άμυνα η οποία** εστιάζει στην προστασία και την απόκρουση επιθέσεων, χωρίς επιθετικές ενέργειες. Περιλαμβάνει τη χρήση οχυρώσεων, αεράμυνας και τεχνολογιών αποτροπής.

Σύμφωνα με τον George Quester, η άμυνα συνδέεται με τη «σταθερότητα» και την «ανθεκτικότητα» ενός κράτους ή στρατιωτικού σχηματισμού.² Επίσης τονίζει ότι η αποτελεσματική άμυνα δεν αφορά μόνο την απόκρουση επιθέσεων, αλλά και τη διατήρηση της στρατηγικής σταθερότητας μέσω της αποτροπής.

Επίθεση

Η επίθεση περιλαμβάνει ενέργειες που αποσκοπούν στην εξουδετέρωση του αντιπάλου, την κατάκτηση εδάφους ή την επίτευξη στρατηγικών στόχων. Στόχος της είναι η αποδυνάμωση του εχθρού και η δημιουργία πλεονεκτημάτων που θα επιτρέψουν την επίτευξη πολιτικών ή στρατιωτικών σκοπών. Δηλαδή έχει ως σκοπό την αλλαγή του status quo.

Η επίθεση διακρίνεται σε **Στρατηγική Επίθεση** της οποίας στόχος είναι η αποδιοργάνωση των στρατηγικών πόρων του αντιπάλου, όπως η καταστροφή υποδομών, κέντρων διοίκησης και επικοινωνιών και στην **Τακτική Επίθεση** που στόχος της είναι η κατάκτηση συγκεκριμένων στόχων στο πεδίο μάχης, όπως η εξουδετέρωση στρατιωτικών μονάδων και η κατάληψη θέσεων.

Ο Quester επισημαίνει ότι η επίθεση δεν αφορά μόνο τη φυσική καταστροφή του αντιπάλου, αλλά και την ψυχολογική επιρροή και την αποδιοργάνωση των αμυντικών δυνατοτήτων του.³ Η επίθεση συχνά χρησιμοποιείται ως εργαλείο εξαναγκασμού και επιβολής πολιτικής ισχύος.

Ισορροπία Άμυνας και Επίθεσης

Η ισορροπία άμυνας και επίθεσης αναφέρεται στην ικανότητα ενός κράτους ή στρατιωτικού σχηματισμού να συνδυάζει αποτελεσματικά αμυντικές και επιθετικές στρατηγικές. Στόχος είναι η επίτευξη ασφάλειας και σταθερότητας, χωρίς να αποδυναμώνεται η δυνατότητα ανάληψης πρωτοβουλιών.

Η ισορροπία αυτή είναι κρίσιμη για την αποτροπή πολέμου, καθώς αποτρέπει τον αντίπαλο από το να αναλάβει επιθετικές ενέργειες λόγω του υψηλού κόστους και του ρίσκου που συνεπάγεται.⁴ Η διαλεκτική σχέση άμυνας και επίθεσης διαμορφώνει τη

² George H. Quester, *Offense and Defense in the International System*, 1977

³ George H. Quester, *Offense and Defense in the International System*, 1977

⁴ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ ΜΑΝΟΣ (2022). Αποτροπή και Άμυνα. Εκδόσεις Παπαδόπουλος, σελ..

στρατηγική σταθερότητα και επηρεάζει την αξιοπιστία της αποτροπής.⁵ Επισημαίνεται ότι η άμυνα και η επίθεση αποτελούν τις δύο όψεις του ίδιου νομίσματος. Δεν υπάρχουν ανεξάρτητα η μία από την άλλη, αλλά βρίσκονται σε συνεχή αλληλεπίδραση και αλληλεξάρτηση. Η επιτυχής άμυνα συχνά απαιτεί επιθετικές ενέργειες, όπως η αντεπίθεση για την εκμετάλλευση των αδυναμιών του εχθρού. Αντίστοιχα, η επίθεση προϋποθέτει την κατοχή ισχυρών αμυντικών γραμμών για την προστασία των κατεχόμενων εδαφών και των στρατηγικών σημείων ανεφοδιασμού. Επιπλέον, η επίθεση αποσκοπεί στην κατάληψη εδαφών και στην καταστροφή των στρατιωτικών δυνάμεων του αντιπάλου, ενώ η άμυνα έχει ως στόχο τη διατήρηση των κατεχόμενων θέσεων και την εξουδετέρωση της επίθεσης του εχθρού. Ωστόσο, τονίζεται ότι η στατική άμυνα χωρίς την προοπτική της αντεπίθεσης οδηγεί σε στρατηγικό αδιέξοδο και τελικά στην ήττα.

Στον σύγχρονο πόλεμο, η ισορροπία άμυνας και επίθεσης έχει ανατραπεί από την ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας και τη μεταβαλλόμενη φύση των συγκρούσεων. Ο Ήφαιστος τονίζει ότι η ταχύτητα, η ακρίβεια και ο αιφνιδιασμός είναι καθοριστικοί παράγοντες για την επιτυχία της επίθεσης στον 21ο αιώνα.⁶

Η χρήση των drones, των κατευθυνόμενων όπλων ακριβείας (PGMs) και των αυτόνομων οπλικών συστημάτων (AWS) αυξάνει την επιθετική ισχύ, μειώνοντας τον χρόνο αντίδρασης της άμυνας. Αντίστοιχα, η κυβερνοάμυνα και τα συστήματα ηλεκτρονικού πολέμου (Electronic Warfare - EW) γίνονται ζωτικής σημασίας για την προστασία των κρίσιμων στρατιωτικών υποδομών και των δικτύων επικοινωνιών.

Είναι λοιπόν αναγκαία η στρατηγική προσαρμογή και ευελιξία στον σύγχρονο πόλεμο, καθώς οι υβριδικές τακτικές και οι πολυχωρικές συγκρούσεις (multi-domain operations) καθιστούν την άμυνα και την επίθεση πιο σύνθετες και δυσδιάκριτες. Οι γεωπολιτικές εξελίξεις και ο ανταγωνισμός των μεγάλων δυνάμεων επηρεάζουν άμεσα την ισορροπία άμυνας και επίθεσης, καθορίζοντας τις στρατηγικές επιλογές των κρατών.⁷ Στη συνέχεια ακολουθεί μια ανάπτυξη στην ιστορική εξέλιξη της Άμυνας κα Επίθεσης.

1.2 Ιστορική Εξέλιξη της Άμυνας και της Επίθεσης

Αρχαιότητα και Μεσαίωνας

Στην αρχαιότητα, η ισορροπία άμυνας και επίθεσης εξαρτιόταν από την τεχνολογία και τη στρατηγική σκέψη. Οι Έλληνες χρησιμοποιούσαν οχυρώσεις και φάλαγγες για την άμυνα, ενώ οι επιθετικές τους στρατηγικές περιλάμβαναν τη χρήση πολιορκητικών μηχανών. Οι Ρωμαίοι ανέπτυξαν την «οχυρωμένη επίθεση» συνδυάζοντας άμυνα και επίθεση μέσω στρατοπέδων και οχυρωμένων γραμμών.

Κατά τον Μεσαίωνα, η άμυνα κυριαρχούσε λόγω των ισχυρών οχυρώσεων και των κάστρων. Η επίθεση απαιτούσε μεγάλους πόρους και πολιορκητικές μηχανές, καθιστώντας τη στρατηγική πιο αμυντική. Στη συνέχεια ακολουθεί μια πιο αναλυτική προσέγγιση.

Αρχαιότητα

Προκλασική Περίοδος Η ιστορία της άμυνας και της επίθεσης ξεκινά από τις πρώτες ανθρώπινες κοινωνίες, όπου η επιβίωση εξαρτιόταν από τη δυνατότητα

⁵ Ήφαιστος Παναγιώτης, [ΑΠΟΤΡΕΠΤΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ](#), ΑΠΕΙΛΕΣ ΧΑΜΗΛΗΣ ΕΝΤΑΣΗΣ, ΕΛΕΓΧΟΣ ΚΛΙΜΑΚΩΣΕΩΣ, ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ ΠΡΩΤΟΥ ΚΤΥΠΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ Η ΑΞΙΟΠΙΣΤΙΑ ΤΗΣ ΑΠΟΤΡΕΠΤΙΚΗΣ ΜΑΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ

⁶ Ήφαιστος Παναγιώτης, [ΑΠΟΤΡΕΠΤΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ](#), ΑΠΕΙΛΕΣ ΧΑΜΗΛΗΣ ΕΝΤΑΣΗΣ, ΕΛΕΓΧΟΣ ΚΛΙΜΑΚΩΣΕΩΣ, ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ ΠΡΩΤΟΥ ΚΤΥΠΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ Η ΑΞΙΟΠΙΣΤΙΑ ΤΗΣ ΑΠΟΤΡΕΠΤΙΚΗΣ ΜΑΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ

7

προστασίας των κοινοτήτων από εξωτερικές απειλές. Στην προκλασική περίοδο, οι πρώτες μορφές άμυνας ήταν απλές οχυρώσεις από ξύλο και πέτρα, που προστάτευαν από επιθέσεις φυλών και επιδρομών.

Η **άμυνα** σε αυτήν την εποχή είχε κυρίως παθητικό χαρακτήρα, βασιζόμενη σε οχυρώσεις και φυσικά εμπόδια, όπως βράχια και ποτάμια, που περιόριζαν τις δυνατότητες επίθεσης. Σημαντικό παράδειγμα αποτελούν οι προϊστορικές οχυρώσεις στη Μεσοποταμία και την Αίγυπτο, όπου οι πόλεις περιβάλλονταν από τείχη για προστασία από εισβολές.

Η **επίθεση**, αντίθετα, ήταν κυρίως άμεση και απλή, με χρήση όπλων σώμα με σώμα, όπως πέτρες, ρόπαλα και δόρατα. Η επιτυχία εξαρτιόταν από την ταχύτητα και την αριθμητική υπεροχή, παρά από την τεχνολογία ή τη στρατηγική

Αρχαία Ελλάδα

Η αρχαία Ελλάδα εισήγαγε πιο σύνθετες στρατηγικές άμυνας και επίθεσης, επηρεασμένες από την ανάπτυξη της πόλης-κράτους (πόλις). Οι ελληνικές πόλεις-κράτη ανέπτυξαν εξελιγμένες οχυρώσεις και σύνθετα στρατιωτικά δόγματα που έθεσαν τα θεμέλια για τη στρατηγική σκέψη.

Άμυνα στην Αρχαία Ελλάδα. Η άμυνα στις ελληνικές πόλεις-κράτη βασιζόταν στις ισχυρές οχυρώσεις και τη γεωγραφική τοποθεσία. Οι πόλεις κατασκευάζονταν σε υψώματα (ακροπόλεις), που προσέφεραν στρατηγικό πλεονέκτημα και φυσική προστασία. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η Ακρόπολη των Αθηνών, που ήταν δύσκολο να καταληφθεί λόγω της φυσικής οχύρωσης και των ισχυρών τειχών της. Επιπλέον, η χρήση του μακρού τείχους στην Αθήνα συνέδεε την πόλη με το λιμάνι του Πειραιά, διασφαλίζοντας τον ανεφοδιασμό ακόμα και σε περίπτωση πολιορκίας. Αυτή η στρατηγική αποσκοπούσε στην αποφυγή ανοιχτής σύγκρουσης και στη διατήρηση της ανθεκτικότητας μέσω ναυτικής υπεροχής.

Επίθεση στην Αρχαία Ελλάδα. Η επίθεση στην αρχαία Ελλάδα βασιζόταν κυρίως στη φάλαγγα, μια συμπαγής διάταξη οπλιτών που συνδύαζε επιθετική και αμυντική ισχύ. Η φάλαγγα ήταν αποτελεσματική τόσο στην επίθεση όσο και στην άμυνα, καθώς προσέφερε προστασία με τις ασπίδες ενώ τα δόρατα εξασφάλιζαν επιθετική δύναμη. Οι Σπαρτιάτες ανέπτυξαν μία από τις πιο αποτελεσματικές φάλαγγες, με στρατιώτες που εκπαιδούνταν από μικρή ηλικία για πειθαρχημένη και συντονισμένη επίθεση. Η στρατηγική αυτή βασιζόταν στην ταχεία κίνηση και την αιφνιδιαστική επίθεση, αποσκοπώντας στη διάσπαση των γραμμών του εχθρού. Επιπλέον, οι πολιορκητικές μηχανές άρχισαν να αναπτύσσονται για την καταστροφή οχυρώσεων, όπως ο κριός και οι καταπέλτες. Οι μηχανές αυτές επέτρεψαν τη διεξαγωγή πολιορκιών με μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα, αλλάζοντας την ισορροπία μεταξύ άμυνας και επίθεσης.

Κλασική και Ελληνιστική Περίοδος

Η κλασική και ελληνιστική περίοδος χαρακτηρίστηκαν από εξελίξεις στη στρατιωτική τεχνολογία και τις στρατηγικές, που επηρέασαν την ισορροπία άμυνας και επίθεσης.

Άμυνα στην Κλασική και ελληνιστική Περίοδο. Οι πόλεις-κράτη, ιδιαίτερα η Αθήνα και η Σπάρτη, ανέπτυξαν σύνθετα αμυντικά συστήματα. Ο Περικλής χρησιμοποίησε το ναυτικό ως μέσο άμυνας, αποφεύγοντας τις χερσαίες συγκρούσεις και εξασφαλίζοντας τον ανεφοδιασμό μέσω θαλάσσιων οδών. Στην ελληνιστική περίοδο, ο Δημήτριος ο Πολιορκητής εισήγαγε νέες τεχνικές πολιορκίας και άμυνας, χρησιμοποιώντας πολιορκητικούς πύργους και τεράστιες καταπέλτες για την

καταστροφή τειχών. Οι πόλεις αντέδρασαν ενισχύοντας τις οχυρώσεις τους με πολυγωνικά τείχη και πύργους.

Επίθεση στην Κλασική και Ελληνιστική Περίοδο. Η επίθεση εξελίχθηκε με την εισαγωγή νέων στρατηγικών και την ανάπτυξη της τακτικής ευελιξίας. Ο Μ. Αλέξανδρος εισήγαγε την τακτική του συνδυασμού όπλων (συνεργασία πεζικού, ιππικού και μηχανών), επιτυγχάνοντας στρατηγικές νίκες με ταχύτητα και αιφνιδιασμό. Η χρήση των ετερόκλητων στρατών (μισθοφόρων και τοπικών στρατευμάτων) προσέφερε ευελιξία και προσαρμοστικότητα στις επιθέσεις, ενώ οι καταπέλτες μεγάλης εμβέλειας και οι πολιορκητικοί πύργοι επέτρεπαν επιθέσεις σε ισχυρά οχυρωμένες πόλεις. Οι επιθετικές στρατηγικές της ελληνιστικής περιόδου στηρίχθηκαν στην αποτελεσματική χρήση των πολιορκητικών μηχανών και των ταχέων επιθέσεων για την αποδιοργάνωση των αμυντικών συστημάτων.⁸

Μεσαίωνας

Πρώιμος Μεσαίωνας. Μετά την πτώση της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, η άμυνα έγινε πιο σημαντική λόγω των επιδρομών από βαρβαρικές φυλές και νομάδες. Οι πόλεις περιβάλλονταν από ισχυρά τείχη, ενώ οι κάστρα έγιναν το κέντρο της άμυνας στην Ευρώπη. Τα κάστρα προσέφεραν ασφάλεια και έλεγχο της περιοχής, ενώ η φεουδαρχία επέβαλε τοπικές στρατιωτικές δυνάμεις για την προστασία των εδαφών. Η άμυνα επικεντρώθηκε στην οχύρωση και την πολιορκητική αντοχή, καθώς οι επιθέσεις απαιτούσαν μεγάλους πόρους και χρόνο. Η **επίθεση** περιορίστηκε σε επιδρομές και μικρής κλίμακας μάχες λόγω έλλειψης τεχνολογίας και οργανωμένης στρατηγικής. Οι πολιορκίες ήταν χρονοβόρες και δύσκολες, γεγονός που ενίσχυσε την κυριαρχία της άμυνας. Αυτή η περίοδος χαρακτηρίζεται από την κυριαρχία της **άμυνας** και την ανάγκη ανάπτυξης νέων επιθετικών μεθόδων που θα εμφανιστούν στην ύστερη μεσαιωνική περίοδο.

Αναγέννηση και Βιομηχανική Επανάσταση

Η Αναγέννηση έφερε νέες στρατηγικές με την εισαγωγή της πυρίτιδας και των κανονιών, που κατέστησαν τα κάστρα ευάλωτα. Η επίθεση έγινε πιο αποτελεσματική, αλλά η άμυνα προσαρμόστηκε με τη χρήση οχυρώσεων σε χαρακώματα και βαθιές τάφρους. Κατά τη Βιομηχανική Επανάσταση, η τεχνολογία άλλαξε ριζικά την ισορροπία άμυνας και επίθεσης. Οι σιδηρόδρομοι επέτρεψαν ταχεία μεταφορά στρατευμάτων, ενώ τα πολυβόλα και τα χαρακώματα έδωσαν πλεονέκτημα στην άμυνα. Στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, η ισορροπία αυτή οδήγησε σε αδιέξοδο και παρατεταμένες μάχες θέσεων.

Ψυχρός Πόλεμος και Σύγχρονη Εποχή

Ο Ψυχρός Πόλεμος εισήγαγε την πυρηνική αποτροπή, όπου η άμυνα και η επίθεση έγιναν αμοιβαία καταστροφικές. Η ισορροπία βασίστηκε στην αρχή της «Αμοιβαίας Εξασφαλισμένης Καταστροφής» (MAD).⁹

Στη σύγχρονη εποχή, η τεχνολογία των drones, του κυβερνοπολέμου και των υπερηχητικών πυραύλων έχει ανατρέψει τις παραδοσιακές ισορροπίες. Η επίθεση έχει γίνει πιο ακριβής και απομακρυσμένη, ενώ η άμυνα απαιτεί νέες στρατηγικές και τεχνολογίες.

⁸ George H. Quester, *Offense and Defense in the International System*, 1977

⁹ ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ (2008). *Η Στρατηγική Σκέψη: Από την αρχαιότητα έως σήμερα*. Εκδόσεις Ποιότητα.

Η ιστορική εξέλιξη της ισορροπίας άμυνας και επίθεσης δείχνει ότι η στρατηγική σταθερότητα εξαρτάται από την προσαρμογή στις τεχνολογικές καινοτομίες και τις γεωπολιτικές αλλαγές. Η κατανόηση των εννοιών και της διαλεκτικής σχέσης άμυνας και επίθεσης είναι κρίσιμη για τη διαμόρφωση στρατηγικών στον σύγχρονο πόλεμο. Ακολουθεί μια πιο αναλυτική αναφορά.

Ψυχρός Πόλεμος

Ο Ψυχρός Πόλεμος (1947-1991) αποτέλεσε μία από τις πιο καθοριστικές περιόδους στην ιστορία της άμυνας και της επίθεσης, εισάγοντας νέα στρατηγικά δόγματα και τεχνολογίες που άλλαξαν ριζικά την ισορροπία ισχύος. Σε αυτή την περίοδο, η άμυνα και η επίθεση δεν περιορίστηκαν μόνο στα συμβατικά όπλα αλλά επεκτάθηκαν στον πυρηνικό ανταγωνισμό, τον κυβερνοχώρο και τις ψυχολογικές επιχειρήσεις.

Αρχές του Ψυχρού Πολέμου: Πυρηνικός Ανταγωνισμός και Αποτροπή.

Μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Σοβιετική Ένωση ανέπτυξαν πυρηνικά όπλα, δημιουργώντας μια νέα στρατηγική δυναμική. Η **αποτροπή** (deterrence) έγινε η κυρίαρχη στρατηγική και για τις δύο υπερδυνάμεις. Η ιδέα ήταν να αποτραπεί μια πυρηνική επίθεση από τον αντίπαλο, μέσω της απειλής αμοιβαίας καταστροφής.

Αμοιβαία Εξασφαλισμένη Καταστροφή (MAD). Η στρατηγική της **Αμοιβαίας Εξασφαλισμένης Καταστροφής (Mutually Assured Destruction - MAD)** αποτέλεσε τη βάση της αποτροπής. Στόχος ήταν η διατήρηση της ισορροπίας ισχύος μέσω της διαβεβαίωσης ότι οποιαδήποτε πυρηνική επίθεση θα προκαλούσε αμοιβαία καταστροφή.¹⁰

α. **Άμυνα:** Επικεντρώθηκε στην ικανότητα επιβίωσης μιας πυρηνικής επίθεσης και στη δυνατότητα ανταπόδοσης με συντριπτική αντεπίθεση. Οι υπόγειες βάσεις πυραύλων (ICBM silos) και τα υποβρύχια βαλλιστικών πυραύλων (SSBNs) σχεδιάστηκαν για να εξασφαλίζουν το «δεύτερο πλήγμα» (second-strike capability).¹¹

β. **Επίθεση:** Επικεντρώθηκε στην ικανότητα καταστροφής των στρατηγικών πόρων του αντιπάλου πριν προλάβει να ανταποδώσει. Η ανάπτυξη των διηπειρωτικών βαλλιστικών πυραύλων (ICBMs) και των υπερηχητικών βομβαρδιστικών στόχευε στην καταστροφή των πυρηνικών βάσεων του αντιπάλου.

Η στρατηγική MAD δημιούργησε έναν κόσμο όπου η **ισορροπία άμυνας και επίθεσης** εξαρτιόταν από τη διατήρηση της ικανότητας ανταπόδοσης. Ο **Quester** σημειώνει ότι αυτή η στρατηγική ισορροπία βασίστηκε στην έννοια της «εύθραυστης σταθερότητας», καθώς οποιαδήποτε αλλαγή στην τεχνολογία μπορούσε να ανατρέψει την ισορροπία και να οδηγήσει σε πυρηνική καταστροφή.

Πυραυλική Άμυνα και ο ανταγωνισμός των Εξοπλισμών

Κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, οι ΗΠΑ και η Σοβιετική Ένωση ανέπτυξαν **αντιβαλλιστικά συστήματα (ABMs)** για την προστασία από πυρηνικές επιθέσεις. Ωστόσο, η ανάπτυξη αυτών των συστημάτων θεωρήθηκε απειλή για τη στρατηγική ισορροπία, καθώς μπορούσαν να υπονομεύσουν την ικανότητα ανταπόδοσης.

Το 1972, η **Συνθήκη Αντιβαλλιστικών Πυραύλων (ABM Treaty)** περιόρισε την ανάπτυξη αντιβαλλιστικών συστημάτων για να διατηρηθεί η ισορροπία της στρατηγικής αποτροπής. Η **άμυνα** περιορίστηκε για να διασφαλιστεί η αποτελεσματικότητα της MAD,

¹⁰ ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ (2008). *Η Στρατηγική Σκέψη: Από την αρχαιότητα έως σήμερα*. Εκδόσεις Ποιότητα.σελ.263.

¹¹ . 257

ενώ η **επίθεση** συνέχισε να βασίζεται στην ανάπτυξη πιο εξελιγμένων πυραύλων με δυνατότητες πολλαπλών ανεξάρτητα στοχοθετούμενων επαναεισόδων (MIRVs).

Στρατηγική Ευελιξία και Ολική Άμυνα

Στη δεκαετία του 1980, η έννοια της **στρατηγικής ευελιξίας** (flexible response) εισήχθη από τις ΗΠΑ για να αντιμετωπιστεί η υπεροχή της Σοβιετικής Ένωσης στα συμβατικά όπλα στην Ευρώπη.¹² Η Άμυνα περιλάμβανε την ενίσχυση των συμβατικών δυνάμεων στην Ευρώπη, την ανάπτυξη τακτικών πυρηνικών όπλων και την εισαγωγή της Πρωτοβουλίας Στρατηγικής Άμυνας (SDI), γνωστής ως «Πόλεμος των Άστρων» από τον Πρόεδρο Ρόναλντ Ρήγκαν, που στόχευε στην προστασία από πυρηνικές επιθέσεις μέσω δορυφορικών αμυντικών συστημάτων. Η Επίθεση επικεντρώθηκε στην ανάπτυξη υπερηχητικών πυραύλων, νέων βομβαρδιστικών (π.χ. B-2 Stealth Bomber) και τακτικών πυρηνικών όπλων με υψηλή ακρίβεια. Η στρατηγική ευελιξία έδωσε έμφαση στην ευκινησία και την προσαρμοστικότητα της επίθεσης και της άμυνας, επιτρέποντας στις ΗΠΑ να αντιδράσουν δυναμικά σε διάφορα σενάρια επίθεσης, χωρίς να καταφύγουν σε ολοκληρωτικό πυρηνικό πόλεμο.

Ψυχολογικός πόλεμος και Κυβερνοπόλεμος

Ο Ψυχρός Πόλεμος δεν περιορίστηκε στη χρήση στρατιωτικών μέσων. Οι δύο υπερδυνάμεις εφάρμοσαν **ψυχολογικό πόλεμο** και **πληροφοριακές επιχειρήσεις** για την αποσταθεροποίηση του αντιπάλου.

α. Ο Ψυχολογικός Πόλεμος περιλάμβανε ενέργειες προπαγάνδας, υποστήριξης αντιφρονούντων και πολιτικής αποσταθεροποίησης. Οι ΗΠΑ υποστήριξαν αντικομμουνιστικά κινήματα στην Ανατολική Ευρώπη, ενώ η Σοβιετική Ένωση προωθούσε την κομμουνιστική ιδεολογία σε χώρες του Παγκόσμιου Νότου.

β. Σε ό,τι αφορά στον κυβερνοπόλεμο οι πρώτες μορφές κυβερνοεπιθέσεων πραγματοποιήθηκαν για κατασκοπεία και αποσταθεροποίηση των στρατιωτικών επικοινωνιών του αντιπάλου.

Ο ψυχολογικός πόλεμος και οι πληροφοριακές επιχειρήσεις αποτέλεσαν βασικό στοιχείο της στρατηγικής άμυνας και επίθεσης στον Ψυχρό Πόλεμο, καθώς στόχευαν στην αποσταθεροποίηση της κοινωνίας και της πολιτικής ηγεσίας του αντιπάλου.¹³

Συμπερασματικά ο Ψυχρός Πόλεμος εισήγαγε την έννοια της **αποτροπής μέσω της πυρηνικής ισχύος** και καθόρισε την ισορροπία άμυνας και επίθεσης με βάση την ικανότητα ανταπόδοσης. Η MAD εξασφάλισε τη στρατηγική σταθερότητα, ενώ η τεχνολογική καινοτομία αύξησε τον ανταγωνισμό των εξοπλισμών. Η στρατηγική ισορροπία κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου ήταν εύθραυστη και εξαρτώμενη από την τεχνολογία. Οποιαδήποτε αλλαγή στις δυνατότητες άμυνας ή επίθεσης μπορούσε να ανατρέψει την ισορροπία και να οδηγήσει σε πυρηνική καταστροφή. Αυτή η περίοδος διαμόρφωσε τη σύγχρονη στρατηγική σκέψη και επηρέασε τις μετέπειτα εξελίξεις στον πόλεμο, που συνεχίζουν να διαμορφώνουν την ισορροπία άμυνας και επίθεσης στη σύγχρονη εποχή.

Σύγχρονη Εποχή

Αδιαμφισβήτητα η τεχνολογική πρόοδος επηρεάζει τις αμυντικές και επιθετικές δυνατότητες των κρατών, οδηγώντας σε μια νέα δυναμική ισορροπία. Υπάρχουν τέσσερις τάσεις στις τεχνολογικές εξελίξεις όπως παρακάτω.¹⁴ Η πρώτη ονομάζεται

¹² ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ (2008). Η Στρατηγική Σκέψη: Από την αρχαιότητα έως σήμερα. Εκδόσεις Ποιότητα. .263.

¹³ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ ΜΑΝΟΣ (2022). Αποτροπή και Άμυνα. Εκδόσεις Παπαδόπουλος, .61.

¹⁴ George H. Quester, *Offense and Defense in the International System*, 1977

«επανάσταση στις στρατιωτικές υποθέσεις». Αναφέρεται στην ακρίβεια των οπλικών συστημάτων, τη μετάδοση των πληροφοριών σε πραγματικό χρόνο, στην αυτοματοποίηση του πεδίου μάχης με όπλα χωρίς τον ανθρώπινο χειριστή. Η συγκεκριμένη τάση ευνοεί την επίθεση και σίγουρα τις πιο πλούσιες χώρες που μπορούν να επενδύσουν σε τεχνολογίες αιχμής. Η δεύτερη τάση εκπροσωπεί την διασπορά των πυρηνικών όπλων η οποία δεν έχει ανακοπεί εντελώς. Παρά την τεράστια καταστρεπτικότητα τους δεν παρέχουν σίγουρη εξάλειψη ενός εχθρικού πυρηνικού οπλοστασίου μέσω ενός μαζικού αιφνιδιαστικού πρώτου πλήγματος. Όσο μικρό και αν αποτελεί το ενδεχόμενο να επιβιώσουν μερικά από τα εχθρικά πυρηνικά όπλα, κανένας δεν είναι πρόθυμος να το ρισκάρει. Συνεπώς η εμπειρία κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου και από τα δεδομένα μέχρι την σήμερα εποχή συνηγορούν στο ότι όταν δύο στρατηγικοί αντίπαλοι διαθέτουν πυρηνικό οπλοστάσιο σε διψήφιο αριθμό, η δυνατότητα δευτέρου ανταποδοτικού πλήγματος θεωρείται εξασφαλισμένη. Εκτός αυτού πλέον η δυνατότητα κατασκευής πυρηνικών όπλων δεν αποτελεί μονοπώλιο των μεγάλων δυνάμεων (π.χ. Βόρειος Κορέα). Η τρίτη τάση είναι η ραγδαία βελτίωση των φορητών όπλων και των εκρηκτικών. Μπορεί αυτού του είδους οι εξοπλισμοί να μην είναι τόσο θεαματικοί, αλλά είναι ιδεώδεις για τρομοκρατικά χτυπήματα καθώς και για ανταρτοπόλεμο, που αποτελεί μια συνήθη μορφή αγώνα στις ημέρες μας. Οι αντάρτες/τρομοκράτες έχουν πρόσβαση σε αξιόπιστα και αρκετά αποτελεσματικά φορητά όπλα και εκρηκτικά. Συνεπώς οι εξοπλισμοί αυτοί ευνοούν τους φτωχούς. Δεν είναι ξεκάθαρο όμως αν ευνοούν την επίθεση ή την άμυνα. Η τέταρτη τάση είναι η ανάπτυξη του κυβερνοπολέμου. Με σιγουριά μπορεί κάποιος να υποστηρίξει ότι ευνοεί τον επιτιθέμενο. Επίσης ο κυβερνοπόλεμος δίνει σε φτωχά κράτη και στους μη κρατικούς δρώντες πολλές δυνατότητες. Η πρωτιά όμως ανήκει στις ΗΠΑ.¹⁵

Κεφάλαιο 2: Θεωρίες Πολέμου και Ισορροπίας

Ο πόλεμος αποτελεί μία από τις αρχαιότερες και πιο σύνθετες ανθρώπινες δραστηριότητες, που έχει διαμορφώσει τις κοινωνίες και τις διεθνείς σχέσεις ανά τους αιώνες. Η κατανόηση της ισορροπίας άμυνας και επίθεσης στον πόλεμο απαιτεί την εξέταση των στρατηγικών θεωριών που διαμόρφωσαν τη στρατιωτική σκέψη. Οι θεωρίες αυτές καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα προσεγγίσεων, από τις κλασικές φιλοσοφικές αναλύσεις έως τις σύγχρονες στρατηγικές αποτροπής και υβριδικού πολέμου.

Σε αυτό το κεφάλαιο, εξετάζονται οι κύριες θεωρίες πολέμου και ισορροπίας που επηρέασαν τη στρατηγική σκέψη και διαμόρφωσαν την κατανόηση της άμυνας και της επίθεσης. Η ανάλυση ξεκινά με τις κλασικές θεωρίες των Θουκυδίδη, Σουν Τζου και Κλαούζεβιτς, και επεκτείνεται στις σύγχρονες στρατηγικές προσεγγίσεις της αποτροπής.

2.1 Κλασικές Θεωρίες Πολέμου και Ισορροπίας

Θουκυδίδης: Ρεαλισμός και Ισορροπία Ισχύος

Ο **Θουκυδίδης** θεωρείται ο θεμελιωτής του ρεαλισμού στις διεθνείς σχέσεις. Στο έργο του *«Ιστορία του Πελοποννησιακού Πολέμου»*, αναλύει τη σύγκρουση μεταξύ Αθήνας και Σπάρτης, ερμηνεύοντας τον πόλεμο ως αναπόφευκτο αποτέλεσμα της ανόδου της ισχύος της Αθήνας και του φόβου που αυτή προκάλεσε στη Σπάρτη.

α. **Ισορροπία Ισχύος:** Σύμφωνα με τον Θουκυδίδη, η ισορροπία ισχύος είναι καθοριστικός παράγοντας για την ειρήνη και τον πόλεμο. Όταν η ισχύς

¹⁵ ΠΛΑΤΙΑΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ-ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ (2021). Η Τέχνη της Στρατηγικής. 50 ΚΑΝΟΝΕΣ για τον πόλεμο, την πολιτική, τις επιχειρήσεις και την καθημερινή ζωή. Εκδόσεις ΔΙΑΥΛΟΣ.

μεταβάλλεται υπέρ ενός κράτους, οι ανταγωνιστές του αισθάνονται απειλή και προσπαθούν να εξισορροπήσουν αυτήν την απειλή μέσω συμμαχιών ή επιθετικών ενεργειών.¹⁶

β. **Άμυνα και Επίθεση:** Η Σπάρτη επέλεξε την **άμυνα** για να διατηρήσει το status quo, ενώ η Αθήνα χρησιμοποίησε την **επίθεση** για να επεκτείνει την ισχύ της και να εδραιώσει την ηγεμονία της. Ο Θουκυδίδης υποστηρίζει ότι η επιθετική στρατηγική της Αθήνας προκάλεσε την αντίδραση της Σπάρτης, οδηγώντας στον πόλεμο.¹⁷

γ. **Αποτροπή και Εξαναγκασμός:** Ο Θουκυδίδης εξετάζει τη χρήση της αποτροπής και του εξαναγκασμού για τη διατήρηση της ισορροπίας. Η Αθήνα προσπάθησε να αποτρέψει τη Σπάρτη μέσω της επίδειξης ναυτικής ισχύος και της επιβολής κυρώσεων (αντίποινα).¹⁸ Ωστόσο, η αποτροπή απέτυχε λόγω της αποφασιστικότητας της Σπάρτης να διατηρήσει την ηγεμονία της.

Ο Θουκυδίδης αναφέρει ότι η **διατήρηση της ισορροπίας ισχύος** απαιτεί συνδυασμό άμυνας και επίθεσης, ενώ η αποτυχία διατήρησης αυτής της ισορροπίας οδηγεί σε πόλεμο. Η ανάλυσή του παραμένει επίκαιρη στη σύγχρονη στρατηγική σκέψη και επηρεάζει τη θεωρία της αποτροπής και της ισορροπίας δυνάμεων.

Σουν Τσου: Στρατηγική Ευελιξία και Ανισορροπία

Ο **Σουν Τσου**, στο έργο του «*Η Τέχνη του Πολέμου*», προσφέρει μία διαφορετική προσέγγιση στη στρατηγική, εστιάζοντας στην ευελιξία και την προσαρμοστικότητα. Αντί της άμεσης σύγκρουσης, προτείνει την αποφυγή της αντιπαράθεσης με ισχυρότερους αντιπάλους και την εκμετάλλευση των αδυναμιών τους.¹⁹ Τονίζει τα παρακάτω:

α. **Επίθεση μέσω Παραπλάνησης:** Ο Σουν Τσου υποστηρίζει ότι η καλύτερη επίθεση είναι αυτή που δεν προβλέπεται. Η παραπλάνηση και η εξαπάτηση του αντιπάλου δημιουργούν στρατηγική ανισορροπία, αναγκάζοντας τον να υπερασπιστεί θέσεις που δεν απειλούνται πραγματικά.

β. **Άμυνα μέσω Ευελιξίας:** Η άμυνα δεν αφορά μόνο την προστασία εδαφών, αλλά και τη διατήρηση της ευκινησίας και της προσαρμοστικότητας. Ο Σουν Τσου προτείνει τη στρατηγική απόσυρσης όταν ο αντίπαλος είναι ισχυρότερος, διατηρώντας τις δυνάμεις για αντεπίθεση σε ευνοϊκότερη στιγμή.

γ. **Ισορροπία Μέσω Αστάθειας:** Σε αντίθεση με τον Θουκυδίδη, ο Σουν Τσου προτείνει τη **διατήρηση της αστάθειας** και της αβεβαιότητας για την αποφυγή της σύγκρουσης. Η στρατηγική αυτή αναγκάζει τον αντίπαλο να διασπάσει τις δυνάμεις του, διατηρώντας την πρωτοβουλία στα χέρια του επιτιθέμενου.

Ο Σουν Τσου εισάγει την έννοια της **στρατηγικής ανισορροπίας** ως εργαλείο αποτροπής και επίθεσης. Η ευελιξία και η προσαρμοστικότητα αποτελούν το κλειδί για

¹⁶ ΠΛΑΤΙΑΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ (2010). Διεθνείς Σχέσεις και Στρατηγική στον Θουκυδίδη. Εκδόσεις ΕΣΤΙΑ. Σελ.51-53.

¹⁷ . 90-93.

¹⁸

μ

μ

μ

μ

«μ

»,

μ

μ

μ

. 124-125.

¹⁹ ΠΛΑΤΙΑΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ-ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ (2015). Η Τέχνη του Πολέμου του Σουν Τσου. Εκδόσεις Δίαυλος, σελ.44.

την επιτυχία, ενώ η άμυνα και η επίθεση συγχωνεύονται σε μία ενιαία στρατηγική προσέγγιση.²⁰

Καρλ φον Κλαούζεβιτς: Ολικός Πόλεμος και Ισορροπία Πολιτικής και Στρατηγικής

Ο **Καρλ φον Κλαούζεβιτς** θεωρείται ο σημαντικότερος θεωρητικός του πολέμου στη σύγχρονη εποχή. Στο έργο του «*Περί Πολέμου*» (*Vom Kriege*), εξετάζει τον πόλεμο ως εργαλείο πολιτικής και εισάγει την έννοια του **απόλυτου πολέμου**.

α. **Απόλυτος Πόλεμος:** Ο πόλεμος είναι η συνέχιση της πολιτικής με άλλα μέσα.²¹ Ο Κλαούζεβιτς υποστηρίζει ότι ο πόλεμος πρέπει να υπηρετεί πολιτικούς στόχους και να μην διεξάγεται για τον πόλεμο αυτόν καθ'αυτόν. Ο ολικός πόλεμος περιλαμβάνει την πλήρη κινητοποίηση των πόρων του κράτους, συνδυάζοντας στρατιωτική, οικονομική και ψυχολογική ισχύ.

β. **Ισορροπία Πολιτικής και Στρατηγικής:** Ο Κλαούζεβιτς τονίζει ότι η στρατηγική πρέπει να ευθυγραμμίζεται με τους πολιτικούς στόχους. Η **άμυνα** χρησιμοποιείται για τη διατήρηση της στρατηγικής σταθερότητας, ενώ η **επίθεση** εφαρμόζεται για την επίτευξη πολιτικών σκοπών.

γ. **Αποτροπή μέσω Εξαναγκασμού:** Η αποτροπή επιτυγχάνεται μέσω της απειλής συντριπτικής ισχύος. Ο Κλαούζεβιτς εισάγει την έννοια του **εξαναγκασμού** (coercion), όπου η στρατιωτική πίεση αναγκάζει τον αντίπαλο να υποχωρήσει χωρίς να χρειαστεί να εμπλακεί σε ολοκληρωτική σύγκρουση.

Πέραν των παραπάνω ο Κλαούζεβιτς επισημαίνει ότι η άμυνα είναι ισχυρότερη μορφή πολέμου, έχει όμως τον αρνητικό αντικειμενικό σκοπό (διατήρηση). Άρα ευνοεί τον αδύναμο. Αντίστοιχα η επίθεση διενεργείται από αυτόν που διαθέτει περίσσεια δύναμη.²² Τέλος ενσωματώνει την **πολιτική διάσταση** στον πόλεμο, εστιάζοντας στην ισορροπία μεταξύ πολιτικών στόχων και στρατηγικής. Η ανάλυσή του επηρεάζει τη σύγχρονη αποτροπή και τη στρατηγική ευελιξία.

2.2 Σύγχρονες στρατηγικές προσεγγίσεις της αποτροπής

Η διαλεκτική σχέση **άμυνας και επίθεσης** στον σύγχρονο κόσμο καθορίζει την επιτυχία μιας στρατηγικής αποτροπής. Η άμυνα από μόνη της δεν επαρκεί για να διατηρήσει την ασφάλεια ενός κράτους, αν δεν συνοδεύεται από επιθετικές δυνατότητες που θα επιβάλλουν υψηλό κόστος στον αντίπαλο. Η αποτροπή και η ισορροπία ισχύος είναι έννοιες αλληλένδετες. Η ισχυρή αποτροπή μειώνει τον κίνδυνο πολέμου, καθώς αποτρέπει τους αντιπάλους από επιθετικές ενέργειες. Η αδυναμία στην αποτροπή οδηγεί σε αστάθεια και πιθανές συγκρούσεις, καθώς ενθαρρύνει τον επιτιθέμενο να εκμεταλλευτεί την αδυναμία του αντιπάλου. Η ισορροπία ισχύος επιτυγχάνεται όταν η άμυνα και η επίθεση συνδυάζονται στρατηγικά, εξασφαλίζοντας ότι κανένας αντίπαλος δεν μπορεί να επιτύχει εύκολα τους στόχους του. Συνεπώς, η αποτροπή και η στρατηγική ισορροπία απαιτούν ευέλικτες στρατιωτικές επιλογές, τεχνολογική υπεροχή και αποφασιστικότητα στην υπεράσπιση των εθνικών συμφερόντων. Οι σύγχρονοι στρατοί

²⁰ ΠΛΑΤΙΑΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ-ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ (2015). *Η Τέχνη του Πολέμου του Σουν Τσου*. Εκδόσεις Δίαυλος. Σελ. 47-48.

²¹ ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ (2008). *Η Στρατηγική Σκέψη: Από την αρχαιότητα έως σήμερα*. Εκδόσεις Ποιότητα. Σελ.144.

²² ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ (2008). *Η Στρατηγική Σκέψη: Από την αρχαιότητα έως σήμερα*. Εκδόσεις Ποιότητα. Σελ.164.

δεν περιορίζονται στην παθητική άμυνα, αλλά ενσωματώνουν επιθετικές στρατηγικές για να αποτρέψουν εχθρικές ενέργειες. (βλέπε Παράρτημα «Γ» για αλλαγή δόγματος Ισραήλ). Παράδειγμα του παραπάνω συνδυασμού αποτελεί το αμυντικό δόγμα του Ισραήλ. Η προληπτική δράση (preemptive strike) ή κατά άλλους «παρεμποδιστικό πλήγμα» είναι απαραίτητη σε περιβάλλοντα υψηλού κινδύνου, καθώς οι αντίπαλοι διαθέτουν όπλα ικανά να εξουδετερώσουν αμυντικές γραμμές σε λίγα λεπτά ειδικά σε χώρες που δεν διαθέτουν στρατηγικό βάθος, όπως το Ισραήλ. Η στρατηγική της επιθετικής αποτροπής περιλαμβάνει την απειλή σοβαρών συνεπειών σε περίπτωση επίθεσης, αυξάνοντας το ρίσκο για τον επιτιθέμενο.

Μέρος Β: Σύγχρονες Διαστάσεις της Άμυνας και της Επίθεσης

Κεφάλαιο 3: Τεχνολογική Διάσταση

Είναι πλέον επείγουσα ανάγκη για αντιμετώπιση των αναθεωρητισμών και των αυταρχικών συμπεριφορών των κρατών, όπως επίσης και την πιθανή χρήση, θανατηφόρων όπλων, του κυβερνοχώρου, του πολέμου συλλογής πληροφοριών και της χρήσης αναδυόμενων τεχνολογιών και ειδικά της τεχνητής νοημοσύνης (Artificial Intelligence) που προκαλούν αναταραχή σε όλο το εύρος της άμυνας. Αυτές οι αναδυόμενες και ανατρεπτικές τεχνολογίες που εισέρχονται στον χώρο της άμυνας θα μπορούσαν να φέρουν επανάσταση στον πόλεμο, τουλάχιστον να αλλάξουν βαθιά τον χαρακτήρα του πολέμου. Η τεχνολογία έχει αλλάξει ριζικά τον χαρακτήρα του πολέμου, επηρεάζοντας καθοριστικά την ισορροπία άμυνας και επίθεσης. Από τα πρώτα όπλα πυρίτιδας έως τα σύγχρονα αυτόνομα οπλικά συστήματα, οι στρατιωτικές καινοτομίες έχουν διαμορφώσει τις στρατηγικές και τις τακτικές των ενόπλων δυνάμεων. Στη σύγχρονη εποχή, η ραγδαία εξέλιξη της τεχνητής νοημοσύνης (AI), των μη επανδρωμένων αεροσκαφών (drones) και του κυβερνοπολέμου δημιουργούν νέες προκλήσεις και ευκαιρίες για τις στρατιωτικές επιχειρήσεις.

Ενώ ο αναθεωρητισμός και ο αυταρχισμός είναι η άμεση απειλή, ο κίνδυνος που θέτουν οι επιθετικές χώρες είναι συνέπεια της παρακμής και της αδυναμίας προσαρμογής τους στον εικοστό πρώτο αιώνα. Στη συνέχεια ακολουθεί ανάλυση της εξέλιξης των οπλικών συστημάτων (αμυντικά και επιθετικά), η σημασία της πληροφορίας στο σύγχρονο πεδίο μάχης και πώς επηρεάζουν την άμυνα και την επίθεση. Τέλος παρουσιάζονται παραδείγματα από τον πόλεμο στην Ουκρανία και στην Γάζα.

3.1 Εξέλιξη των Οπλικών Συστημάτων

Από τον Μηχανοποιημένο στον Πληροφοριοκεντρικό Πόλεμο

Στη διάρκεια του 20ού αιώνα, ο πόλεμος χαρακτηριζόταν από τη μηχανοκίνηση και τη χρήση τεθωρακισμένων οχημάτων, αεροσκαφών και πυροβολικού μεγάλης εμβέλειας. Ωστόσο, στον 21ο αιώνα, ο πόλεμος έχει μετατραπεί σε πληροφοριοκεντρικό (informatized warfare), όπου η **πληροφορία** και η **ταχύτητα ανταλλαγής δεδομένων** καθορίζουν την επιτυχία στο πεδίο της μάχης.

Ο **Jack Watling**, στο έργο του «*The Arms of the Future*», αναλύει πώς η διαφάνεια στο πεδίο της μάχης λόγω των εξελιγμένων αισθητήρων και των δορυφορικών συστημάτων δυσχεραίνει την απόκρυψη των στρατιωτικών κινήσεων και ενεργειών. Αυτό αναγκάζει τις στρατιωτικές δυνάμεις να αναπτύξουν νέες τακτικές, που βασίζονται στην ευελιξία και την ταχύτητα. Πιο συγκεκριμένα οι αισθητήρες υψηλής ανάλυσης και τα δορυφορικά συστήματα επιτήρησης επιτρέπουν τον συνεχή εντοπισμό και παρακολούθηση των στρατιωτικών δυνάμεων, καθιστώντας δύσκολη την απόκρυψη και

τον αιφνιδιασμό.²³ Επιπλέον η χρήση ηλεκτρονικών μέσων για την παραπλάνηση και την καταστροφή των επικοινωνιών του εχθρού έχει αναδειχθεί σε καθοριστικό παράγοντα για την επίθεση και την άμυνα.

Drones και Αυτόνομα Οπλικά Συστήματα

Τα drones και τα αυτόνομα οπλικά συστήματα (AWS) έχουν αλλάξει δραματικά τον τρόπο διεξαγωγής πολέμου. Η ικανότητά τους να λειτουργούν χωρίς άμεση ανθρώπινη παρέμβαση προσφέρει τακτικά πλεονεκτήματα, όπως αυξημένη ακρίβεια και μείωση των απωλειών.

Τα αυτόνομα οπλικά συστήματα ενσωματώνουν τεχνητή νοημοσύνη (AI), η οποία επιτρέπει τη λήψη αποφάσεων σε πραγματικό χρόνο, ενισχύοντας την αποτελεσματικότητα της επίθεσης και δυσχεραίνοντας την άμυνα.²⁴

α. **Επίθεση μέσω Σμήνωσης (Swarming):** Η χρήση σμήνους drones για τον κορεσμό της αμυντικής ικανότητας του αντιπάλου. Ο συντονισμός μεγάλου αριθμού drones δημιουργεί πολλαπλά σημεία επίθεσης, υπερβαίνοντας τα παραδοσιακά συστήματα αεράμυνας.

β. **Αμυντικές Προκλήσεις:** Η ταχύτητα και η ευελιξία των drones καθιστούν δύσκολη την αντιμετώπισή τους με συμβατικά μέσα. Οι αμυντικές στρατηγικές πρέπει να προσαρμοστούν, περιλαμβάνοντας συστήματα ηλεκτρονικού πολέμου και λέιζερ υψηλής ενέργειας.

3.2 Κυβερνοπόλεμος και Ηλεκτρονικός Πόλεμος

Κυβερνοπόλεμος

Ο κυβερνοπόλεμος έχει αναδειχθεί ως κρίσιμη συνιστώσα της σύγχρονης στρατηγικής, επιτρέποντας την αποσταθεροποίηση του εχθρού χωρίς τη χρήση συμβατικών όπλων. Οι κυβερνοεπιθέσεις μπορούν να παραλύσουν κρίσιμες υποδομές, όπως δίκτυα ενέργειας, επικοινωνιών και στρατιωτικών συστημάτων διοίκησης και ελέγχου.

α. **Επιθετικές Δυνατότητες:** Οι επιθέσεις ransomware και οι παραβιάσεις δεδομένων μπορούν να αποδιοργανώσουν τις στρατιωτικές επιχειρήσεις και να προκαλέσουν πολιτική αστάθεια.

β. **Αμυντικές Προκλήσεις:** Η άμυνα κατά των κυβερνοεπιθέσεων απαιτεί σύνθετα συστήματα κυβερνοασφάλειας και συνεχή παρακολούθηση των δικτύων.

Γενικά θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο κυβερνοπόλεμος ευνοεί τόσο την άμυνα όσο και την επίθεση.

Ηλεκτρονικός Πόλεμος (Electronic Warfare - EW)

Ο ηλεκτρονικός πόλεμος επικεντρώνεται στην εξουδετέρωση των ηλεκτρονικών συστημάτων του αντιπάλου, περιλαμβάνοντας παρεμβολές σε ραντάρ, επικοινωνίες και συστήματα πλοήγησης.

α. **Επίθεση μέσω Παρεμβολών (Jamming):** Η παρεμβολή στα συστήματα επικοινωνίας και πλοήγησης του εχθρού μειώνει την αποτελεσματικότητα του συντονισμού των δυνάμεών του.

²³ Jack Walting, (2023). The Arms of the Future. Technology and close combat in the 21st century.

²⁴ Λιαρόπουλος Ανδρέας. Αυτόνομα Οπλικά Συστήματα Προκλήσεις για το μέλλον του Πολέμου. Αεροπορική Επιθεώρηση (Τεύχος 49).

β. **Αμυντικές Στρατηγικές:** Η ανάπτυξη τεχνολογιών anti-jamming και η χρήση εφεδρικών συστημάτων επικοινωνίας είναι απαραίτητες για την εξασφάλιση της επιχειρησιακής συνέχειας.

Θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο ηλεκτρονικός πόλεμος ευνοεί εξίσου την επίθεση και την άμυνα άλλοτε λιγότερο και άλλοτε περισσότερο την κάθε μία από αυτές, ανάλογα με τις δυνατότητες που έχει αναπτύξει μια χώρα στο συγκεκριμένο τομέα.

3.3 Μαθήματα από τον Πόλεμο στην Ουκρανία

Ο πόλεμος στην Ουκρανία ανέδειξε την καθοριστική σημασία της τεχνολογίας στη σύγχρονη στρατηγική. Οι ουκρανικές δυνάμεις αξιοποίησαν drones και δορυφορικά συστήματα για την παρακολούθηση και τον εντοπισμό των ρωσικών δυνάμεων, επιτυγχάνοντας ακριβείς επιθέσεις με περιορισμένους πόρους όπως παρακάτω:

α. **Επιχειρησιακή Ευελιξία:** Η χρήση drones για την παροχή σε πραγματικό χρόνο πληροφοριών πεδίου μάχης ενίσχυσε την επιχειρησιακή ευελιξία των ουκρανικών δυνάμεων.

β. **Αποτυχία Παραδοσιακών Στρατηγικών:** Η παραδοσιακή στρατηγική της Ρωσίας, που βασιζόταν σε μεγάλους τεθωρακισμένους σχηματισμούς, αντιμετώπισε σοβαρά προβλήματα λόγω της αυξημένης ακρίβειας των επιθέσεων των ουκρανικών drones. Στη συνέχεια ακολουθεί μεγαλύτερη ανάλυση για τις ενέργειες της Ρωσίας στον πόλεμο με την Ουκρανία.

Το Κρεμλίνο αρχικά εφάρμοσε σε στρατηγικό επίπεδο την τέχνη της εξαπάτησης, υποστηρίζοντας ότι δεν πρόκειται να επιτεθεί στην Ουκρανία. Σε επιχειρησιακό επίπεδο, η εισβολή ξεκίνησε με προέλαση ταχυκίνητων μηχανοκίνητων δυνάμεων που σχημάτισαν τρεις κύριους άξονες επίθεσης. Η ρωσική αεροπορία κατέστρεψε κρίσιμες υποδομές (π.χ. σταθμοί παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος) για να βυθίσει τη χώρα στο χάος. Ταυτόχρονα ο στόλος της Μαύρης Θάλασσας απέκλεισε τα ουκρανικά λιμάνια για να σταματήσει η τροφοδοσία από τρίτες χώρες. Σε τακτικό επίπεδο, οι ειδικές δυνάμεις προσπάθησαν να δημιουργήσουν προγεφυρώματα μέσω της κατάληψης αεροδρομίων και να προχωρήσουν σε πράξεις δολιοφθοράς μέσα στις πόλεις. Η σθεναρή αντίσταση των Ουκρανών αιφνιδίασε το Κρεμλίνο, που περίμενε να κάνει στρατιωτικό περίπατο μέχρι το Κίεβο.²⁵

Η Μόσχα υποτίμησε το ουκρανικό στρατιωτικό δόγμα που προβλέπει τη μαζική κινητοποίηση του πληθυσμού σε περίπτωση ξένης εισβολής. Η ουκρανική ηγεσία αρχικά μετέφερε τον πόλεμο εντός και πέριξ κατοικημένων περιοχών, δηλαδή εκεί που ο αμυνόμενος έχει το τακτικό πλεονέκτημα. Μέσα στο αστικό περιβάλλον ολιγομελείς ομάδες μπορούν με ευκολία να στήνουν ενέδρες και να χτυπούν με αντιαρματικούς πυραύλους εχθρικούς στόχους. Ο πόλεμος εντός κατοικημένων περιοχών (urban warfare) είναι ο εφιάλτης όλων των στρατών. Η ουκρανική πλευρά γνωρίζει καλά ότι η Μόσχα εξακολουθεί να διακατέχεται από το «σύνδρομο του Γκρόζνι». Ο πρώτος πόλεμος στην Τσετσενία (1994-1996) οδήγησε σε ταπεινωτική ήττα του ρωσικού στρατού. Λίγοι αλλά αποφασισμένοι μαχητές κατέστρεψαν ολόκληρες φάλαγγες ρωσικών τεθωρακισμένων που είχαν εισέλθει στο κέντρο και στα προάστια της τσετσενικής πρωτεύουσας. Η προσβολή μη-στρατιωτικών στόχων με έμμεσα πυρά πυροβολικού και βαλλιστικούς πυραύλους από τις ρωσικές δυνάμεις στην Ουκρανία διέπεται από μια πολιτικοστρατιωτική λογική που βρήκε εφαρμογή στον δεύτερο πόλεμο της Τσετσενίας (2000-2002). Η ισοπέδωση πόλεων μπορεί να είναι ένα φρικτό έγκλημα πολέμου, αλλά

²⁵ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ ΜΑΝΟΣ (2022). Αποτροπή και Άμυνα. Εκδόσεις Παπαδόπουλος, .67.

οδηγεί στην εξουθένωση των αμυνόμενων. Πράγματι, οι ρωσικές δυνάμεις κατόρθωσαν να καταλάβουν την πόλη της Μαριούπολης μετά από πολιορκία τριών μηνών. Ωστόσο οι εισβολείς απέτυχαν να καταλάβουν το Κίεβο και το Χάρκοβο, που είναι οι δύο μεγαλύτερες πόλεις της Ουκρανίας. Σύμφωνα με τον Louis DiMarco²⁶, δύο παράγοντες παίζουν καθοριστικό ρόλο στην επίθεση εναντίον αστικών κέντρων: το μέγεθος του πληθυσμού και το μέγεθος της έκτασης.²⁷ Πάντως, οι ρωσικές ένοπλες δυνάμεις δεν ήταν έτοιμες για μια εισβολή μεγάλης κλίμακας. Οι σημαντικές αδυναμίες που υπάρχουν στη διοικητική μέριμνα καταδεικνύουν τα δομικά προβλήματα που αντιμετωπίζει ο ρωσικός στρατός. Αυτή η παραδοχή δεν πρέπει να προκαλεί εντύπωση. Στον πόλεμο του 2008 εναντίον της Γεωργίας, η εμπλοκή των ρωσικών δυνάμεων ήταν περιορισμένη χρονικά και γεωγραφικά. Έξι χρόνια αργότερα, η προσάρτηση της Κριμαίας έγινε με μια στρατιωτική, εν πολλοίς υβριδική επιχείρηση, που αιφνιδίασε πλήρως την ουκρανική πλευρά. Στον πόλεμο της Συρίας το Κρεμλίνο έχει χρησιμοποιήσει κυρίως την αεροπορική του ισχύ και μισθοφορικές εταιρείες για να στηρίξει το καθεστώς Assad.²⁸

Με άλλα λόγια, είναι η πρώτη φορά μετά την εισβολή στο Αφγανιστάν το 1979 που ο ρωσικός στρατός καλείται να καθυποτάξει μια μεγάλη χώρα με εχθρικό πληθυσμό. Οι στρατιωτικές μεταρρυθμίσεις μετά τον πόλεμο της Γεωργίας, το 2008, άλλαξαν σημαντικά τη δομή δυνάμεων στον ρωσικό στρατό. Η δημιουργία της τακτικής ομάδας τάγματος (TOT) αποσκοπούσε στην ενίσχυση της δύναμης πυρός και της ταχυκινησίας των ρωσικών δυνάμεων. Πράγματι, κάθε TOT διαθέτει ένα μηχανοκίνητο τάγμα πεζικού, ενισχυμένο με μια ίλη αρμάτων και στοιχεία πυροβολικού· συνολικά 600-800 αξιωματικοί και οπλίτες. Το μεγάλο μειονέκτημα είναι ο σχετικά μικρός αριθμός πεζικού (γύρω στους 200 άντρες), που καθιστά τα TOT ευάλωτα σε ενέδρες ολιγομελών ομάδων που είναι εφοδιασμένες με αντιαρματικούς πυραύλους. Για την προστασία των TOT από τις ουκρανικές επιθέσεις έχουν μέχρι τώρα χρησιμοποιηθεί παραστρατιωτικές δυνάμεις από τις αποσχισμένες δημοκρατίες του Ντόνετσκ και του Λουχάνσκ, με συνέπεια να παρατηρηθεί έλλειψη συντονισμού στη ρωσική πλευρά.²⁹

3.4 Μαθήματα από τον Πόλεμο στη Γάζα

Σε ό,τι αφορά τον πόλεμο μεταξύ Ισραήλ - Χαμάς. Στρατιωτικά η Χαμάς υπολείπεται και μάλιστα κατά πολύ των Ισραηλινών. Το γεγονός ότι κάποιος είναι πιο αδύναμος δεν τον καθιστά όμως αυτομάτως και ακίνδυνο. Η σκληρή ισχύς δεν περιορίζεται πλέον μόνο στα βαρέα όπλα. Φθηνά drones και περιφερόμενα πυρομαχικά (loitering munitions), ρουκέτες κάθε λογής, ευρεσιτεχνίες με αλεξίπτωτα πλαγιάς και μαχητές έτοιμοι να πεθάνουν ως μάρτυρες, συνηγόρησαν στην επιτυχή εκτέλεση μιας επίθεσης η οποία αιφνιδίασε το Ισραήλ. Όλα αυτά βέβαια δεν πρόκειται να κερδίσουν τον πόλεμο. Μπορούν όμως, όπως αποδείχθηκε στις 7 Οκτωβρίου, να καταφέρουν σοβαρότατα πλήγματα στο Ισραήλ.

Επιπρόσθετα τα παραδοσιακά συστήματα πληροφοριών έδωσαν μεγαλύτερη έμφαση στα συστήματα σήραγγας και στις τρομοκρατικές ομάδες. Αναδείχθηκε η

²⁶ μ . . . [Fires for Effect: Implications for Large-Scale Combat Operations | AUSA](#)

²⁷ Όσο μεγαλύτερος είναι ο πληθυσμός και η έκταση, τόσο περισσότερες δυνάμεις είναι απαραίτητο να διατεθούν για την κατάληψη μιας πόλης. Ο Αμερικανός καθηγητής αμφισβήτησε τον κανόνα 3:1 υπέρ του επιτιθέμενου και τάχθηκε υπέρ μιας αναλογίας 6:1 για την εξαπόλυση μιας επίθεσης εντός κατοικημένων περιοχών.

²⁸ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ ΜΑΝΟΣ (2022). Αποτροπή και Άμυνα. Εκδόσεις Παπαδόπουλος, .68

²⁹ μ .69.

σημασία των τεχνικών μέσων (παρακολούθηση κινητών τηλεφώνων, κυβερνοχώρος) και των ανθρώπινων πληροφοριών. Η σημασία των νέων τεχνολογιών, κυρίως των συστημάτων πληροφοριών για τη λήψη εικόνων από το διάστημα ή από drones, με απεικονίσεις υψηλής ανάλυσης καθώς και η χρήση μη επανδρωμένων μέσων με ικανότητες ανίχνευσης-ηχητικές, υπέρυθρες και φωτοανιχνευτικές. Όλα αυτά ενεργώντας σε συνδυασμό με τον τακτικό στρατό των IDF έδωσαν το προβάδισμα στο Ισραήλ που κατέχει σε όλους τους τομείς την ανωτερότητα στην χρήση της σύγχρονης τεχνολογίας.

3.5 Στρατηγικές Προκλήσεις και Προοπτικές

Η τεχνολογία αλλάζει συνεχώς την ισορροπία άμυνας και επίθεσης στον σύγχρονο πόλεμο. Αφενός η ταχύτητα και η ακρίβεια των drones και των κυβερνοεπιθέσεων δίνουν στρατηγικό πλεονέκτημα στην επίθεση (επιθετική υπεροχή επιτιθέμενου), αφετέρου η άμυνα γίνεται πιο πολύπλοκη και δαπανηρή, απαιτώντας πολυεπίπεδη προστασία και ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών αυξάνοντας την πολυπλοκότητα του αμυνομένου. Η **εξέλιξη των αυτόνομων οπλικών συστημάτων** και η **εφαρμογή της τεχνητής νοημοσύνης** θα συνεχίσουν να επηρεάζουν δραστικά την ισορροπία άμυνας και επίθεσης. Πιο συγκεκριμένα η εφαρμογή της τεχνητής νοημοσύνης στον τομέα των πληροφοριών έχει ωθήσει μερικούς αναλυτές να κάνουν λόγο για την «επανάσταση στις υποθέσεις των πληροφοριών» (Revolution in Intelligence Affairs-RIA).³⁰ Παρότι η τελική λήψη αποφάσεων βάσει των επεξεργασμένων πληροφοριών θα πρέπει πάντα να παραμένει σε ανθρώπινα χέρια, η ταχύτητα και η ακρίβεια με την οποία η τεχνητή νοημοσύνη μπορεί να επεξεργαστεί υπερμεγέθη όγκο πληροφοριών, παρέχει προφανές και τεράστιο πλεονέκτημα στην πλευρά που θα έχει μεταβεί στην RIA και αντιμετωπίζει έναν αντίπαλο που εξακολουθεί να περιορίζεται στις παραδοσιακές μεθόδους επεξεργασίας πληροφοριών. Συμπερασματικά οι πληροφορίες δεν μπορούν να υποκαταστήσουν την μαχητική ισχύ ενός κράτους ούτε συνεπάγονται αυτομάτως στον έλεγχο της κατάστασης. Σίγουρα όμως αποτελούν πολλαπλασιαστή ισχύος, αλλά δεν μπορούν να υπερκαλύψουν την απουσία ισχύος. Ο στρατηγικός σχεδιασμός πρέπει να προσαρμοστεί στις νέες τεχνολογικές δυνατότητες και στις αυξανόμενες προκλήσεις του κυβερνοχώρου.

Κεφάλαιο 4: Γεωπολιτική και Στρατηγική Διάσταση

Η γεωπολιτική και η στρατηγική διάσταση παίζουν καθοριστικό ρόλο στην ισορροπία άμυνας και επίθεσης, επηρεάζοντας την ασφάλεια των κρατών και τη διαμόρφωση των διεθνών σχέσεων.³¹ Η ισορροπία αυτή δεν είναι στατική αλλά διαμορφώνεται από τις στρατηγικές που ακολουθούν τα κράτη, τις αντιλήψεις τους για τις απειλές και την επιδίωξή τους για ισχύ. Η ισορροπία άμυνας-επίθεσης είναι καθοριστική για το αν τα κράτη θα επιλέξουν επιθετικές ή αμυντικές στρατηγικές. Αν η επίθεση είναι ευκολότερη από την άμυνα, τότε οι μεγάλες δυνάμεις έχουν κίνητρο να υιοθετήσουν επιθετικές πολιτικές. Αντίθετα, αν η άμυνα υπερέχει, τότε αποθαρρύνονται οι επεκτατικές τάσεις και ενισχύεται η σταθερότητα.³² Τα κράτη εφαρμόζουν διάφορες

³⁰ ΠΛΑΤΙΑΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ-ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ (2021). Η Τέχνη της Στρατηγικής. 50 ΚΑΝΟΝΕΣ για τον πόλεμο, την πολιτική, τις επιχειρήσεις και την καθημερινή ζωή. Εκδόσεις ΔΙΑΥΛΟΣ.σελ.108.

³¹ John J. Mearsheimer (2006). Η τραγωδία της πολιτικής των μεγάλων δυνάμεων. Μετάφραση: ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ, Αθήνα: ΠΟΙΟΤΗΤΑ.σελ.99.

³² . 292.

στρατηγικές για να διατηρήσουν ή να αυξήσουν την ισχύ τους, όπως ο πόλεμος, ο εκβιασμός και η εξισορρόπηση της ισχύος. Η εξισορρόπηση μπορεί να είναι είτε μέσω άμεσης στρατιωτικής ενίσχυσης είτε μέσω συμμαχιών.³³ Η γεωπολιτική θέση ενός κράτους επηρεάζει τη στρατηγική του.³⁴ Η στρατηγική διάσταση των διεθνών σχέσεων δείχνει ότι η ισορροπία άμυνας-επίθεσης είναι δυναμική και επηρεάζεται από τη γεωπολιτική θέση, τις στρατιωτικές ικανότητες και τις αντιλήψεις απειλής των κρατών.³⁵

Αυτό το κεφάλαιο εξετάζει την επίδραση της γεωπολιτικής και της στρατηγικής διάστασης στην ισορροπία άμυνας και επίθεσης, αναλύοντας τις θεωρίες της γεωπολιτικής, τη στρατηγική των μεγάλων δυνάμεων, την αποτροπή και τον ρόλο των διεθνών συμμαχιών. Ειδική αναφορά γίνεται στις σύγχρονες γεωπολιτικές συγκρούσεις, όπως ο πόλεμος στην Ουκρανία και οι στρατηγικές αντιπαραθέσεις στη Νότια Σινική Θάλασσα και την Ανατολική Μεσόγειο.

4.1 Θεωρίες Γεωπολιτικής και Ισορροπίας Ισχύος

Κλασικές Θεωρίες Γεωπολιτικής

Η γεωπολιτική ανάλυση ξεκινά από τις κλασικές θεωρίες του Βρετανού γεωγράφου **Χάλφορντ Μακίντερ** και του Αμερικανού πολιτικού επιστήμονα **Νίκολας Σπάικμαν**, οι οποίες επηρέασαν τη στρατηγική σκέψη του 20ού αιώνα. Οι θεωρίες αυτές επικεντρώνονται στον έλεγχο στρατηγικών περιοχών και στην ισορροπία ισχύος μεταξύ των μεγάλων δυνάμεων.³⁶

α. Χάρτλαντ και Ρίμλαντ: Ο Μακίντερ πρότεινε τη θεωρία της Χάρτλαντ (Heartland Theory), σύμφωνα με την οποία η περιοχή της Κεντρικής Ευρασίας αποτελεί το «κλειδί» για την παγκόσμια κυριαρχία. Όποιος ελέγχει τη Χάρτλαντ, ελέγχει την Ευρασία και κατά συνέπεια τον κόσμο. Ο Σπάικμαν τροποποίησε τη θεωρία αυτή, εστιάζοντας στη **Ρίμλαντ (Rimland)**, τις παράκτιες περιοχές της Ευρασίας, ως κρίσιμες για την παγκόσμια ισχύ (βλέπε χάρτες στο Παράρτημα «Α»).

β. Ισορροπία Ισχύος και Αποτροπή: Οι θεωρίες του Μακίντερ και του Σπάικμαν οδήγησαν στην ανάπτυξη της στρατηγικής της **ισορροπίας ισχύος** (balance of power) και της **αποτροπής** (deterrence). Η ισορροπία ισχύος επιτυγχάνεται μέσω συμμαχιών και στρατηγικών συνεργασιών για την εξισορρόπηση των γεωπολιτικών αντιπάλων.

Η γεωπολιτική ισορροπία εξαρτάται από τη στρατηγική εκμετάλλευση των γεωγραφικών πλεονεκτημάτων και την ικανότητα προσαρμογής στις τεχνολογικές εξελίξεις.³⁷

Νεορεαλιστικές και Νέο-γεωπολιτικές Θεωρίες

Στη σύγχρονη γεωπολιτική ανάλυση, οι νεορεαλιστικές και νέο-γεωπολιτικές θεωρίες ερμηνεύουν την ισορροπία άμυνας και επίθεσης μέσω της αλληλεξάρτησης των κρατών και του ανταγωνισμού των μεγάλων δυνάμεων.

³³ . 60-61.

³⁴ Για παράδειγμα, οι ΗΠΑ έχουν την πολυτέλεια να λειτουργούν ως "υπερπόντιος εξισορροπητής" (offshore balancer), διατηρώντας ισορροπία δυνάμεων στην Ευρώπη και την Ασία χωρίς να εμπλέκονται άμεσα σε συγκρούσεις. Αντίθετα, μια ανερχόμενη δύναμη όπως η Κίνα μπορεί να επιδιώξει περιφερειακή ηγεμονία αμφισβητώντας την υπάρχουσα τάξη.

³⁵ . 535.

³⁶ ΠΛΑΤΙΑΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ-ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ (2021). Η Τέχνη της Στρατηγικής. 50 ΚΑΝΟΝΕΣ για τον πόλεμο, την πολιτική, τις επιχειρήσεις και την καθημερινή ζωή. Εκδόσεις ΔΙΑΥΛΟΣ.σελ.88-89.

³⁷ George H. Quester, *Offense and Defense in the International System*, 1977,

α. Νεορεαλισμός: Ο **Kenneth Waltz** υποστηρίζει ότι το διεθνές σύστημα είναι άναρχο και τα κράτη ενεργούν για την επιβίωσή τους, επιδιώκοντας την ισχύ και την ασφάλεια μέσω της **αποτροπής** και της **ισορροπίας ισχύος**. Η άμυνα και η επίθεση είναι αλληλένδετες στρατηγικές, που εξαρτώνται από την αντίληψη της απειλής και τις δυνατότητες του αντιπάλου.

β. Νέο-γεωπολιτική: Ο **Zbigniew Brzezinski** επικεντρώνεται στη γεωστρατηγική σημασία των περιοχών σύγκρουσης και στον **πολιτισμικό ανταγωνισμό**. Η ισορροπία άμυνας και επίθεσης καθορίζεται από τις περιφερειακές συγκρούσεις και τις στρατηγικές συμμαχίες των μεγάλων δυνάμεων.

Στη σύγχρονη γεωπολιτική σκέψη και σε ό,τι αφορά στην κατανομή ισχύος σε παγκόσμια κλίμακα, έχει σε μεγάλο βαθμό γίνει σύνθεση των παραπάνω θεωριών. Κατ' αρχάς, αναγνωρίζει την τεράστια σημασία των θαλάσσιων επικοινωνιών για στρατιωτικούς και οικονομικούς σκοπούς. Δεν είναι τυχαίο ότι από το 1500 και μετά η ισχυρότερη Δύναμη του κόσμου είναι πάντα θαλασσοκράτειρα. Η κατοχή 100 αεροπλανοφόρων από τις Ηνωμένες Πολιτείες το 1945 καταδεικνύει, περισσότερο κι από την ατομική βόμβα, την πλανητική εμβέλεια της ισχύος τους. Δεύτερον, η σύγχρονη γεωπολιτική σκέψη δίνει αυξημένη έμφαση στο γεωπολιτικό δυναμικό της Ευρασίας. Τη σημασία αυτή υπογραμμίζει η μεγαλεπίβολη κινεζική Πρωτοβουλία Ζώνης και Δρόμου (Belt and Road Initiative), (βλέπε χάρτη 3 στο Παράρτημα «Α»), ενός γιγαντιαίου δικτύου συγκοινωνιών και υποδομών που σχεδιάζεται να καλύψει ολόκληρη την Ευρασία (με μικρά παρακλάδια στην Αφρική και στη Λατινική Αμερική). Αντίθετα, η Αφρική υποβαθμίζεται σχετικά, ενώ η αμερικανική ήπειρος, παρότι διαθέτει όχι ευκατοφρόνητο γεωπολιτικό δυναμικό, σίγουρα υπολείπεται της Ευρασίας. Τέλος, στην εποχή μας έχει αναγορευτεί σε εξέχον γεωπολιτικό στοιχείο ο έλεγχος της παραγωγής και διακίνησης των ενεργειακών πηγών. Οι νέο-γεωπολιτικές θεωρίες εξηγούν τη δυναμική των σύγχρονων συγκρούσεων, όπως η αντιπαράθεση ΗΠΑ-Κίνας στη Νότια Σινική Θάλασσα και ο ανταγωνισμός Ρωσίας-Δύσης στην Ανατολική Ευρώπη.

Πέρα από τη γενική επίδρασή της στην κατανομή ισχύος, η γεωγραφία συχνά επενεργεί καθοριστικά και στη στρατιωτική στρατηγική. Η γεωγραφία μπορεί να ευνοεί ή να δυσχεραίνει την άμυνα και αντίστοιχα να ευνοεί ή να δυσχεραίνει την επίθεση, συντελώντας έτσι στην επιλογή της στρατιωτικής στρατηγικής ενός κράτους. Στο ένα άκρο βρίσκονται χώρες ασφαλέστερες που προστατεύονται από μεγάλες ωκεάνιες μάζες, όπως οι Ηνωμένες Πολιτείες, η Αυστραλία και η Νέα Ζηλανδία. Ιστορικά αυτές οι χώρες τείνουν να επιλέγουν αμυντικές στρατιωτικές στρατηγικές συνδυασμένες με απομονωτιστικές εξωτερικές πολιτικές. Φυσικά, η γεωγραφική αυτή επιταγή μπορεί να εξουδετερωθεί από άλλους παράγοντες, όπως το στάτους Υπερδύναμης (πχ. τις πλανητικές δεσμεύσεις των ΗΠΑ) ή την ύπαρξη δυνητικής διασυννοριακής απειλής που πρέπει να αντιμετωπιστεί εγκαίρως (πχ. τη συμμετοχή της Αυστραλίας στις αντιτρομοκρατικές επιχειρήσεις στο Αφγανιστάν). Στο άλλο άκρο βρίσκονται χώρες με τρωτά σύνορα και χωρίς στρατηγικό βάθος, όπως το Ισραήλ και το Λουξεμβούργο. Καθώς στις περιπτώσεις αυτές η γεωγραφία καθιστά μάταιη τη στρατηγική άμυνα, απομένουν δύο επιλογές: είτε, όπως στην περίπτωση του Λουξεμβούργου, το κράτος συμβιβάζεται με την αναπόφευκτη στρατιωτική ήττα και την κατάληψη του εδάφους του, είτε, όπως στην περίπτωση του Ισραήλ, το κράτος υιοθετεί επιθετική στρατιωτική στρατηγική, σε μια προσπάθεια να μεταφέρει τον πόλεμο στο έδαφος του αντιπάλου και να ανατρέψει τους υπολογισμούς του. Ο Πόλεμος των Έξι Ημερών (1967) είναι το χαρακτηριστικότερο παράδειγμα στρατιωτικής στρατηγικής αυτού του είδους. Τέλος, σε μια ενδιάμεση

κατάσταση βρίσκονται χώρες όπως η Ρωσία και η Κίνα, οι οποίες έχουν μεν εκτεταμένα σύνορα άρα είναι ευάλωτες σε εισβολή και απώλεια συνοριακών επαρχιών, αλλά συνάμα διαθέτουν ανεξάντλητο στρατηγικό βάθος που διασφαλίζει ότι ουδέποτε μπορούν να κατακτηθούν ολοκληρωτικά ή έστω κατά το μεγαλύτερο μέρος. Εδώ η γεωγραφία αφήνει μεγαλύτερα περιθώρια επιλογών, και η επιλογή επιθετικής ή αμυντικής στρατιωτικής στρατηγικής καθορίζεται συνήθως από άλλους παράγοντες. Εντούτοις, σε περιπτώσεις κατά τις οποίες τέτοιες χώρες έχουν δεχθεί εισβολή από Μεγάλη Δύναμη, έχουν συχνά επιλέξει αμυντικές στρατιωτικές στρατηγικές που προέβλεπαν την παραχώρηση εδάφους στον εχθρό προκειμένου να κερδηθεί χρόνος, να επιμηκυνθούν οι εχθρικές γραμμές επικοινωνιών και να καταστεί ο εχθρός ευάλωτος σε συντριπτική αντεπίθεση (π.χ. η Ρωσία εναντίον του Ναπολέοντα το 1812 και η Κίνα εναντίον της Ιαπωνίας το 1937-1945).³⁸ Για μεγαλύτερη ανάλυση στην επίδραση της γεωγραφίας στην ισχύ των κρατών βλέπε Παράρτημα «B».

4.2 Στρατηγικές Μεγάλων Δυνάμεων και Περιφερειακές Συγκρούσεις

Η Στρατηγική των ΗΠΑ και του NATO

Η σύγχρονη γεωπολιτική στρατηγική των Ηνωμένων Πολιτειών διαμορφώνεται από μια σειρά προκλήσεων και ανταγωνισμών σε παγκόσμιο επίπεδο. Η Ευρασία έχει επανέλθει ως κεντρικό πεδίο αντιπαράθεσης μεταξύ των μεγάλων δυνάμεων, με την Ουκρανία και την Ταϊβάν να αποτελούν σημεία έντασης. Η Κίνα αναδύεται ως ισχυρός αντίπαλος των ΗΠΑ, ενώ η Ρωσία συνεχίζει να διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην περιοχή. Οι Ηνωμένες Πολιτείες και το NATO επιδιώκουν τη διατήρηση της παγκόσμιας ηγεμονίας τους μέσω της στρατηγικής αποτροπής και της προβολής ισχύος.

α. Αποτροπή και Επέκταση του NATO: Η στρατηγική του NATO βασίζεται στην αποτροπή μέσω της **συλλογικής άμυνας** (Article 5), ενώ η επέκταση στην Ανατολική Ευρώπη στοχεύει στην ανάσχεση της Ρωσίας. Η επέκταση αυτή προκάλεσε γεωπολιτικές εντάσεις και στρατιωτικές αντιπαραθέσεις, όπως στον πόλεμο της Ουκρανίας.

β. Προβολή Ισχύος στην Ασία: Οι ΗΠΑ υιοθετούν τη στρατηγική της αναχαίτισης της Κίνας μέσω στρατιωτικών συμμαχιών με την Ιαπωνία, τη Νότια Κορέα και την Αυστραλία. Η στρατηγική αυτή περιλαμβάνει την ανάπτυξη ναυτικών και αεροπορικών δυνάμεων στον Ινδο-Ειρηνικό και την ενίσχυση των συμμαχιών μέσω του QUAD και του AUKUS.

Ουσιαστικά, η σύγχρονη γεωπολιτική στρατηγική των ΗΠΑ, βασίζεται σε μια ρεαλιστική προσέγγιση που δίνει προτεραιότητα στη διατήρηση της ισχύος και την αποτροπή αναδυόμενων ανταγωνιστών, ιδιαίτερα της Κίνας.

Η Στρατηγική της Ρωσίας

Η στρατηγική της Ρωσίας βασίζεται στην αμυντική αποτροπή και στην επιθετική στρατηγική ανάσχεσης για τη διατήρηση της επιρροής της στην Ανατολική Ευρώπη και την Κεντρική Ασία. Η Ρωσία χρησιμοποιεί την πυρηνική αποτροπή για την προστασία των στρατηγικών της συμφερόντων και την αποτροπή στρατιωτικών επιθέσεων από το NATO, κάτι το οποίο χρησιμοποιήθηκε ως απειλή από τον πρόεδρο Πούτιν στο πόλεμο με την Ουκρανία. Επιπλέον η στρατηγική της Ρωσίας περιλαμβάνει την υβριδική επίθεση, όπως στον πόλεμο της Ουκρανίας, όπου χρησιμοποιεί δυνάμεις proxy, κυβερνοεπιθέσεις και

³⁸ΠΛΑΤΙΑΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ-ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ (2021). Η Τέχνη της Στρατηγικής. 50 ΚΑΝΟΝΕΣ για τον πόλεμο, την πολιτική, τις επιχειρήσεις και την καθημερινή ζωή. Εκδόσεις ΔΙΑΥΛΟΣ.σελ.89-90.

πληροφοριακό πόλεμο για την αποσταθεροποίηση των δυτικών αντιπάλων της. Η Ρωσία προσπαθεί να διατηρήσει τον ρόλο της σε έναν πολυπολικό κόσμο, όπου κανένας ηγεμόνας δεν θα μπορεί να κυριαρχήσει πλήρως. Η Μόσχα μέχρι πρόσφατα διατηρούσε αμυντική στάση απέναντι στη Δύση, κυρίως λόγω της επέκτασης του NATO προς τα ανατολικά. Αντιλαμβάνεται την επέκταση του ως απειλή και θεωρεί ότι οι συμβατικές δυνάμεις των δυτικών κρατών πλησιάζουν επικίνδυνα τα σύνορά της. Η στρατηγική της βασίζεται στη συνεργασία με άλλες δυνάμεις όπως η Κίνα και η Ινδία για να εξισορροπήσει την επιρροή των ΗΠΑ.

Η Στρατηγική της Κίνας

Η Κίνα επιδιώκει την περιφερειακή ηγεμονία στην Ασία και την παγκόσμια ισχύ μέσω της οικονομικής και στρατιωτικής της ανόδου. Η Κίνα επιδιώκοντας να κυριαρχήσει σε περιφερειακό επίπεδο χρησιμοποιεί την ναυτική ισχύ και τα τεχνολογικά επιτεύγματα για τον έλεγχο της Νότιας Σινικής Θάλασσας και την αποτροπή της παρέμβασης των ΗΠΑ. Μέσω της Πρωτοβουλίας «Belt and Road» επεκτείνει την επιρροή της στην Ασία, την Αφρική και την Ευρώπη, ενισχύοντας τη γεωπολιτική της θέση με σκοπό την παγκόσμια επέκτασή της κυρίως μέσω του εμπορίου και της διπλωματίας. Πιο συγκεκριμένα έχει καταστεί ο μεγαλύτερος ανταγωνιστής των ΗΠΑ όσο αυξάνεται η ισχύς της. Η οικονομική ανάπτυξη επιφέρει μεγαλύτερη στρατιωτική ισχύς και αυξανόμενες φιλοδοξίες ειδικά στην Ασία και όχι μόνο. Με την επιδίωξη αυτή και με δεδομένη την κυριαρχία των ΗΠΑ στο δυτικό ημισφαίριο είναι πιθανή η σύγκρουση με τις ΗΠΑ. Επίσης γειτονικά με την Κίνα κράτη (Ιαπωνία, Ινδία, Βιετνάμ), για να εξισορροπήσουν την κινεζική ισχύ θα επιδιώξουν συμμαχίες με τις ΗΠΑ. Επιπλέον η Κίνα έχει ένα δημογραφικό δυναμικό το οποίο σε συνδυασμό με την αναπτυσσόμενη οικονομία της θα της επιτρέψει να αποκτήσει ακόμη μεγαλύτερη στρατιωτική ισχύ.

Κεφάλαιο 5: Τακτική Διάσταση

Η τακτική διάσταση του πολέμου αφορά τη χρήση των στρατιωτικών δυνάμεων στο πεδίο της μάχης για την επίτευξη συγκεκριμένων στρατιωτικών στόχων. Σε αντίθεση με τη στρατηγική, που επικεντρώνεται στους μακροπρόθεσμους πολιτικούς και στρατιωτικούς σκοπούς, η τακτική ασχολείται με την άμεση διεξαγωγή των μαχών και τον συντονισμό των μονάδων στο πεδίο της μάχης. Η εξέλιξη των τακτικών στο πεδίο της μάχης έχει επηρεαστεί από τις τεχνολογικές καινοτομίες, τις γεωπολιτικές αλλαγές και τη μεταβαλλόμενη φύση του πολέμου. Στον σύγχρονο κόσμο, οι τακτικές προσεγγίσεις διαφοροποιούνται σημαντικά μεταξύ των συμβατικών πολέμων και των υβριδικών πολέμων, όπου συνδυάζονται στρατιωτικά και μη στρατιωτικά μέσα για την επίτευξη στρατηγικών στόχων.

Αυτό το κεφάλαιο εξετάζει την εξέλιξη των τακτικών στο πεδίο της μάχης και τον ρόλο της ισορροπίας άμυνας και επίθεσης τόσο στους συμβατικούς όσο και στους υβριδικούς πολέμους. Αναλύονται οι κύριες τάσεις και καινοτομίες, όπως η χρήση των drones, του κυβερνοπολέμου και των πληροφοριακών επιχειρήσεων. Ειδική αναφορά γίνεται στον πόλεμο της Ουκρανίας, που ανέδειξε τη σημασία των σύγχρονων τακτικών στον ισχυρό ανταγωνισμό μεγάλων δυνάμεων.

5.1 Εξέλιξη των Τακτικών στο Πεδίο της Μάχης

Από τον Γραμμικό Πόλεμο στον Πόλεμο των Ελιγμών

Η εξέλιξη των τακτικών στο πεδίο της μάχης ξεκινά από τις γραμμικές τακτικές της αρχαιότητας και του Μεσαίωνα, όπου οι στρατοί παρατάσσονταν σε ευθείες γραμμές και συγκρούονταν σε ανοιχτά πεδία μάχης. Οι γραμμικές τακτικές στόχευαν στην κατά μέτωπο επίθεση και τη διάσπαση των γραμμών του εχθρού.

Ωστόσο, με την ανάπτυξη της πυρίτιδας και των πυροβόλων όπλων κατά την Αναγέννηση, οι γραμμικές τακτικές άρχισαν να χάνουν την αποτελεσματικότητά τους. Ο πόλεμος μετατράπηκε σε πόλεμο ελιγμού (maneuver warfare), όπου η κινητικότητα και η ταχύτητα των στρατευμάτων απέκτησαν πρωταρχική σημασία.

α. Ναπολεόντειοι Πόλεμοι: Ο Ναπολέων Βοναπάρτης εισήγαγε τις τακτικές ελιγμού, χρησιμοποιώντας γρήγορες κινήσεις στρατευμάτων για την περικύκλωση και απομόνωση του εχθρού. Η ισορροπία άμυνας και επίθεσης βασιζόταν στην ταχύτητα και την ευελιξία των μονάδων πεζικού και ιππικού. (Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι τα συγκεκριμένα όπλα αποκαλούνται ως όπλα ελιγμού).

β. Α' Παγκόσμιος Πόλεμος: Η εμφάνιση των πολυβόλων και του πυροβολικού μεγάλης εμβέλειας οδήγησε σε στατικό πόλεμο χαρακωμάτων, όπου η άμυνα υπερίσχυσε της επίθεσης, προκαλώντας παρατεταμένες μάχες θέσεων και αδιέξοδα.

γ. Β' Παγκόσμιος Πόλεμος: Ο Γερμανικός Κεραυνοβόλος Πόλεμος (Blitzkrieg) επανέφερε την επιθετική υπεροχή, συνδυάζοντας τεθωρακισμένα οχήματα, αεροπορική υποστήριξη και κινητές μονάδες πεζικού για ταχεία διείσδυση και περικύκλωση του εχθρού.

Η ισορροπία άμυνας και επίθεσης κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο βασίστηκε στη συνεργασία μεταξύ διαφορετικών κλάδων των ενόπλων δυνάμεων, όπου η αεροπορία και τα τεθωρακισμένα οχήματα υποστήριζαν την επίθεση, ενώ η πεζικό και το πυροβολικό εξασφάλιζαν την άμυνα.

Ψυχρός Πόλεμος και Σύγχρονη Εποχή

Κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, η ισορροπία άμυνας και επίθεσης καθορίστηκε από την πυρηνική αποτροπή και τον συμβατικό ανταγωνισμό μεταξύ NATO και Συμφώνου της Βαρσοβίας. Οι τακτικές στο πεδίο της μάχης βασίστηκαν στον κεραυνοβόλο πόλεμο (AirLand Battle) και τη βαθιά επίθεση (Deep Strike), όπου οι επιθετικές ενέργειες στόχευαν στα μετόπισθεν του εχθρού για την αποδιοργάνωση της διοίκησης και του ανεφοδιασμού του. Η ανάπτυξη διηπειρωτικών βαλλιστικών πυραύλων (ICBMs) και υπερηχητικών βομβαρδιστικών ενίσχυσε την επιθετική ισχύ των υπερδυνάμεων. Η στρατηγική άμυνα βασίστηκε σε πολυεπίπεδα συστήματα αεράμυνας και αντιβαλλιστικά συστήματα για την προστασία από πυρηνικές επιθέσεις.

Στη σύγχρονη εποχή, οι τακτικές εξελίσσονται ραγδαία λόγω της τεχνολογικής προόδου, όπως η τεχνητή νοημοσύνη (AI), τα drones και ο κυβερνοπόλεμος. Η πληροφοριακή υπεροχή (Information Superiority) καθορίζει την επιτυχία στο πεδίο της μάχης, καθώς η ταχύτητα και η ακρίβεια της πληροφορίας επιτρέπουν την ταχύτερη λήψη αποφάσεων.

Το «διαφανές» πεδίο μάχης λόγω των εξελιγμένων αισθητήρων και των δορυφορικών συστημάτων δυσχεραίνει την απόκρυψη στρατευμάτων, απαιτώντας ελιγμό ταχύτητας και ευελιξίας για την επιβίωση των δυνάμεων.³⁹ Η «διαφάνεια» αυτή οφείλεται στη διάδοση εξελιγμένων αισθητήρων και τεχνολογιών παρακολούθησης, η οποία μειώνει τη δυνατότητα των στρατιωτικών δυνάμεων να κρύβουν τις κινήσεις τους. Οι αισθητήρες μπορούν πλέον να παρακολουθούν σε πραγματικό χρόνο και με υψηλή ακρίβεια, αποκαλύπτοντας θέσεις και τακτικές. Πιο συγκεκριμένα αυξάνεται η δυνατότητα παρακολούθησης μέσω εξελιγμένων συστημάτων όπως αισθητήρες πολυφασματικής ανίχνευσης και μηχανική μάθηση επιτρέπουν την αναγνώριση ακόμα

³⁹Jack Walting, (2023). The Arms of the Future. Technology and close combat in the 21st century. Κεφ.1.

και μικρών αντικειμένων. Η διαχείριση των πληροφοριών διευκολύνεται και ο όγκος των δεδομένων που προκύπτουν από τις νέες τεχνολογίες απαιτεί γρήγορη επεξεργασία και ορθές αποφάσεις. Τέλος υπάρχει ανατροπή των κλασικών στρατηγικών (π.χ. η έκθεση των θέσεων των στρατιωτών μειώνει την αποτελεσματικότητα της κίνησης-αιφνιδιασμού, κεντρικό στοιχείο παραδοσιακών στρατηγικών).

5.2 Ισορροπία Άμυνας και Επίθεσης σε Συμβατικούς Πολέμους

Στους συμβατικούς πολέμους, η ισορροπία άμυνας και επίθεσης εξαρτάται από την ισχύ πυρός, την κινητικότητα και την προστασία των στρατευμάτων. Η **επίθεση** βασίζεται στη συγκέντρωση ισχύος και στην ταχύτητα ελιγμού για τη διάσπαση των αμυντικών γραμμών του εχθρού. Τα τεθωρακισμένα οχήματα και η αεροπορική υποστήριξη παίζουν καθοριστικό ρόλο στην ταχεία επίθεση. Η **άμυνα** στηρίζεται στη βαθιά άμυνα (Defense in Depth) και στη χρήση αντιαρματικών όπλων, στα τεχνητά κωλύματα καθώς και στην αεράμυνα για την προστασία από αεροπορικές επιθέσεις.

Η επιχειρησιακή ευελιξία και η ενοποιημένη διοίκηση και έλεγχος (C4ISR) είναι ζωτικής σημασίας για τη διατήρηση της ισορροπίας άμυνας και επίθεσης σε συμβατικούς πολέμους. Η αποτελεσματική χρήση της πληροφορίας επιτρέπει τον συντονισμό των στρατιωτικών κλάδων και την ταχεία προσαρμογή στις κινήσεις του εχθρού. Ακολουθεί ανάλυση της ισορροπίας άμυνας και επίθεσης στον συμβατικό και στον σύγχρονο πόλεμο.

Η ισορροπία άμυνας και επίθεσης στους συμβατικούς πολέμους διαμορφώνεται από την αλληλεπίδραση της στρατιωτικής ισχύος, των τακτικών και των τεχνολογικών δυνατοτήτων των αντιπάλων. Σε έναν συμβατικό πόλεμο, όπου οι εμπλεκόμενες δυνάμεις χρησιμοποιούν παραδοσιακά οπλικά συστήματα και πολεμικές μεθόδους, η επιτυχία εξαρτάται από τη σωστή κατανομή των δυνάμεων μεταξύ αμυντικών και επιθετικών στρατηγικών.

Στη συμβατική σύγκρουση, η άμυνα και η επίθεση δεν αποτελούν στατικές έννοιες αλλά διαρκώς εξελισσόμενες στρατηγικές που αλληλοεπηρεάζονται, καθορίζοντας την έκβαση της μάχης. Η σωστή ισορροπία επιτρέπει την αποτροπή του εχθρού και ταυτόχρονα τη διατήρηση της πρωτοβουλίας των κινήσεων στο πεδίο της μάχης.

5.2.1 Άμυνα στον Συμβατικό Πόλεμο

Στόχοι και Στρατηγικές της Άμυνας

Η άμυνα στον συμβατικό πόλεμο έχει ως πρωταρχικό στόχο τη διατήρηση της εδαφικής ακεραιότητας, την προστασία των κρίσιμων υποδομών και τη διατήρηση της μαχητικής ισχύος έναντι των επιθετικών ενεργειών του αντιπάλου. Οι κύριες στρατηγικές της άμυνας περιλαμβάνουν:

α. **Βαθιά Άμυνα (Defense in Depth):** Στόχος είναι η απορρόφηση της επιθετικής ισχύος του αντιπάλου με πολλαπλά επίπεδα αμυντικών γραμμών. Η τακτική αυτή επιβραδύνει την προέλαση του εχθρού και του προκαλεί φθορά μέσω διαδοχικών μαχών.

β. **Ευέλικτη Άμυνα (Elastic Defense):** Περιλαμβάνει την προσωρινή σύμπτυξη των δυνάμεων για την απορρόφηση της κύριας επίθεσης και την αντεπίθεση σε ευνοϊκότερη στιγμή και έδαφος (ενεργητική άμυνα).

γ. **Στατική Άμυνα:** Χρησιμοποιείται σε περιοχές στρατηγικής σημασίας όπου η απώλεια εδαφών δεν είναι αποδεκτή. Περιλαμβάνει τη χρήση οχυρώσεων, χαρακωμάτων και αντιαρματικών εμποδίων για την απόκρουση επιθέσεων.

Η **βαθιά άμυνα** εφαρμόστηκε επιτυχώς στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο από τους Σοβιετικούς στη Μάχη του Στάλινγκραντ, όπου οι διαδοχικές γραμμές άμυνας απορρόφησαν την επιθετική ισχύ των Γερμανών και επέτρεψαν την επιτυχή αντεπίθεση.

Τεχνολογικές Εξελίξεις στην Άμυνα

Οι τεχνολογικές εξελίξεις επηρεάζουν την ισορροπία άμυνας και επίθεσης, ενισχύοντας τις δυνατότητες της άμυνας μέσω:

α. **Αντιαρματικών Όπλων:** Τα αντιαρματικά πυραυλικά συστήματα (ATGMs) έχουν αυξήσει την αποτελεσματικότητα της άμυνας έναντι τεθωρακισμένων οχημάτων. Παραδείγματα περιλαμβάνουν τα Javelin και NLAW που χρησιμοποιήθηκαν με επιτυχία από τις ουκρανικές δυνάμεις κατά των ρωσικών τεθωρακισμένων στην Ουκρανία.

β. **Αεράμυνας:** Τα πολυεπίπεδα συστήματα αεράμυνας, όπως το S-400 και το Patriot, επιτρέπουν την απόκρουση αεροπορικών επιθέσεων και πυραυλικών απειλών, αυξάνοντας την ανθεκτικότητα της άμυνας.

γ. **Ηλεκτρονικού Πολέμου (Electronic Warfare):** Οι τεχνολογίες παρεμβολών (jamming) και παραπλάνησης (spoofing) μειώνουν την αποτελεσματικότητα των κατευθυνόμενων πυραύλων και των drones, αποτρέποντας τις ακριβείς επιθέσεις.

Η χρήση των **αντιαρματικών όπλων και των drones** στον πόλεμο της Ουκρανίας ανέδειξε τη σημασία της τεχνολογίας στην ενίσχυση της άμυνας, επιτρέποντας στις ουκρανικές δυνάμεις να αντιμετωπίσουν τους μεγαλύτερους αριθμητικά και τεχνολογικά ανώτερους ρωσικούς σχηματισμούς. Χαρακτηριστικές είναι οι επιθέσεις των Ουκρανικών δυνάμεων με drones σε ναυτικές μονάδες του ρωσικού ναυτικού καθώς και σε βάσεις εντός ρωσικού εδάφους οι οποίες κατάφεραν να επιφέρουν απώλειες σε μεγάλο βαθμό με μικρό κόστος και χωρίς την έκθεση σε κίνδυνο ανθρώπινου προσωπικού.

5.2.2 Επίθεση στον Συμβατικό Πόλεμο

Στόχοι και Στρατηγικές της Επίθεσης

Η επίθεση στοχεύει στην καταστροφή των εχθρικών δυνάμεων, στην κατάληψη στρατηγικών στόχων και στη διατήρηση της πρωτοβουλίας των κινήσεων με τη χρήση πυρών, ελιγμού και κρούσης. Οι κύριες στρατηγικές της επίθεσης περιλαμβάνουν:

- α. Κεραυνοβόλος Πόλεμος (Blitzkrieg).⁴⁰
- β. Πόλεμος Ελιγμών (Maneuver Warfare).⁴¹
- γ. Αεροκίνητες Επιθέσεις (Air Assaults).⁴²

⁴⁰Η ταχεία διείσδυση των τεθωρακισμένων σχηματισμών στα μετόπισθεν του εχθρού για την αποδιοργάνωση της άμυνάς του. Συνδυάζει την ισχύ πυρός, την ταχύτητα και τον αιφνιδιασμό.

⁴¹Στόχος είναι η παράκαμψη των αμυντικών γραμμών και η επίθεση σε κρίσιμες θέσεις του αντιπάλου, όπως τα κέντρα διοίκησης και τα δίκτυα ανεφοδιασμού.

⁴²Χρήση αεροπορικής υπεροχής για τον ταχύ ελιγμό των δυνάμεων και την κατάληψη στρατηγικών στόχων πριν ο αντίπαλος προλάβει να αντιδράσει.

Ο Γερμανικός Κεραυνοβόλος Πόλεμος στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα επιθετικής τακτικής που συνδύασε την ταχύτητα των τεθωρακισμένων με την αεροπορική υποστήριξη για την ταχεία διάσπαση των γραμμών άμυνας των αντιπάλων.

Τεχνολογικές Εξελίξεις στην Επίθεση

Η τεχνολογία έχει αυξήσει την αποτελεσματικότητα της επίθεσης μέσω:

α. Drones και Αυτόνομων Οπλικών Συστημάτων: Τα drones χρησιμοποιούνται για αναγνώριση και επιθέσεις υψηλής ακρίβειας, ενώ τα αυτόνομα οπικά συστήματα (AWS) παρέχουν ταχύτητα και ευελιξία στις επιθετικές ενέργειες.

β. Κατευθυνόμενων Όπλων Ακρίβειας (Precision Guided Munitions - PGMs): Επιτρέπουν την καταστροφή στρατηγικών στόχων με ελάχιστες παράπλευρες απώλειες, αυξάνοντας την αποτελεσματικότητα της επίθεσης.

γ. Κυβερνοεπιθέσεων: Η χρήση κυβερνοεπιθέσεων για την παραβίαση των δικτύων διοίκησης και ελέγχου του αντιπάλου επιτρέπει την αποδιοργάνωση των αμυντικών στρατηγικών του.

Η χρήση drones και κυβερνοεπιθέσεων στον πόλεμο της Ουκρανίας έδειξε ότι η επίθεση μπορεί πλέον να διεξάγεται με συνδυασμό του φυσικού περιβάλλοντος και κυβερνοχώρου, επιτυγχάνοντας τακτικό αιφνιδιασμό και στρατηγική υπεροχή. Επιπλέον η χρήση standoff weapons και υπερηχητικών όπλων από αμφότερες τις πλευρές, έχει αναδείξει την ικανότητα μακρού πλήγματος χωρίς να απαιτείται η έκθεση των μέσων εξαπόλυσης των όπλων στην εχθρική αεράμυνα.

Μέρος Γ: Προκλήσεις και Προοπτικές

Κεφάλαιο 6: Ηθική και Νομική Διάσταση

Η ηθική και νομική διάσταση του πολέμου αποτελεί έναν από τους πιο σύνθετους και αμφιλεγόμενους τομείς της στρατηγικής σκέψης και της διεθνούς πολιτικής. Ο πόλεμος θέτει ηθικά διλήμματα σχετικά με τη χρήση βίας, την προστασία των αμάχων και την τήρηση των κανόνων του διεθνούς δικαίου. Με την εξέλιξη της τεχνολογίας και την εμφάνιση νέων μορφών πολέμου, όπως ο κυβερνοπόλεμος και τα αυτόνομα οπικά συστήματα, τα ηθικά και νομικά ζητήματα γίνονται ακόμη πιο πολύπλοκα.

Αυτό το κεφάλαιο εξετάζει τις ηθικές και νομικές προκλήσεις της ισορροπίας άμυνας και επίθεσης στον σύγχρονο πόλεμο. Αναλύει την ηθική του πολέμου (Just War Theory), τους κανόνες του Διεθνούς Ανθρωπιστικού Δικαίου (International Humanitarian Law - IHL) και τις προκλήσεις που προκύπτουν από τις σύγχρονες τεχνολογίες, όπως τα αυτόνομα οπικά συστήματα (AWS) και οι κυβερνοεπιθέσεις. Επίσης, εξετάζει τις ηθικές ευθύνες των κρατών και των στρατιωτικών ηγετών κατά τη λήψη αποφάσεων για πόλεμο και ειρήνη.

6.1 Ηθική του Πολέμου (Just War Theory)

Ιστορική Εξέλιξη και Θεμελιώδεις Αρχές

Η Θεωρία του Δίκαιου Πολέμου αναπτύχθηκε από φιλοσόφους όπως ο Αυγουστίνος και ο Θωμάς Ακινάτης, καθώς και από νεότερους στοχαστές όπως ο Μάικλ Γουόλτσερ. Η θεωρία αυτή προσπαθεί να καθορίσει τις ηθικές αρχές που διέπουν τη διεξαγωγή του πολέμου και την αποφυγή αδικιών και ακροτήτων. Η Θεωρία του Δίκαιου Πολέμου βασίζεται σε δύο κύριες αρχές. Το Jus ad Bellum (Δικαίωμα στον πόλεμο) και το Jus in Bello (Νόμος στον πόλεμο).

Το Jus ad Bellum αφορά τις ηθικές προϋποθέσεις για τη νόμιμη έναρξη ενός πολέμου και περιλαμβάνει:⁴³

α. Δίκαιος Σκοπός (Just Cause): Ο πόλεμος πρέπει να διεξάγεται μόνο για δίκαιο σκοπό, όπως η αυτοάμυνα ή η προστασία των αμάχων από γενοκτονία.

β. Νόμιμη Εξουσία (Legitimate Authority): Ο πόλεμος πρέπει να κηρύσσεται από νόμιμη κυβέρνηση ή διεθνή οργανισμό, όπως ο ΟΗΕ.

γ. Τελευταίο Μέσο (Last Resort): Ο πόλεμος πρέπει να διεξάγεται μόνο όταν όλες οι ειρηνικές λύσεις έχουν εξαντληθεί.

δ. Αναλογικότητα (Proportionality): Η χρήση βίας πρέπει να είναι ανάλογη του σκοπού και να αποφεύγονται οι υπερβολικές απώλειες.

Το Jus in Bello αφορά τις ηθικές αρχές που διέπουν τη συμπεριφορά των στρατιωτικών δυνάμεων κατά τη διάρκεια των εχθροπραξιών και περιλαμβάνει:⁴⁴

α. Την διάκριση (Distinction): Οι μαχητές πρέπει να διακρίνουν μεταξύ στρατιωτικών στόχων και αμάχων και να αποφεύγουν τις επιθέσεις σε αμάχους.

β. Την αναλογικότητα στη Δράση (Proportionality in Attack): Οι επιθέσεις πρέπει να αποφεύγουν τις υπερβολικές παράπλευρες απώλειες σε σχέση με τον στρατιωτικό στόχο.

γ. Την ανθρωπιστική Μεταχείριση (Human Treatment): Οι αιχμάλωτοι πολέμου και οι τραυματίες πρέπει να αντιμετωπίζονται με σεβασμό και ανθρωπιά.

Η Θεωρία του Δίκαιου Πολέμου επιδιώκει να διασφαλίσει ότι οι πόλεμοι διεξάγονται με ηθικούς κανόνες και ότι η βία περιορίζεται μόνο στους στρατιωτικούς στόχους. Ωστόσο, η εφαρμογή της γίνεται ολοένα και πιο δύσκολη στον σύγχρονο πόλεμο λόγω της χρήσης μη συμβατικών τακτικών και της εμπλοκής μη κρατικών δρώντων.

Ηθικά Διλήμματα στον Σύγχρονο Πόλεμο

Η εμφάνιση νέων τεχνολογιών και τακτικών δημιουργεί πολύπλοκα ηθικά διλήμματα. Πρώτον για τα Αυτόνομα Οπλικά Συστήματα (AWS). Η χρήση τεχνητής νοημοσύνης για την επιλογή και την επίθεση σε στόχους θέτει ηθικά ερωτήματα σχετικά με την ευθύνη των αποφάσεων μάχης. Ποιος φέρει την ευθύνη για τα λάθη ενός αυτόνομου συστήματος; Δεύτερον σε ό,τι αφορά τον Κυβερνοπόλεμο. Οι κυβερνοεπιθέσεις που στοχεύουν κρίσιμες υποδομές (π.χ. δίκτυα ενέργειας) μπορούν να προκαλέσουν παράπλευρες απώλειες αμάχων, δημιουργώντας ηθικά διλήμματα σχετικά με τη διάκριση και την αναλογικότητα. Τρίτον τα Drones και ο εξ' Αποστάσεως Πόλεμος. Η χρήση drones μειώνει τους κινδύνους για τους επιτιθέμενους, αλλά μπορεί να αυξήσει την πιθανότητα αδιάκριτων επιθέσεων και παράπλευρων απωλειών.

Η αυξανόμενη χρήση τεχνητής νοημοσύνης στον πόλεμο απαιτεί την ανάπτυξη νέων ηθικών πλαισίων και νομικών ρυθμίσεων για να διασφαλιστεί η ανθρώπινη ευθύνη και η ηθική νομιμοποίηση των στρατιωτικών αποφάσεων⁴⁵.

⁴³Antonio Cassece (2012). ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟ,(Βιβλιοθήκη Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών). Αθήνα: GUTENBERG.σελ.416.

⁴⁴Antonio Cassece (2012). ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟ,(Βιβλιοθήκη Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών). Αθήνα: GUTENBERG.σελ.460.

⁴⁵Λιαρόπουλος Ανδρέας. Αυτόνομα Οπλικά Συστήματα Προκλήσεις για το μέλλον του Πολέμου. Αεροπορική Επιθεώρηση (Τεύχος 49).

Κοινωνικοί μετασχηματισμοί και ηθικά διλλήματα

Πολιτική-στρατιωτική συγχώνευση της ΤΝ

Καθώς η έρευνα για την τεχνητή νοημοσύνη θολώνει τα όρια μεταξύ πολιτικών και στρατιωτικών εφαρμογών, οι κοινωνίες αντιμετωπίζουν ευρύτερα ερωτήματα σχετικά με τη **στρατιωτικοποίηση της τεχνολογίας**. Οι εταιρείες που ειδικεύονται στη ρομποτική ή το λογισμικό μπορεί να δουν προσοδοφόρα αμυντικά συμβόλαια, ωστόσο μπορεί να προκύψουν δημόσιες αντιδράσεις εάν η τεχνητή νοημοσύνη μιας εταιρείας ενσωματωθεί σε οπλικά συστήματα. Αυτό έχει οδηγήσει σε εσωτερικές αντιπαραθέσεις, όπως οι εργαζόμενοι της Google που διαμαρτύρονται για τη συμμετοχή της εταιρείας στο Project Maven, μια πρωτοβουλία του Πενταγώνου για την τεχνητή νοημοσύνη για την ανάλυση υλικού από μη επανδρωμένα αεροσκάφη (Shane & Wakabayashi, 2018).

Με την πάροδο του χρόνου, τέτοια επεισόδια μπορεί να δώσουν ώθηση **σε ηθικές κατευθυντήριες γραμμές** στις εταιρείες τεχνολογίας, επηρεάζοντας τον τρόπο με τον οποίο αναπτύσσεται και αδειοδοτείται η προηγμένη τεχνητή νοημοσύνη. Αυτό με τη σειρά του διαμορφώνει τις στρατιωτικές δυνατότητες, υποδηλώνοντας έναν **βρόχο ανατροφοδότησης** μεταξύ της εταιρικής ηθικής, των κοινωνικών αξιών και των κρατικών επιταγών ασφαλείας.

Κοινωνική αποδοχή της ρομποτικής περίθαλψης έναντι του ρομποτικού πολέμου

Καθώς τα ρομπότ και η Τεχνητή Νοημοσύνη διεισδύουν στην καθημερινή ζωή - παρέχοντας φροντίδα ηλικιωμένων, εκτελώντας χειρουργικές επεμβάσεις ή παραδίδοντας αγαθά - η δημόσια άνεση με τις αυτόνομες μηχανές μπορεί να αυξηθεί. Ωστόσο, το άλμα από την καλοήγη, προσανατολισμένη στις υπηρεσίες τεχνητή νοημοσύνη στη θανατηφόρα αυτονομία παραμένει επικίνδυνο. Οι αλλαγές στις πολιτισμικές στάσεις απέναντι στην τεχνολογία θα μπορούσαν είτε να **κανονικοποιήσουν** την προηγμένη ρομποτική, αυξάνοντας έμμεσα την αποδοχή της στρατιωτικής τους χρήσης, είτε **να οξύνει** τις ηθικές διαχωριστικές γραμμές, καθώς οι άνθρωποι διακρίνουν μεταξύ των ωφέλιμων πολιτικών χρήσεων και των καταστροφικών στρατιωτικών χρήσεων. Το αποτέλεσμα εξαρτάται πιθανότατα από το πόσο υπεύθυνα οι στρατοί επιδεικνύουν τη χρήση αυτόνομων συστημάτων και πόσο καλά οι κυβερνήσεις τα ρυθμίζουν.

Ο μετασχηματισμός της εργασίας και το ήθος του πολεμιστή

Τέλος, η ευρεία υιοθέτηση της στρατιωτικής αυτονομίας έχει τη δυνατότητα να **μεταμορφώσει το ήθος του πολεμιστή**. Εάν απαιτούνται λιγότεροι στρατιώτες για μάχες πρώτης γραμμής, πώς αυτό επηρεάζει τις στρατιωτικές παραδόσεις, την ταυτότητα των μελών της υπηρεσίας και την αντίληψη του κοινού για τη στρατιωτική θητεία; Απομακρύνει τις κοινωνίες από το ανθρώπινο κόστος του πολέμου, καθιστώντας τις συγκρούσεις πιο αφηρημένες και πολιτικά εύπεπτες; Τα ερωτήματα αυτά υπογραμμίζουν ότι οι ηθικές και κοινωνικές προεκτάσεις της αυτονομίας αφορούν τόσο την κουλτούρα και την ταυτότητα όσο και τους νομικούς περιορισμούς.

Συμπέρασμα

Η εμφάνιση αυτόνομων συστημάτων στις στρατιωτικές επιχειρήσεις δεν είναι μόνο μια τεχνολογική εξέλιξη- προκαλεί επίσης βαθιές **ηθικές, νομικές και κοινωνικές** συζητήσεις. Από τις περιπλοκές του διεθνούς δικαίου -όπου τα κράτη παλεύουν να ορίσουν και να ρυθμίσουν τα ΝΟΜΙΚΑ συστήματα- μέχρι τα ηθικά διλλήματα της εκχώρησης θανατηφόρων αποφάσεων σε αλγόριθμους, η αυτονομία επιβάλλει την επανεξέταση του τρόπου με τον οποίο διεξάγονται και δικαιολογούνται οι πόλεμοι. Το

χάσμα λογοδοσίας θέτει τρομερές προκλήσεις, ιδίως δεδομένης της black-box φύσης της προηγμένης τεχνητής νοημοσύνης.

Παράλληλα, η κοινή γνώμη και τα κινήματα συνηγορίας διαμορφώνουν πολιτικούς υπολογισμούς, πιέζοντας για απαγορεύσεις, κανονισμούς ή τουλάχιστον μεγαλύτερη διαφάνεια. Ακόμη και ο ιδιωτικός τεχνολογικός τομέας βρίσκεται σε ηθικά ναρκοπέδια, καθώς η έρευνα για την τεχνητή νοημοσύνη διασταυρώνεται με αμυντικές συμβάσεις. Το αν η παγκόσμια κοινότητα θα συγκλίνει σε ισχυρές συνθήκες, ασθενέστερες εθελοντικές κατευθυντήριες γραμμές ή κατακερματισμό παραμένει αβέβαιο. Ωστόσο, είναι προφανές ότι η πλήρης υιοθέτηση αυτόνομων όπλων θα έχει αντίκτυπο πολύ πέρα από το πεδίο της μάχης, επηρεάζοντας τα κοινωνικά πρότυπα, τις σχέσεις μεταξύ πολιτών και στρατού και τη μελλοντική δομή του ίδιου του πολέμου και ακόμη περισσότερο την ισορροπία μεταξύ άμυνας και επίθεσης.

6.2 Διεθνές Ανθρωπιστικό Δίκαιο (IHL)

Βασικές Αρχές του IHL

Το Διεθνές Ανθρωπιστικό Δίκαιο (IHL), γνωστό και ως Δίκαιο των Ένοπλων Συγκρούσεων, αποτελεί το νομικό πλαίσιο που ρυθμίζει τη διεξαγωγή των πολέμων και στοχεύει στην προστασία των αμάχων και των αιχμαλώτων πολέμου. Οι κύριες συνθήκες του IHL περιλαμβάνουν:

α. Σύμβαση της Γενεύης (Geneva Conventions): Ρυθμίζει την προστασία των αμάχων, των τραυματιών και των αιχμαλώτων πολέμου.

β. Σύμβαση της Χάγης (Hague Conventions): Καθορίζει τους κανόνες για τη χρήση όπλων και την προστασία των πολιτισμικών αγαθών.

γ. Πρωτόκολλα για την Απαγόρευση Χημικών και Βιολογικών Όπλων: Απαγορεύουν τη χρήση όπλων μαζικής καταστροφής.

Το IHL επιδιώκει να εξισορροπήσει την ανάγκη για στρατιωτική αποτελεσματικότητα με τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την προστασία της ανθρώπινης αξιοπρέπειας σε συνθήκες ένοπλης σύγκρουσης.⁴⁶

Κεφάλαιο 7: Η Μελλοντική Ισορροπία Άμυνας και Επίθεσης

Η ισορροπία άμυνας και επίθεσης στον πόλεμο είναι μια δυναμική διαδικασία που επηρεάζεται από τις τεχνολογικές εξελίξεις, τις γεωπολιτικές αλλαγές και τη μεταβαλλόμενη φύση των στρατιωτικών στρατηγικών. Στον 21ο αιώνα, οι ραγδαίες πρόοδοι στην τεχνητή νοημοσύνη (AI), τα αυτόνομα οπλικά συστήματα (AWS), τα περιφερόμενα πυρομαχικά, ο κυβερνοπόλεμος και η κβαντική τεχνολογία αναδιαμορφώνουν ριζικά το πεδίο της μάχης, δημιουργώντας νέες προκλήσεις και ευκαιρίες για τις στρατιωτικές δυνάμεις.

Η μελλοντική ισορροπία άμυνας και επίθεσης δεν θα καθορίζεται μόνο από τη συμβατική στρατιωτική ισχύ, αλλά και από την πληροφοριακή υπεροχή (information superiority) και τη δεσπίζουσα θέση στον κυβερνοχώρο. Επιπλέον, οι γεωπολιτικές εξελίξεις, όπως ο ανταγωνισμός των μεγάλων δυνάμεων (Great Power Competition) και η άνοδος κρατών (π.χ. της Κίνας, Ινδίας), διαμορφώνουν νέες στρατηγικές ανασφάλειες και επηρεάζουν την παγκόσμια ισορροπία ισχύος.

Αυτό το κεφάλαιο εξετάζει τις μελλοντικές τάσεις στην ισορροπία άμυνας και επίθεσης, αναλύοντας τις στρατηγικές προκλήσεις και προοπτικές που προκύπτουν από

⁴⁶Antonio Cassece (2012). ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟ,(Βιβλιοθήκη Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών). Αθήνα: GUTENBERG.

τις τεχνολογικές εξελίξεις και τις γεωπολιτικές ανακατατάξεις. Επίσης, διερευνώνται οι επιπτώσεις των νέων στρατιωτικών τεχνολογιών στις τακτικές του πολέμου και στις ηθικές και νομικές διαστάσεις της σύγκρουσης.

7.1 Τεχνολογικές Τάσεις και Στρατηγικές Προκλήσεις

Τεχνητή Νοημοσύνη και Αυτόνομα Οπλικά Συστήματα

Η τεχνητή νοημοσύνη (AI) και τα αυτόνομα οπλικά συστήματα (AWS) αποτελούν τομέα ραγδαίας ανάπτυξης που αναμένεται να επηρεάσει καθοριστικά την ισορροπία άμυνας και επίθεσης στο μέλλον. Η δυνατότητα των αυτόνομων συστημάτων να λαμβάνουν αποφάσεις χωρίς άμεση ανθρώπινη παρέμβαση αυξάνει την ταχύτητα και την ακρίβεια των επιθέσεων, αλλά ταυτόχρονα δημιουργεί ηθικά και νομικά διλήμματα. Η επίθεση μέσω σμήνωσης (swarming) δηλαδή η χρήση σμήνους drones που συνεργάζονται αυτόνομα για την επίθεση σε πολλαπλούς στόχους ταυτόχρονα αποτελεί μια τακτική που υπερφορτώνει τις αμυντικές ικανότητες του αντιπάλου, καθιστώντας δύσκολη την απόκρουση των επιθέσεων. Οι αμυντικές προκλήσεις έχουν να κάνουν με την άμυνα έναντι των αυτόνομων συστημάτων η οποία απαιτεί την ανάπτυξη συστημάτων ηλεκτρονικού πολέμου (EW) και τεχνολογιών αντι-σμήνωσης (counter-swarming), καθώς και την ενσωμάτωση AI στην άμυνα για την ταχύτερη απόκριση στις απειλές. Οι Ηθικές και Νομικές Προκλήσεις που προκύπτουν αφορούν στο ότι τα αυτόνομα συστήματα εγείρουν σοβαρά ηθικά και νομικά ζητήματα σχετικά με την ευθύνη των αποφάσεων μάχης και τη συμβατότητα με το Διεθνές Ανθρωπιστικό Δίκαιο.

Η αυξανόμενη χρήση AI και αυτόνομων συστημάτων θα οδηγήσει σε έναν νέο τύπο πολέμου, όπου η ταχύτητα των αποφάσεων και η αυτονομία των οπλικών συστημάτων θα καθορίσουν την ισορροπία μεταξύ της άμυνας και της επίθεσης.⁴⁷

Κυβερνοπόλεμος και Κβαντική Τεχνολογία

Ο κυβερνοπόλεμος έχει ήδη αποδείξει την ικανότητά του να παραλύει κρίσιμες υποδομές και να αποσταθεροποιεί κυβερνήσεις χωρίς τη χρήση συμβατικών όπλων. Στο μέλλον, η κβαντική τεχνολογία θα ενισχύσει δραματικά τις δυνατότητες του κυβερνοπολέμου και της άμυνας στον κυβερνοχώρο. Η χρήση κβαντικής κρυπτογράφησης θα καθιστά σχεδόν αδύνατες τις παραβιάσεις των στρατιωτικών επικοινωνιών, προσφέροντας ασύγκριτο πλεονέκτημα στην άμυνα. Η κβαντική Υπολογιστική Ισχύς μέσω των κβαντικών υπολογιστικών συστημάτων θα επιτρέπουν την ταχεία ανάλυση δεδομένων και την αποκρυπτογράφηση των πληροφοριών του αντιπάλου, αυξάνοντας την αποτελεσματικότητα της επίθεσης. Οι Κυβερνοεπιθέσεις και Αντεπιθέσεις θα λειτουργούν παράλληλα, με τις κυβερνοεπιθέσεις να γίνονται πιο εξελιγμένες στοχεύοντας όχι μόνο στρατιωτικές υποδομές αλλά και κρίσιμες πολιτικές δομές, όπως οικονομικά συστήματα και δίκτυα ενέργειας και κρίσιμες υποδομές. Η ενσωμάτωση της κβαντικής τεχνολογίας στις στρατιωτικές επιχειρήσεις θα αλλάξει ριζικά τον χαρακτήρα του κυβερνοπολέμου, καθιστώντας τον κεντρικό πυλώνα της στρατηγικής ισορροπίας άμυνας και επίθεσης στον 21ο αιώνα.

7.2 Γεωπολιτικές Εξελίξεις και Μελλοντική Στρατηγική Ισορροπία

Ανταγωνισμός Μεγάλων Δυνάμεων

Ο ανταγωνισμός των μεγάλων δυνάμεων (ΗΠΑ, Κίνα, Ρωσία) διαμορφώνει το γεωπολιτικό περιβάλλον του 21ου αιώνα και επηρεάζει την ισορροπία άμυνας και επίθεσης. Οι ΗΠΑ εφαρμόζουν στρατηγική αναχαίτισης (containment) στην Ασία για να

⁴⁷Λιαρόπουλος Ανδρέας. Αυτόνομα Οπλικά Συστήματα Προκλήσεις για το μέλλον του Πολέμου. Αεροπορική Επιθεώρηση (Τεύχος 49).

περιορίσουν την άνοδο της Κίνας μέσω στρατιωτικών συμμαχιών και προηγμένων αμυντικών τεχνολογιών. Η Κίνα επενδύει στην ανάπτυξη υπερηχητικών πυραύλων, AI και κβαντικής τεχνολογίας για να ενισχύσει την επιθετική της ισχύ και να ελέγξει τη Νότια Σινική Θάλασσα. Η Ρωσία χρησιμοποιεί υβριδικές τακτικές, συνδυάζοντας κυβερνοεπιθέσεις, πληροφοριακό πόλεμο και δυνάμεις proxy για να αμφισβητήσει την ισχύ του NATO στην Ανατολική Ευρώπη.

Η μελλοντική ισορροπία άμυνας και επίθεσης θα εξαρτηθεί από την ικανότητα προσαρμογής των κρατών στις νέες γεωπολιτικές συνθήκες και στις τεχνολογικές εξελίξεις.⁴⁸

Συμπεράσματα

Η ισορροπία άμυνας και επίθεσης αποτελεί έναν από τους πιο καθοριστικούς παράγοντες για τη διαμόρφωση της στρατηγικής στον πόλεμο και την ασφάλεια των κρατών. Από την αρχαιότητα έως τον σύγχρονο κόσμο, η δυναμική σχέση άμυνας και επίθεσης έχει επηρεαστεί από τεχνολογικές καινοτομίες, γεωπολιτικές εξελίξεις και αλλαγές στις στρατιωτικές θεωρίες. Στον 21ο αιώνα, η εμφάνιση νέων μορφών πολέμου, όπως ο **κυβερνοπόλεμος**, τα **αυτόνομα οπλικά συστήματα (AWS)** και οι **υβριδικές τακτικές**, έχει ανατρέψει τις παραδοσιακές ισορροπίες, δημιουργώντας νέες προκλήσεις για τη στρατηγική σκέψη και τη διεθνή ασφάλεια.

Η ιστορική ανασκόπηση δείχνει ότι η **ισορροπία άμυνας και επίθεσης είναι δυναμική** και εξαρτάται από την ικανότητα των κρατών να προσαρμόζονται στις τεχνολογικές και στρατηγικές αλλαγές. Οι τεχνολογικές καινοτομίες αλλάζουν την ισορροπία ισχύος, απαιτώντας **συνεχή στρατηγική αναθεώρηση και προσαρμογή στις νέες απειλές**.

Η κατανόηση της ισορροπίας άμυνας και επίθεσης όπως εξετάστηκε στο Κεφάλαιο 2, κατέδειξε τη σημασία των **στρατηγικών θεωριών** που διαμόρφωσαν τη στρατιωτική σκέψη και επηρέασαν τη λήψη αποφάσεων. Οι θεωρίες αυτές προσφέρουν διαφορετικές ερμηνείες για τον ρόλο της άμυνας και της επίθεσης στον πόλεμο και στη διεθνή ασφάλεια. Οι κλασικές θεωρίες τονίζουν ότι η **ισορροπία άμυνας και επίθεσης** δεν είναι μόνο στρατιωτικό ζήτημα, αλλά πολιτική επιλογή που επηρεάζεται από τη γεωπολιτική δυναμική και την αντίληψη της απειλής. Οι ιδέες αυτές επηρεάζουν τη σύγχρονη αποτροπή και τη στρατηγική ευελιξία, ιδιαίτερα στην εποχή των πυρηνικών όπλων και του κυβερνοπολέμου.

Η ισορροπία άμυνας και επίθεσης στο σύγχρονο στρατηγικό περιβάλλον έχει μεταβληθεί ριζικά λόγω των τεχνολογικών εξελίξεων, των γεωπολιτικών αλλαγών και της μεταβαλλόμενης φύσης των πολεμικών συγκρούσεων. Η σύγκλιση των συμβατικών, υβριδικών και κυβερνοπολεμικών στρατηγικών έχει δημιουργήσει ένα πολύπλοκο περιβάλλον ασφαλείας, όπου η διάκριση μεταξύ άμυνας και επίθεσης γίνεται όλο και πιο δυσδιάκριτη.

Η ερμηνεία της ισορροπίας άμυνας και επίθεσης στον σύγχρονο κόσμο είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τις νέες τεχνολογίες, όπως τα αυτόνομα οπλικά συστήματα (AWS), τη τεχνητή νοημοσύνη (AI), τις κυβερνοεπιθέσεις και τα υπερηχητικά όπλα. Επιπλέον, οι γεωπολιτικές εντάσεις μεταξύ ΗΠΑ, Κίνας και Ρωσίας, καθώς και η ανάδυση νέων δρώντων (όπως μη κρατικοί παράγοντες και διεθνείς τρομοκρατικές οργανώσεις),

⁴⁸Λιαρόπουλος Ανδρέας. Αυτόνομα Οπλικά Συστήματα Προκλήσεις για το μέλλον του Πολέμου. Αεροπορική Επιθεώρηση (Τεύχος 49).

επηρεάζουν καθοριστικά την ισορροπία άμυνας και επίθεσης και την κατανομή της παγκόσμιας ισχύος.

Ο **κυβερνοπόλεμος** αποτελεί έναν από τους πιο καθοριστικούς παράγοντες για την ισορροπία άμυνας και επίθεσης στον σύγχρονο κόσμο. Η **αορατότητα** και η **ανωνυμία** των κυβερνοεπιθέσεων επιτρέπουν στους επιτιθέμενους να πλήττουν κρίσιμες υποδομές χωρίς τον κίνδυνο άμεσων αντιποίνων, ανατρέποντας τις παραδοσιακές έννοιες της άμυνας και της επίθεσης. Ο κυβερνοπόλεμος και η πληροφοριακή υπεροχή οδηγούν σε έναν νέο τύπο πολέμου, όπου η κυριαρχία στον κυβερνοχώρο καθορίζει την ισορροπία άμυνας και επίθεσης.

α. **Επίθεση μέσω Κυβερνοχώρου:** Οι κυβερνοεπιθέσεις μπορούν να παραλύσουν στρατιωτικές και πολιτικές υποδομές, όπως δίκτυα επικοινωνιών, δίκτυα ηλεκτρικής ενέργειας και οικονομικά συστήματα. Αυτό δημιουργεί στρατηγικό αιφνιδιασμό και τακτική υπεροχή.

β. **Αμυντικές Προκλήσεις:** Η άμυνα απαιτεί την ανάπτυξη κυβερνοασφάλειας και συστημάτων ανίχνευσης απειλών σε πραγματικό χρόνο. Επίσης, η ανάγκη για ανθεκτικότητα των υποδομών (resilience) και αποτροπή μέσω κυβερνοαντεπιθέσεων γίνεται πλέον κεντρική στρατηγική επιλογή.

γ. **Πληροφοριακή Υπεροχή (Information Superiority):** Η πληροφοριακή υπεροχή μέσω της συλλογής και ανάλυσης δεδομένων (Big Data) και της κατασκοπείας στον κυβερνοχώρο επιτρέπει τον στρατηγικό έλεγχο των πληροφοριών και την προγνωστική ανάλυση των προθέσεων του αντιπάλου.

Τα **υπερηχητικά όπλα** και η **κβαντική τεχνολογία** ανατρέπουν τις παραδοσιακές στρατηγικές άμυνας και επίθεσης, δημιουργώντας νέες προκλήσεις για τη διεθνή ασφάλεια. Η ταχύτητα και η ακρίβεια των υπερηχητικών όπλων, σε συνδυασμό με την κυριαρχία στην κβαντική τεχνολογία, θα καθορίσουν την ισορροπία άμυνας και επίθεσης στο μέλλον.

α. **Υπερηχητικά Όπλα (Hypersonic Weapons):** Τα υπερηχητικά όπλα κινούνται με ταχύτητες άνω των 5 Mach και μπορούν να παρακάμψουν τα υπάρχοντα αντιπυραυλικά συστήματα, καθιστώντας την άμυνα εξαιρετικά δύσκολη.

β. **Κβαντική Τεχνολογία:** Η κβαντική κρυπτογράφηση προσφέρει σχεδόν άτρωτες επικοινωνίες, ενώ η κβαντική υπολογιστική ισχύς επιτρέπει την ταχεία αποκρυπτογράφηση δεδομένων και την ανάλυση πληροφοριών σε πραγματικό χρόνο.

γ. **Αμυντικές Προκλήσεις:** Η άμυνα έναντι των υπερηχητικών όπλων απαιτεί την ανάπτυξη υπερηχητικών αναχαιτιστικών συστημάτων και λέιζερ υψηλής ενέργειας. Επιπλέον, η προστασία των πληροφοριών στον κυβερνοχώρο απαιτεί κβαντική κυβερνοασφάλεια για την αντιμετώπιση των κβαντικών απειλών.

Η ταχεία πρόοδος της τεχνολογίας και η ανάπτυξη νέων μορφών πολέμου, όπως ο κυβερνοπόλεμος, τα αυτόνομα οπτικά συστήματα (AWS) και οι υβριδικές στρατηγικές, αλλάζουν ριζικά τον χαρακτήρα του πολέμου και απαιτούν νέες στρατηγικές προσεγγίσεις.

α. Απαιτείται η ενσωμάτωση των κυβερνοεπιχειρήσεων και των πληροφοριακών επιχειρήσεων στον στρατηγικό σχεδιασμό και τη διεξαγωγή των στρατιωτικών επιχειρήσεων.

β. Η ταχύτητα των αποφάσεων καθορίζει την έκβαση των συγκρούσεων στον σύγχρονο πόλεμο. Η τεχνητή νοημοσύνη (AI) επιτρέπει τη γρήγορη ανάλυση δεδομένων και τη λήψη αποφάσεων σε πραγματικό χρόνο, αλλάζει τον τρόπο

διεξαγωγής του πολέμου και αναγκαίοι η δημιουργία για νέα δόγματα διοίκησης και ελέγχου (C4ISR).

γ. Η ανάπτυξη αυτόνομων οπλικών συστημάτων και η χρήση AI οδηγούν σε στρατηγική αβεβαιότητα και ανισορροπία ισχύος, καθώς οι αντίπαλοι προσπαθούν να αποκτήσουν τεχνολογική υπεροχή. Αυτή η αβεβαιότητα απαιτεί την ευελιξία και την προσαρμοστικότητα των στρατηγικών, ώστε να ανταποκρίνονται στις συνεχώς μεταβαλλόμενες συνθήκες.

Η στρατηγική προσαρμοστικότητα και η συγχώνευση των φυσικών και ψηφιακών πεδίων μάχης θα είναι καθοριστικοί παράγοντες για τη διατήρηση της στρατηγικής υπεροχής στον 21ο αιώνα.

Οι υβριδικές στρατηγικές συνδυάζουν συμβατικές στρατιωτικές επιχειρήσεις με μη στρατιωτικές τακτικές, όπως ο κυβερνοπόλεμος, η παραπληροφόρηση και η χρήση δυνάμεων proxy (έμμεσων συμμάχων ή ομάδων μισθοφόρων). Αυτές οι στρατηγικές επιτρέπουν στους επιτιθέμενους να αποσταθεροποιούν τους αντιπάλους τους χωρίς την κήρυξη πολέμου, δημιουργώντας ασάφεια και σύγχυση σχετικά με την προέλευση των επιθέσεων. Οι υβριδικές στρατηγικές καθιστούν την ισορροπία άμυνας και επίθεσης πιο περίπλοκη, καθώς οι επιθέσεις διεξάγονται με μη γραμμικό και μη συμβατικό τρόπο, απαιτώντας τη συνεχή προσαρμογή των αμυντικών στρατηγικών και τη συνδυασμένη χρήση συμβατικών και μη συμβατικών μέσων.

Η στρατηγική σκέψη πρέπει να αναθεωρηθεί και να προσαρμοστεί στις νέες μορφές σύγκρουσης, διατηρώντας ευελιξία και προσαρμοστικότητα για να ανταποκριθεί στις πολυδιάστατες απειλές του σύγχρονου πολέμου.

α. Οι υβριδικές στρατηγικές διαβρώνουν τη διάκριση μεταξύ πολέμου και ειρήνης, δημιουργώντας ασάφεια για τον χρόνο, τον τόπο και τη φύση της επίθεσης. Αυτό καθιστά δύσκολη την αμυντική προετοιμασία και την αποτροπή.

β. Οι πολεμικές συγκρούσεις διεξάγονται πλέον σε πολλαπλούς χώρους (πολυχωρικές), όπως η ξηρά, η θάλασσα, ο αέρας, το διάστημα και ο κυβερνοχώρος. Η ισορροπία άμυνας και επίθεσης εξαρτάται από τη συνδυασμένη χρήση των διαφόρων χώρων και τη συγχρονισμένη διεξαγωγή των επιχειρήσεων.

γ. Ο πληροφοριακός πόλεμος αποτελεί κεντρικό στοιχείο των υβριδικών στρατηγικών, στοχεύοντας στη χειραγώγηση της κοινής γνώμης και στην αποσταθεροποίηση των κοινωνιών μέσω της παραπληροφόρησης και της κυβερνοπροπαγάνδας.

Στη συνέχεια θα επιχειρήσω την απάντηση του κεντρικού ερευνητικού ερωτήματος. *«Πώς επιτυγχάνεται η ισορροπία μεταξύ άμυνας και επίθεσης στον σύγχρονο πόλεμο, υπό το πρίσμα των εξελίξεων στα σύγχρονα όπλα και τις στρατηγικές;»*

Η επίτευξη της ισορροπίας μεταξύ άμυνας και επίθεσης στον σύγχρονο πόλεμο αποτελεί μια σύνθετη διαδικασία που εξαρτάται από πολλαπλούς παράγοντες, συμπεριλαμβανομένων των τεχνολογικών εξελίξεων, των στρατηγικών προσαρμογών, της γεωπολιτικής δυναμικής και των στρατιωτικών δογμάτων. Ο σύγχρονος πόλεμος δεν είναι πλέον περιορισμένος στις συμβατικές μάχες, αλλά εκτείνεται στον κυβερνοχώρο, στον πληροφοριακό πόλεμο και στη χρήση υβριδικών τακτικών, καθιστώντας την έννοια της ισορροπίας πιο περίπλοκη από ποτέ.

Η ισορροπία επιτυγχάνεται μέσω στρατηγικών προσεγγίσεων, που περιλαμβάνουν την αποτροπή, την ενοποίηση της άμυνας με επιθετικές ικανότητες, τη χρήση τεχνολογίας αιχμής και την ευελιξία στις στρατιωτικές τακτικές. Επιπλέον, η ανάπτυξη έξυπνων αμυντικών συστημάτων, η αξιοποίηση αυτοματοποιημένων και

αυτόνομων οπλικών συστημάτων (AWS) και η ενίσχυση της πληροφοριακής υπεροχής συμβάλλουν στην εξισορρόπηση των επιθετικών και αμυντικών ικανοτήτων των σύγχρονων στρατών.

Σε ό,τι αφορά την ισορροπία υπό το πρίσμα των τεχνολογικών εξελίξεων η εξέλιξη των σύγχρονων οπλικών συστημάτων έχει δημιουργήσει νέες δυναμικές στην ισορροπία άμυνας και επίθεσης. Οι πιο κρίσιμοι παράγοντες που επηρεάζουν αυτή την ισορροπία περιλαμβάνουν:

α. Αυτόνομα Οπλικά Συστήματα (AWS) και Τεχνητή Νοημοσύνη (AI). Η χρήση τεχνητής νοημοσύνης (AI) και αυτόνομων οπλικών συστημάτων (AWS) επιτρέπει στους στρατούς να εκτελούν επιθετικές και αμυντικές επιχειρήσεις με αυξημένη ακρίβεια και ταχύτητα. Σε ό,τι αφορά τις επιθετικές επιπτώσεις τα αυτόνομα drones και τα σμήνη μη επανδρωμένων εναέριων οχημάτων (swarming tactics) επιτρέπουν ασύμμετρες επιθέσεις με ελάχιστο ανθρώπινο ρίσκο, καθιστώντας την άμυνα πιο περίπλοκη. Στις αμυντικές επιπτώσεις τα συστήματα αυτόνομης αεράμυνας, που βασίζονται στην AI, ενισχύουν την ικανότητα ταχείας απόκρισης στις επιθέσεις με υπερηχητικούς πυραύλους και drones.

β. Κυβερνοπόλεμος και Πληροφοριακή Υπεροχή. Η ισορροπία μεταξύ άμυνας και επίθεσης δεν περιορίζεται πλέον μόνο στα συμβατικά μέσα, αλλά επεκτείνεται στον κυβερνοχώρο. Στην επίθεση οι κυβερνοεπιθέσεις μπορούν να παραλύσουν κρίσιμες στρατιωτικές και πολιτικές υποδομές, όπως δίκτυα επικοινωνιών και συστήματα ελέγχου όπλων, δημιουργώντας στρατηγικό αιφνιδιασμό. Στην άμυνα οι προηγμένες τεχνικές κυβερνοάμυνας και κβαντικής κρυπτογράφησης μειώνουν την ευαλωτότητα των στρατιωτικών υποδομών και διατηρούν το στρατηγικό πλεονέκτημα.

γ. Τα υπερηχητικά όπλα (Hypersonic Glide Vehicles - HGVs) μειώνουν τον χρόνο αντίδρασης της άμυνας, καθώς κινούνται με ταχύτητες άνω των 5 Mach, καθιστώντας δύσκολη την αναχαίτισή τους. Η ανάπτυξη νέων αντι-υπερηχητικών αμυντικών τεχνολογιών, όπως τα ενεργειακά όπλα (directed energy weapons - DEWs), μπορεί να προσφέρει ισχυρές αμυντικές δυνατότητες.

Σε ό,τι αφορά τις στρατηγικές για τη διατήρηση της ισορροπίας επίθεσης και άμυνας απαιτείται:

α. Ενίσχυση της Αποτροπής μέσω Επιθετικής Άμυνας. Η αποτροπή αποτελεί κεντρική στρατηγική για τη διατήρηση της ισορροπίας μεταξύ άμυνας και επίθεσης. Οι σύγχρονοι στρατοί δεν περιορίζονται στην παθητική άμυνα, αλλά ενσωματώνουν επιθετικές στρατηγικές για να αποτρέψουν εχθρικές ενέργειες. (βλέπε Παράρτημα «Γ» για αλλαγή δόγματος Ισραήλ). Η προληπτική δράση (preemptive strike) ή κατά άλλους «παρεμποδιστικό πλήγμα» είναι απαραίτητη σε περιβάλλοντα υψηλού κινδύνου, καθώς οι αντίπαλοι διαθέτουν όπλα ικανά να εξουδετερώσουν αμυντικές γραμμές σε λίγα λεπτά ειδικά σε χώρες που δεν διαθέτουν στρατηγικό βάθος, όπως το Ισραήλ. Η στρατηγική της επιθετικής αποτροπής περιλαμβάνει την απειλή σοβαρών συνεπειών σε περίπτωση επίθεσης, αυξάνοντας το ρίσκο για τον επιτιθέμενο.

β. Εφαρμογή ευέλικτων και πολυχωρικών στρατηγικών. Οι σύγχρονοι στρατοί εφαρμόζουν πολυχωρικές επιχειρήσεις (Multi-Domain Operations - MDOs), συνδυάζοντας ξηρά, αέρα, θάλασσα, διάστημα και κυβερνοχώρο σε μια ενιαία στρατηγική. Ο συνδυασμός κυβερνοπολέμου και φυσικών επιχειρήσεων καθιστά την άμυνα πιο αποτελεσματική και ενισχύει την ικανότητα ανταπόδοσης. Οι ευέλικτες τακτικές και οι ταχείες αναπτύξεις στρατευμάτων διατηρούν το στρατηγικό πλεονέκτημα και αποτρέπουν την κυριαρχία του αντιπάλου.

Συμπερασματικά η επίτευξη ισορροπίας μεταξύ άμυνας και επίθεσης στον σύγχρονο πόλεμο δεν είναι στατική, αλλά συνεχώς εξελισσόμενη. Η χρήση τεχνητής νοημοσύνης, κυβερνοπολέμου και πολυχωρικών επιχειρήσεων έχει μεταβάλλει τις στρατηγικές προσεγγίσεις, απαιτώντας από τα κράτη να προσαρμοστούν σε νέα μοντέλα στρατιωτικού σχεδιασμού. Οι κύριες προϋποθέσεις για τη διατήρηση αυτής της ισορροπίας περιλαμβάνουν:

- α. Τεχνολογική υπεροχή και συνεχής καινοτομία.
- β. Ευελιξία στη στρατηγική σκέψη και στις στρατιωτικές τακτικές.
- γ. Αποτροπή μέσω επιθετικής άμυνας και στρατηγικής ευελιξίας.
- δ. Ανθεκτικότητα στις κυβερνοαπειλές και ανάπτυξη αμυντικών μηχανισμών για νέες τεχνολογίες.

Συνεπώς, η ισορροπία άμυνας και επίθεσης στον 21ο αιώνα επιτυγχάνεται μέσα από την τεχνολογική πρωτοπορία, την ευέλικτη στρατηγική σκέψη και την ανάπτυξη ολοκληρωμένων αμυντικών και επιθετικών δυνατοτήτων.

Επίλογος

Η ισορροπία άμυνας και επίθεσης αποτελεί μία από τις θεμελιώδεις έννοιες της στρατηγικής σκέψης και της διεθνούς ασφάλειας. Από την αρχαιότητα έως τον σύγχρονο κόσμο, η δυναμική αυτή σχέση έχει επηρεάσει τη φύση του πολέμου, τις στρατιωτικές τακτικές και τη γεωπολιτική ισορροπία δυνάμεων. Η ιστορική αναδρομή καταδεικνύει ότι η προσαρμοστικότητα και η καινοτομία είναι ζωτικής σημασίας για τη διατήρηση της στρατηγικής ισορροπίας. Η αδυναμία προσαρμογής στις τεχνολογικές αλλαγές μπορεί να οδηγήσει στην κατάρρευση της ισορροπίας άμυνας και επίθεσης και στην ήττα στο πεδίο της μάχης. Στον 21ο αιώνα, η ταχεία εξέλιξη της τεχνολογίας, η εμφάνιση νέων μορφών πολέμου και οι μεταβαλλόμενες γεωπολιτικές συνθήκες έχουν ανατρέψει τις παραδοσιακές αντιλήψεις για την άμυνα και την επίθεση, δημιουργώντας έναν σύνθετο και αβέβαιο κόσμο ασφάλειας.

Αυτή η μελέτη ανέλυσε εκτενώς την **ισορροπία άμυνας και επίθεσης** από ιστορική, στρατηγική, τεχνολογική, γεωπολιτική, τακτική, ηθική και νομική διάσταση,

διερευνώντας τις επιπτώσεις της στον σύγχρονο και μελλοντικό πόλεμο. Η ανάλυση αυτή ανέδειξε τη συνεχή αλληλεπίδραση μεταξύ τεχνολογικών καινοτομιών, στρατηγικών θεωριών και γεωπολιτικών εξελίξεων, αποδεικνύοντας ότι η ισορροπία άμυνας και επίθεσης δεν είναι στατική, αλλά δυναμική και συνεχώς εξελισσόμενη.

Η ισορροπία άμυνας και επίθεσης στον σύγχρονο πόλεμο δεν περιορίζεται πλέον στον φυσικό χώρο, αλλά επεκτείνεται στον κυβερνοχώρο και στην πληροφοριακή σφαίρα. Οι κυβερνοεπιθέσεις μπορούν να παραλύσουν κρίσιμες υποδομές, όπως δίκτυα ενέργειας και στρατιωτικές επικοινωνίες, προκαλώντας στρατηγικό αιφνιδιασμό χωρίς τη χρήση συμβατικών όπλων. Η πληροφοριακή υπεροχή και η χειραγώγηση της κοινής γνώμης μέσω της παραπληροφόρησης και των πληροφοριακών επιχειρήσεων καθιστούν την επίθεση πιο πολύπλοκη και αόρατη όσο ποτέ. Απαιτούνται λοιπόν νέες στρατηγικές προσεγγίσεις, που να προσαρμόζονται στις τεχνολογικές αλλαγές και στις γεωπολιτικές εξελίξεις. Η συγχώνευση των φυσικών και ψηφιακών πεδίων μάχης και η αβεβαιότητα των υβριδικών στρατηγικών απαιτούν πολυχωρικές επιχειρήσεις και ενοποιημένες δομές διοίκησης και ελέγχου (C4ISR).

Επιπλέον, οι γεωπολιτικές εντάσεις μεταξύ ΗΠΑ, Κίνας και Ρωσίας, καθώς και η άνοδος περιφερειακών δυνάμεων, όπως η Ινδία και η Τουρκία, δημιουργούν έναν πολυπολικό κόσμο με αυξημένη αβεβαιότητα και αστάθεια. Ο ανταγωνισμός των μεγάλων δυνάμεων (Great Power Competition) εντείνεται μέσω στρατιωτικών συμμαχιών και αγώνα εξοπλισμών σε νέες τεχνολογίες, όπως τα υπερηχητικά όπλα και η κβαντική τεχνολογία. Η κατανόηση και η προσαρμογή στην ταχύτητα των αποφάσεων, την κυριαρχία στον κυβερνοχώρο και την πληροφοριακή υπεροχή θα καθορίσουν την επιτυχία στον μελλοντικό πόλεμο. Η ισορροπία άμυνας και επίθεσης θα συνεχίσει να εξελίσσεται, διαμορφώνοντας την παγκόσμια ασφάλεια και τις διεθνείς σχέσεις στον αβέβαιο κόσμο του 21ου αιώνα.

Η σχέση άμυνας και επίθεσης δείχνει ότι η ισορροπία αυτή είναι δυναμική και συνεχώς εξελισσόμενη, επηρεαζόμενη από τις τεχνολογικές αλλαγές, τις γεωπολιτικές συνθήκες και τη στρατηγική κουλτούρα των κρατών. Η επίθεση και η άμυνα δεν πρέπει να θεωρούνται ως ξεχωριστές στρατηγικές, αλλά ως αλληλεξαρτώμενες επιλογές που συνδυάζονται για τη διατήρηση της στρατηγικής υπεροχής και της ασφάλειας.

Στον **21ο αιώνα**, η επιτυχία στον πόλεμο απαιτεί την **ευελιξία** από την άμυνα στην επίθεση και αντίστροφα, καθώς και τη **συνεχή προσαρμογή στις τεχνολογικές και στρατηγικές αλλαγές**. Ο Ήφαιστος καταλήγει ότι η **επιθετική άμυνα** και η **στρατηγική πρωτοβουλία** είναι απαραίτητες για την επίτευξη της **στρατηγικής υπεροχής** και τη **διασφάλιση της εθνικής ασφάλειας** στον **αβέβαιο κόσμο του 21ου αιώνα**.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

«Α» Χάρτες

«Β» Η σημασία της γεωγραφίας στη στρατηγική

«Γ» Στρατηγικό Δόγμα των IDF σύμφωνα με συνέντευξη του Τζέικομπ Νείγκελ

Πηγές - Βιβλιογραφία

Πηγές

Ιστοσελίδες:

[Χρήσιμα διδάγματα και συμπεράσματα από τις επιχειρήσεις στην Ουκρανία που πρέπει να μας αφυπνίσουν - Defence Review](#)

[Fires for Effect: Implications for Large-Scale Combat Operations | AUSA](#)

NATO. Strategic Concepts and Modern Warfare. <https://www.nato.int>

RAND Corporation. *Studies on Modern Defense and Military Strategy*. Διαθέσιμο στο: <https://www.rand.org>

Center for Strategic and International Studies (CSIS). «Future Warfare and Modern Technologies». Διαθέσιμο στο: <https://www.csis.org>

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

- ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ (2008). *Η Στρατηγική Σκέψη: Από την αρχαιότητα έως σήμερα*. Εκδόσεις Ποιότητα.
- ΠΛΑΤΙΑΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ-ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ (2021). *Η Τέχνη της Στρατηγικής. 50 ΚΑΝΟΝΕΣ για τον πόλεμο, την πολιτική, τις επιχειρήσεις και την καθημερινή ζωή*. Εκδόσεις ΔΙΑΥΛΟΣ.
- ΠΛΑΤΙΑΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ-ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ (2015). *Η Τέχνη του Πολέμου του Σουν Τσου*. Εκδόσεις Δίαυλος.
- ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ ΜΑΝΟΣ (2022). *Αποτροπή και Άμυνα*. Εκδόσεις Παπαδόπουλος.
- ΠΛΑΤΙΑΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ (2010). *Διεθνείς Σχέσεις και Στρατηγική στον Θουκυδίδη*. Εκδόσεις ΕΣΤΙΑ.
- John J. Mearsheimer (2006). *Η τραγωδία της πολιτικής των μεγάλων δυνάμεων*. Μετάφραση: ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ, Αθήνα: ΠΟΙΟΤΗΤΑ.
- Antonio Cassece (2012). *ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟ*, (Βιβλιοθήκη Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών). Αθήνα: GUTENBERG.
- Τσαϊλάς Δημήτριος-Παούνης Νικόλαος (2023). *Ο Σύγχρονος Πόλεμος- Προκλήσεις για την Ελληνική Ασφάλεια. Η 4^η Επανάσταση στις στρατιωτικές υποθέσεις (RMA)*. Εκδόσεις ΙΝΦΟΓΝΩΜΩΝ.
- Ντάλης Σ. (2022). *ΆΤΛΑΣ διεθνών σχέσεων*. Αθήνα: Πεδίο.

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

- George H. Quester (1977). *Offense and Defence in the international System*.
- Jack Waliting (2023). *The Arms of the Future. Technology and close combat in the 21th century*.

Άρθρα

- Λιαρόπουλος Ανδρέας. *Αυτόνομα Οπλικά Συστήματα-Προκλήσεις για το μέλλον του Πολέμου*. Αεροπορική Επιθεώρηση (Τεύχος 49).
- Ήφαιστος Παναγιώτης, [ΑΠΟΤΡΕΠΤΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ](#), ΑΠΕΙΛΕΣ ΧΑΜΗΛΗΣ ΕΝΤΑΣΗΣ, ΕΛΕΓΧΟΣ ΚΛΙΜΑΚΩΣΕΩΣ, ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ ΠΡΩΤΟΥ ΚΤΥΠΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ Η ΑΞΙΟΠΙΣΤΙΑ ΤΗΣ ΑΠΟΤΡΕΠΤΙΚΗΣ ΜΑΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ [Αποτρεπτική στρατηγική και η "απαγόρευση" χειραφετημένης ελληνικής στρατηγικής σκέψης](#)
- Περιοδικό ΕΠΑΛΞΕΙΣ τεύχος 148.
- Λιακόπουλος, Σπύρος. «Η Αμυντική Στρατηγική στον Σύγχρονο Κόσμο». *Στρατηγικές Μελέτες και Ασφάλεια*, 2021.
- Παπαδάτος, Ιωάννης. «Οι Επιπτώσεις των Νέων Οπλικών Συστημάτων στην Ισορροπία Άμυνας και Επίθεσης». *Επιθεώρηση Εθνικής Άμυνας*, 2020.
- Gray, Colin S. «The Utility of Force in Modern War». *International Affairs*, 2011.

Biddle, Stephen. «Assessing the Balance of Power in Modern War». *Journal of Strategic Studies*, 2004.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Α»
ΧΑΡΤΗΣ 1⁴⁹

⁴⁹ [The Great Game Reinvigorated: Geopolitics, Afghanistan, and the importance of Pakistan](#)

XΑΡΤΗΣ 2⁵⁰

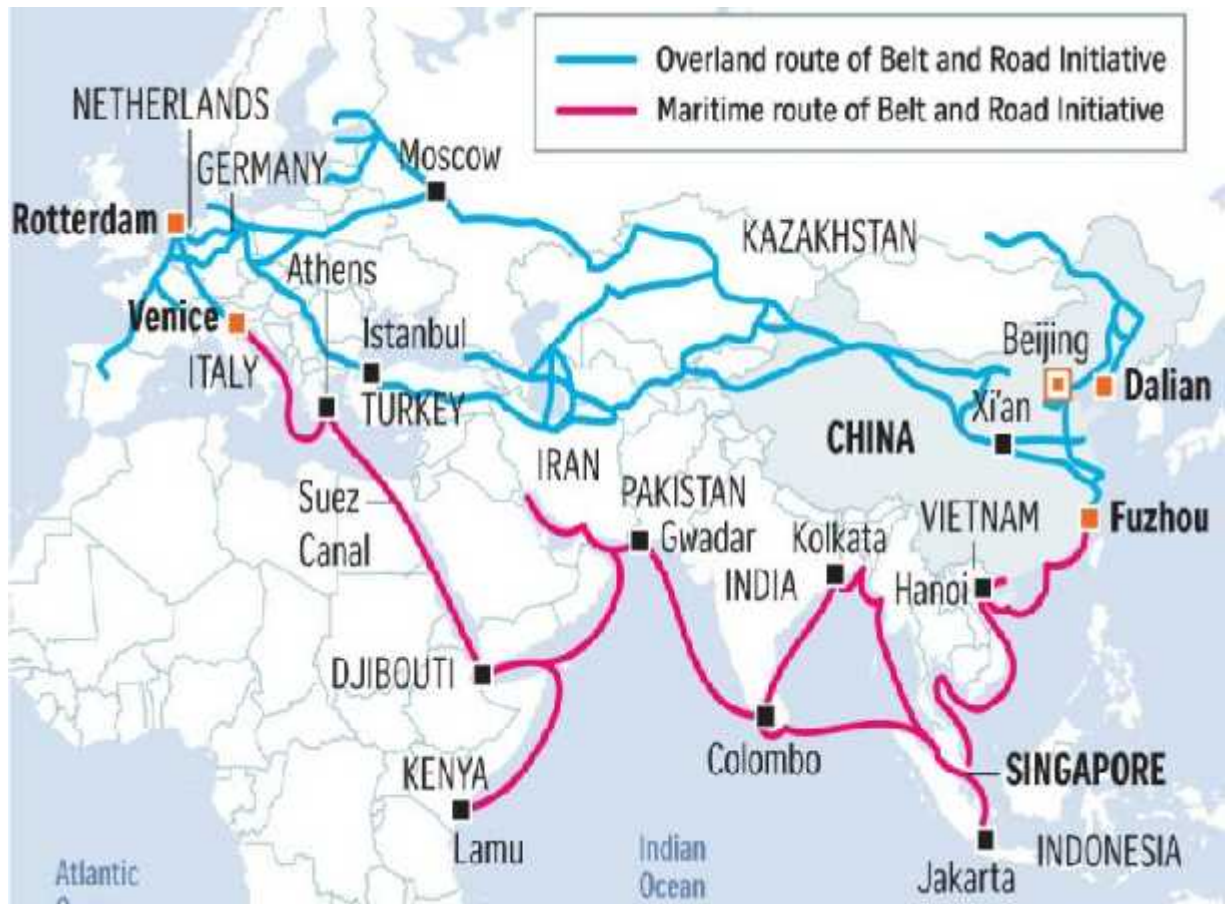
⁵⁰ [The Heartland and the Rimland Note: This figure provides the... | Download Scientific Diagram](#)

Heartland Theory

XAPTHΣ 3⁵¹

⁵¹ [The Great Game Reinvigorated: Geopolitics, Afghanistan, and the importance of Pakistan](#)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Β»

Η Σημασία της Γεωγραφίας στη Στρατηγική

Η ισχύς των κρατών επηρεάζεται από την γεωγραφία. Στη συνέχεια αναλύονται οι τέσσερις παράμετροι. Πρώτη παράμετρος, η **γεωγραφική έκταση**. Σε γενικό κανόνα, τα

ισχυρά κράτη είναι μεγάλα κράτη - μολονότι το αντίστροφο δεν ισχύει πάντα, και η γεωγραφική έκταση δεν αποτελεί από μόνη κριτήριο για να προσδώσει ισχύ σε ένα κράτος. Άλλωστε η έννοια του μεγάλου κράτους ποικίλλει από εποχή σε εποχή. Στην αρχαία Ελλάδα, όπου οι περισσότερες πολιτείες θα θεωρούνταν στην εποχή μας το πολύ ως κεφαλοχώρια, η ολοκλήρωση της κατάκτησης της Μεσσηνίας από τους Λακεδαιμόνιους ήταν αρκετή για να μετατρέψει τη Σπάρτη σε Μεγάλη Δύναμη. Στη σύγχρονη όμως εποχή, στην οποία υπάρχει μια πλειάδα κρατών ηπειρωτικών διαστάσεων (Ρωσία, ΗΠΑ, Κίνα, Αυστραλία), ένα κράτος που θα αποτελούνταν από τη Λακωνία και τη Μεσσηνία θα ήταν δύσκολο να εντοπιστεί στον χάρτη.⁵²

Δεύτερη παράμετρος είναι η **γεωγραφική θέση**. Η έννοια της γεωγραφικής θέσης έχει αρκετές πτυχές. Αρχικά, ως αναλογιστούμε πόσο διαφορετική θα ήταν η ευρωπαϊκή και κατ' επέκταση η παγκόσμια ιστορία αν η Βρετανία δεν ήταν νησί και αντιθέτως αποτελούσε τμήμα της υπόλοιπης ευρωπαϊκής χερσαίας μάζας. Όχι μόνο δεν θα μπορούσε να είχε αντισταθεί στους Γερμανούς ή πρωτίτερα στους Γάλλους ή ακόμη πρωτίτερα στους Ισπανούς, αλλά ενδεχομένως να μην την είχαν καν εγκαταλείψει οι Ρωμαίοι, και οι σημερινοί Βρετανοί να μη μιλούσαν αγγλικά. Μια άλλη πτυχή της γεωγραφικής θέσης είναι ο έλεγχος κρίσιμων θαλάσσιων στενών και διαβάσεων (choke points). Η Κωνσταντινούπολη ήταν επί αιώνες το στρατηγικότερο σημείο του κόσμου, και τα Στενά του Βοσπόρου διατηρούν μέχρι και τις ημέρες μας τη στρατηγική και οικονομική σημασία τους, αφενός ως μέσο αποκοπής της ρωσικής ισχύος από τα θερμά ύδατα, αφετέρου ως δίαυλος διέλευσης ενεργειακών πόρων από την ευρύτερη περιοχή της Κασπίας Θάλασσας. Ο γεωπολιτικός αυτός θησαυρός που διαθέτει η Τουρκία εξηγεί σε μεγάλο βαθμό την ανεκτικότητα που εδώ και έναν περίπου αιώνα επιδεικνύει η Δύση σε τουρκικές συμπεριφορές. (π.χ. τα Σεπτεμβριανά του 1955, Κύπρος 1974) ή ακόμη και η ευκαιριακή σύμπραξη της Τουρκίας με εχθρούς της Δύσης (π.χ. το Σύμφωνο Τουρκίας-Ναζιστικής Γερμανίας το 1941 ή οι στενές σχέσεις Τουρκίας-ΕΣΣΔ κατά τη δεκαετία του 1970 και Τουρκίας-Ρωσίας σήμερα). Επιπρόσθετα, τον Μάρτιο του 2021 η διώρυγα του Σουέζ μας υπενθύμισε την τεράστια σημασία της, όταν η πολυήμερη έμφραξη της λόγω της προσάραξης του μεγάλου φορτηγού πλοίου "Ever Given" προκάλεσε φοβερή αναστάτωση στο παγκόσμιο εμπόριο. Η δημιουργία εμπορικών σταθμών και στρατιωτικών βάσεων σε κρίσιμα θαλάσσια στενά και διαβάσεις είναι αρκετά παλαιά πρακτική. Χαρακτηριστικό παράδειγμα της πρακτικής αυτής αποτελεί η Μεγάλη Βρετανία στα τέλη του 19ου αιώνα. Έτσι, εκείνη την περίοδο, εκτός από τις κολοσιαιές αυτοκρατορικές κτήσεις της, βρέθηκε να κατέχει μεταξύ άλλων το Γιβραλτάρ, τη Μάλτα, την Κύπρο, το Σουέζ, το Ακρωτήριο της Καλής Ελπίδας, το Άντεν και τη Σιγκαπούρη. Γίνεται άμεσα αντιληπτό ο μεγάλος βαθμός άμεσου εδαφικού ελέγχου κρίσιμων θαλάσσιων στενών και διαβάσεων όσο ποτέ άλλοτε. Ωστόσο, σήμερα οι ΗΠΑ έχουν αντισταθμίσει αυτόν τον άμεσο εδαφικό έλεγχο με ένα πλανητικής εμβέλειας δίκτυο άνω των 600 στρατιωτικών βάσεων και διευκολύνσεων. Ας σημειωθεί πάντως ότι ακόμη και η έννοια της ευνοϊκής γεωγραφικής θέσης είναι ρευστή, και εξαρτάται από τεχνολογικές και άλλες εξελίξεις. Έτσι, στα τέλη του 15ου αιώνα η ανακάλυψη του Νέου Κόσμου και η ανάπτυξη της ωκεάνιας ναυσιπλοΐας απομείωσε τη σημασία της μέχρι τότε ευνοϊκής γεωγραφικής θέσης των ιταλικών και των βόρειων γερμανικών κρατών οι ωκεανοί υποσκέλισαν τις

⁵² ΠΛΑΤΙΑΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ-ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ (2021). Η Τέχνη της Στρατηγικής. 50 ΚΑΝΟΝΕΣ για τον πόλεμο, την πολιτική, τις επιχειρήσεις και την καθημερινή ζωή. Εκδόσεις ΔΙΑΥΛΟΣ. σελ.85.

σχεδόν κλειστές θάλασσες της Μεσογείου και της Βαλτικής. Αντίστοιχα, η τήξη των πάγων στον Αρκτικό Ωκεανό και το συνακόλουθο άνοιγμα εμπορικών δρόμων φαίνεται να αναβαθμίζει δραματικά τη γεωγραφική θέση των αρκτικών περιοχών του πλανήτη.⁵³

Η τρίτη παράμετρος αφορά τους **φυσικούς πόρους**. Αρχικά, οι φυσικοί πόροι είχαν να κάνουν με τη διατροφική αυτάρκεια. Αυτό εξηγεί τη δημιουργία πρώιμων αυτοκρατοριών στα εύφορα εδάφη της Αιγύπτου και της Μεσοποταμίας. Επίσης, από πολύ παλιά θεωρούνται ως φυσικοί πόροι ο χρυσός, ο άργυρος και οι λεγόμενοι πολύτιμοι λίθοι, καθώς και οι πρώτες ύλες όπως η ξυλεία και ο σίδηρος. Τους τελευταίους αιώνες έχει δοθεί περισσότερη έμφαση στους ενεργειακούς πόρους. Οι γαιάνθρακες της Βρετανίας υπήρξαν η καύσιμη ύλη της Βιομηχανικής Επανάστασης, ενώ από τα μέσα του 19ου αιώνα το πετρέλαιο μετατρέπεται στην κύρια ενεργειακή πηγή των σύγχρονων κοινωνιών. Το πετρέλαιο είναι μια ιδιαίτερα βολική πηγή ενέργειας, γιατί συνδυάζει τη φορητότητα με τη μεγάλη αποδοτικότητα. Όταν μάλιστα τα πετρελαϊκά κοιτάσματα βρίσκονται στην ξηρά, κοντά στην επιφάνεια του εδάφους και σε περιοχή χωρίς φυσικά εμπόδια, η εξόρυξη του πετρελαίου είναι αρκετά γρήγορη και οικονομική. Η ταχύρρυθμη οικονομική ανάπτυξη των ΗΠΑ από τα μέσα του 19ου αιώνα κι έπειτα, είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την ύπαρξη πλούσιων κοιτασμάτων πετρελαίου στο αμερικανικό υπέδαφος. Αντίστοιχα ισχύουν για τη μετατροπή της καθυστερημένης αγροτικής Ρωσίας σε βιομηχανική υπερδύναμη κατά τη σοβιετική περίοδο. Με την συνεχή αύξηση της παγκόσμιας ανάγκης για ενέργεια, το κυνήγι της αναζήτησης ενεργειακών πόρων μεταφέρεται σε καινούρια πεδία, όπως η εξόρυξη πετρελαίου και φυσικού αερίου από σχιστολιθικούς σχηματισμούς ή η εκμετάλλευση όλο και περισσότερων υποθαλάσσιων κοιτασμάτων υδρογονανθράκων - μεταξύ άλλων στην Ανατολική Μεσόγειο. Λόγω του ότι η παραγωγή των υδρογονανθράκων αυτή καθαυτή δεν σημαίνει κάτι αν δεν υπάρχει η δυνατότητα να φτάσουν οι υδρογονάνθρακες στις διεθνείς αγορές, η γεωπολιτική της ενέργειας συμπεριλαμβάνει και τη διάσταση της μεταφοράς των ενεργειακών πόρων είτε από την ξηρά είτε από την θάλασσα.⁵⁴

Η τέταρτη παράμετρος είναι γενικότερη και αφορά **«άλλους γεωγραφικούς παράγοντες»**. Αποτελείται από κάθε πιθανό γεωγραφικό παράγοντα, πέρα από την εδαφική έκταση, τη γεωγραφική θέση και τους φυσικούς πόρους, που μπορεί να επηρεάσει την ισχύ ενός κράτους (θετικά ή αρνητικά). Ένας γεωγραφικός παράγοντας του συγκεκριμένου είδους που ιστορικά έχει επενεργήσει θετικά, είναι η ευχέρεια ποτάμιων συγκοινωνιών. Παραδείγματα όπως η Σπάρτη (Ευρώτας) και η Ρώμη (Τίβερης) στην αρχαιότητα, το Παρίσι (Σηκουάνας) και το Λονδίνο (Τάμεσης) στον μεσαίωνα, μέχρι τη Βιέννη (Δούναβης) και τη Νέα Υόρκη (Χάντσον) στη νεότερη εποχή, όλες οι μεγάλες πόλεις αναπτύχθηκαν δίπλα σε ποταμούς (ή δίπλα στη θάλασσα, συχνά σε εκβολές ποταμών). Επιπλέον, οι μεγάλοι ποταμοί διευκόλυναν τη δημιουργία γιγαντιαίων γεωπολιτικών μονάδων στη Ρωσία, τις Ηνωμένες Πολιτείες, την Κίνα, τη Βραζιλία και την Ινδία. Από την άλλη μεριά, σε ορισμένες περιπτώσεις υπάρχουν γεωγραφικοί παράγοντες που επενεργούν τόσο αρνητικά, ώστε να εξουδετερώνουν πολλά άλλα γεωγραφικά πλεονεκτήματα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η πετρελαιοπαραγωγός Αλγερία, παρότι είναι η δέκατη χώρα του κόσμου σε μέγεθος με έκταση όση η Δυτική Ευρώπη, υφίσταται αποφασιστικό περιορισμό στην ανάπτυξη της

⁵³ ΠΛΑΤΙΑΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ-ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ (2021). Η Τέχνη της Στρατηγικής. 50 ΚΑΝΟΝΕΣ για τον πόλεμο, την πολιτική, τις επιχειρήσεις και την καθημερινή ζωή. Εκδόσεις ΔΙΑΥΛΟΣ. σελ.86.

⁵⁴

.87.

ισχύος της διότι ως επί το πλείστον είναι έρημος. Κατά συνέπεια μάλλον ουδέποτε θα καταστεί Μεγάλη Δύναμη.⁵⁵

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Γ»
Συνέντευξη του ΤΖΕΪΚΟΜΠ ΝΕΪΓΚΕΛ⁵⁶

⁵⁵ μ , - / (2021). . 50
μ .

.88.

⁵⁶ [Τζέικομπ Νέιγκελ στην «Κ»: Η εποχή της άμυνας για το Ισραήλ έχει τελειώσει | Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ](#)

Ο Τζέικομπ Νέιγκελ είναι ο ιθύνων νους πίσω από το νέο αμυντικό δόγμα του Ισραήλ, ο ταξίαρχος με την τεσσαρακονταετή σταδιοδρομία στις ισραηλινές ένοπλες δυνάμεις, στο υπουργείο Άμυνας και το Συμβούλιο Εθνικής Ασφαλείας, που ανέλαβε κατ' εντολή του Μπέντζαμιν Νετανιάχου να συντάξει το πλήρες σχέδιο μεταρρύθμισης του IDF προκειμένου να μπορεί να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά το νέο περιβάλλον ασφαλείας που διαμορφώθηκε μετά την 7^η Οκτωβρίου.

Ο Νέιγκελ σε συνέντευξη στην «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ» εξηγεί τις κατευθυντήριες γραμμές του σχεδίου που καταρτίστηκε υπό την καθοδήγησή του. **«Η εποχή της αυτοσυγκράτησης τελείωσε. Από εδώ και πέρα θα πλήττουμε όσους επιδιώκουν να βλάψουν το Ισραήλ πριν καν υλοποιήσουν τα σχέδιά τους»**, λέει. Προσθέτει μάλιστα πως η νέα πραγματικότητα απαιτεί διαρκή ετοιμότητα και στρατηγική ταχύτητα προσαρμόσιμη και ευέλικτη, για να είναι εφικτή η άμεση αντιμετώπιση οποιασδήποτε αναδυόμενης απειλής, από όπου και αν προέρχεται.

Για δεκαετίες το εθνικό δόγμα ασφαλείας του Ισραήλ βασιζόταν σε τέσσερις βασικούς πυλώνες. **Αποτροπή, έγκαιρη προειδοποίηση, άμυνα και επίθεση**. Ωστόσο, τα γεγονότα της 7ης Οκτωβρίου αποτέλεσαν σημείο καμπής. Συνειδητοποιήσαμε ότι όταν αντιμετωπίζουμε τρομοκρατικές οργανώσεις, η έννοια της αποτροπής πρέπει να επαναπροσδιοριστεί. Η έγκαιρη προειδοποίηση, αν και παραμένει απολύτως απαραίτητη, πρέπει να εξελιχθεί ώστε να αντιμετωπίζει αποτελεσματικότερα τις νέες απειλές. Για πολλά χρόνια η προσέγγιση ασφαλείας του Ισραήλ –χωρίς να κρίνουμε αν ήταν σωστή ή λανθασμένη– έδινε προτεραιότητα στην αυτοσυγκράτηση και την άμυνα. Η επιτυχία συχνά καθοριζόταν από τη διατήρηση της ηρεμίας, την αποφυγή κλιμάκωσης και την έλλειψη αντιποίνων, ακόμη και όταν δεχόμασταν επίθεση. Θέλω να σας πω καθαρά ότι αυτή η εποχή τελείωσε. Η νέα στρατηγική του Ισραήλ επικεντρώνεται σε δύο βασικές αρχές: την **πρόληψη** και την **επίθεση**. Η πρόληψη σημαίνει να διασφαλίσουμε ότι κανένας εχθρός, είτε πρόκειται για κράτος είτε για τρομοκρατική οργάνωση, δεν θα παραβιάσει τα σύνορά μας. Η επίθεση σημαίνει προληπτική δράση – να πλήττουμε όσους επιδιώκουν να βλάψουν το Ισραήλ πριν υλοποιήσουν τα σχέδιά τους.

Δεν προτείνω την εγκατάλειψη της άμυνας. Μέχρι τώρα - και αυτό είναι βασισμένο σε πρόχειρες εκτιμήσεις, καθώς η ακριβής κατανομή του αμυντικού προϋπολογισμού δεν δημοσιοποιείται - διαθέταμε περίπου 40% για άμυνα και 60% για επιθετικές δυνατότητες. Όπως ανέφερα, τώρα μετατοπίζουμε την έμφασή μας προς την προληπτική δράση, αντί για την αμυντική προετοιμασία. Η πρόθεσή μου είναι να προσαρμόσω αυτή την ισορροπία σε περίπου 70% επίθεση και 30% άμυνα. Μιλάμε λοιπόν για μια μικρή ανακατανομή πόρων, μόλις 10%. Αυτή η αλλαγή δεν σημαίνει ότι δεν θα συνεχίζουμε να χτίζουμε και να ενισχύουμε την άμυνά μας. Πρέπει να καταλάβουμε όμως ότι μερικές φορές η καλύτερη άμυνα είναι μια ισχυρή επίθεση. Ένα βασικό μέρος αυτής της στρατηγικής μετατόπισης αφορά τον επαναπροσδιορισμό του τρόπου με τον οποίο προστατεύουμε τα σύνορά μας. Τα γεγονότα της 7ης Οκτωβρίου δεν πρέπει ποτέ να επαναληφθούν. Δεν μπορούμε να βασιζόμαστε αποκλειστικά στις πληροφορίες. Η προσέγγισή μας πρέπει να ενσωματώνει πολλαπλά επίπεδα προστασίας για τη διασφάλιση τόσο των πολιτών μας όσο και των συνόρων μας.

Η ασφάλεια ενός κράτους απαιτεί μια ισχυρή οικονομία και μια ισχυρή οικονομία εξαρτάται από την ασφάλεια. Η ισορροπία βρίσκεται μεταξύ της προστασίας της ποιότητας ζωής και της διατήρησης της ίδιας της ζωής. Ενδεχόμενη ήττα σε έναν πόλεμο δεν είναι επιλογή για εμάς. Μια ήττα θα ήταν η τελευταία μας. Η ύψιστη προτεραιότητά μας πρέπει να είναι η διασφάλιση της ασφαλείας του λαού μας, μόνο τότε μπορούμε να

επικεντρωθούμε στη βελτίωση της ποιότητας ζωής. Το Ισραήλ εισήλθε σε αυτή τη σύγκρουση με μια εξαιρετικά ισχυρή οικονομία. Ακόμη και ύστερα από έναν χρόνο πολέμου, σχεδόν όλοι οι βασικοί οικονομικοί δείκτες δείχνουν ότι η οικονομία μας παραμένει ανθεκτική. Αυτή η δύναμη μας επιτρέπει να υποστηρίξουμε τις στρατηγικές προσαρμογές που προτείνω, χωρίς να διακυβεύεται η οικονομική μας σταθερότητα.

Πρέπει να εργαστούμε για την αποδυνάμωση του ιρανικού καθεστώτος - όχι για την άμεση ανατροπή του, αλλά για τη μείωση της ισχύος του σε τέτοιο βαθμό, ώστε ο ίδιος ο ιρανικός λαός να αναγνωρίσει την ανάγκη αλλαγής.

Το Ιράν είναι αναμφισβήτητα η μεγαλύτερη απειλή για το Ισραήλ. Δυστυχώς γι' αυτούς - αλλά ευτυχώς για εμάς - το δόγμα του Χαμενεΐ στοχεύει στην καταστροφή του Ισραήλ μέσω συμβατικού πολέμου, με την απειλή των πυρηνικών όπλων. Γι' αυτόν τον λόγο στην Τεχεράνη υπάρχει ένα ρολόι που μετράει αντίστροφα μέχρι το έτος 2040, τότε που, όπως ισχυρίζονται, το Ισραήλ θα πάψει να υπάρχει. Δεν θα επιτρέψουμε να συμβεί αυτό. Η αναχαίτιση του Ιράν είναι επιτακτική ανάγκη.

Η στρατηγική του Χαμενεΐ ήταν να ανάψει έναν «δακτύλιο φωτιάς» γύρω από το Ισραήλ, χρησιμοποιώντας τη Χεζμπολάχ, τη Χαμάς και άλλες δυνάμεις δι' αντιπροσώπου. Ωστόσο, παρά τα δισεκατομμύρια δολάρια που έλαβαν –πόροι που θα μπορούσαν να έχουν βελτιώσει τη ζωή του ιρανικού λαού– αυτές οι ομάδες τελικά απέτυχαν. Και ενώ αυτή η αποτυχία είναι θετική για εμάς, δημιουργεί ταυτόχρονα νέες προκλήσεις. Πιθανόν ο ηγέτης του Ιράν να επιχειρήσει να ανασυντάξει τις δυνάμεις του, να βρει νέες στρατηγικές ή ακόμη και να εξετάσει τη χρήση πυρηνικών όπλων. Δεν πιστεύω ότι θα κάνει αυτή την επιλογή τώρα, αλλά ίσως περιμένει να δει πώς θα ενεργήσει ο πρόεδρος Τραμπ τώρα που αναλαμβάνει καθήκοντα.

Η κατασκευή μιας πυρηνικής βόμβας απαιτεί τρία βασικά στοιχεία: σχάσιμο υλικό, ένα σύστημα οπλοποίησης και έναν αξιόπιστο μηχανισμό μεταφοράς, κυρίως πυραύλους. Για χρόνια εστιάσαμε στην παρεμπόδιση του εμπλουτισμού ουρανίου και ενώ αυτό παραμένει κρίσιμο, δεν είναι πλέον αρκετό. Πρέπει τώρα να στοχεύσουμε και στην ανάπτυξη των συστημάτων οπλοποίησης και των πυραυλικών δυνατοτήτων του Ιράν. Επιπλέον, πρέπει να εργαστούμε για την αποδυνάμωση του ιρανικού καθεστώτος – όχι για την άμεση ανατροπή του, αλλά για τη μείωση της ισχύος του σε τέτοιο βαθμό, ώστε ο ίδιος ο ιρανικός λαός να αναγνωρίσει την ανάγκη αλλαγής.

Αυτό που έχω να πω είναι ότι μετά την 7^η Οκτωβρίου το Ισραήλ πρέπει να είναι προετοιμασμένο για αιφνίδιες μεταβολές στα θέματα που άπτονται της ασφαλείας του. Ακόμη και με χώρες που δεν βρίσκονται σε σύγκρουση μαζί μας σήμερα, όπως η Αίγυπτος και άλλες, πρέπει να διατηρούμε μια βαθιά κατανόηση των εξελίξεων και να παραμένουμε έτοιμοι να προσαρμόσουμε τις στρατηγικές μας, εάν χρειαστεί. Αυτό απαιτεί τη δημιουργία μιας **αμυντικής δύναμης υψηλής ευελιξίας, ικανής να μετατοπίζει την εστίαση απρόσκοπτα από το ένα μέτωπο σε άλλο**. Η ετοιμότητά μας πρέπει να είναι διαρκής και προσαρμόσιμη, διασφαλίζοντας ότι μπορούμε να ανταποκριθούμε αποτελεσματικά σε οποιαδήποτε αναδυόμενη απειλή άμεσα.

Η Συρία, ο Λίβανος, η Γάζα και η Ιορδανία παραμένουν περιοχές με τις οποίες πρέπει να διασφαλίζουμε την ασφάλεια των συνόρων μας. Πρέπει να παραμένουμε σε επαγρύπνηση απέναντι σε εξελισσόμενες απειλές και μεταβολές στην περιοχή. Στη Συρία, το Ισραήλ ενήργησε αποφασιστικά, στοχεύοντας και εξουδετερώνοντας σημαντικούς στρατιωτικούς στόχους για να μην πέσουν στα χέρια τρομοκρατικών ομάδων.

Στον Λίβανο η Χεζμπολάχ έχει υποστεί σημαντικές απώλειες, αλλά διατηρεί ακόμη τη δυνατότητα να εξαπολύει επιθέσεις εναντίον του Ισραήλ. Είναι κρίσιμο να αποτρέψουμε το Ιράν από τον εκ νέου εξοπλισμό της Χεζμπολάχ στον Λίβανο και να αποτρέψουμε τη Χαμάς από την ανασυγκρότηση των στρατιωτικών ικανοτήτων της στη Γάζα. Η διατήρηση αυτών των ομάδων σε αποδυναμωμένη κατάσταση είναι απαραίτητη για τη διατήρηση της περιφερειακής σταθερότητας και της ασφάλειας του Ισραήλ.